

การศึกษาความรักของวัยรุ่น

สารนิพนธ์

ของ

สัตกร วงศ์สงคราม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2552

การศึกษาความรักของวัยรุ่น

สารนิพนธ์

ของ

สัตกร วงศ์สงคราม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาความรักของวัยรุ่น

บทคัดย่อ

ของ

สัจกร วงศ์สงคราม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2552

สัตถกร วงศ์สงคราม. (2552). *การศึกษาความรักของวัยรุ่น*. สารนิพนธ์ กศ.ม.

(จิตวิทยาการแนะแนว).กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร มณีศรีขำ

การศึกษาในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความรักของวัยรุ่นจำแนกตามตัวแปร คือ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคู่รัก ระยะเวลาที่คบหากับคู่รัก สถานภาพสมรสของบิดามารดา 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัวกับความรักของวัยรุ่น

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นวัยรุ่นในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 322 คน ระดับอนุปริญญาจำนวน 370 คน และระดับปริญญาตรีจำนวน 265 คน ประจำปีการศึกษา 2551 รวมทั้งสิ้นจำนวน 957 คน ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้คือ แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว และมาตรวัดประเมินค่าสามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่า t (t-test) ค่า F (F-test) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการศึกษาพบว่า

1. วัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิงมีคะแนนความรักแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในองค์ประกอบย่อยพบว่าวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิงมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความสนใจและความผูกพันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. วัยรุ่นที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา และปริญญาตรีมีคะแนนความรักแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ประสบการณ์การมีคู่รักของวัยรุ่นที่แตกต่างกัน ได้แก่ วัยรุ่นที่ยังไม่เคยมีคู่รัก เคยมีคู่รักแล้ว (ปัจจุบันไม่มี) และมีคู่รัก (ในปัจจุบัน) มีคะแนนความรักที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ในองค์ประกอบย่อยพบว่า วัยรุ่นที่มีประสบการณ์การมีคู่รักแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม ความสนใจ และความผูกพันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ระยะเวลาที่คบกับคู่รักของวัยรุ่นที่แตกต่างกัน ได้แก่ วัยรุ่นที่มีระยะเวลาในการคบกับคู่รัก 1 เดือน – 1 ปี มากกว่า 1 ปี – 2 ปี มากกว่า 2 ปี – 3 ปี และมากกว่า 3 ปีขึ้นไป มีคะแนนความรักแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. สถานภาพสมรสของบิดามารดาของวัยรุ่นที่แตกต่างกัน ได้แก่ วัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน บิดามารดาหย่าร้างกัน บิดามารดาแยกกันอยู่ และบิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต มีคะแนนความรักที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในองค์ประกอบย่อยพบว่าสถานภาพสมรสของบิดามารดาของวัยรุ่นที่แตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความสนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนมและความผูกพันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. การทำหน้าที่ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความรักของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในองค์ประกอบย่อยพบว่าการทำหน้าที่ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทางลบกับทุกองค์ประกอบของความรัก ได้แก่ ด้านความใกล้ชิดสนิทสนม ความสนใจ และความผูกพัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A STUDY OF ADOLESCENTS' LOVE

AN ABSTRACT

BY

SATTAKORN WONGSONGKRAM

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University

May 2009

Sattakorn Wongsongkram. (2009). *A Study of Adolescents' Love*. Master Project, M.Ed. (Guidance and Counseling Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor : Assist. Prof. Dr. Totsaworn Maneesrikum.

The purposes of this research were 1) to study the love among adolescents based on the following variables: gender, education, love experience, relationship period and parents' marital status. 2) to study the relationship between the family functioning and adolescents' love.

The subject of this study comprised of 957 adolescents in Bangkokyai, Bangkok. There were 322 students in high school level, 370 students in diploma level, 265 students in university level in the academic year of 2008. This sampling was selected by using the Krejcie and Morgan table. Moreover, the research instruments included personal questionnaire, Chulalongkorn Family Inventory-CFI, and Sternberg's Triangular Love Scale. The statistics for analysis were t-test, F-test and Pearson Product Moment Correlation Coefficient.

The results of the study were as follows.

1. Male and female adolescents showed the statistically significant difference in love by .01 level. In sub-component, it was found that the score of love component in terms of passion and commitment between male and female showed the statistically significant difference in love by .01 level.

2. The difference in adolescents' educational background in senior high school, diploma, and university was with not the statistically significant difference in love.

3. The difference in adolescents' love experience i.e. adolescent who has never had any lover, adolescent who used to have a lover (now single), and adolescent who now has a lover showed the statistically significant difference in love by .01 level. In sub-component, it was found that adolescents' love experience in terms of intimacy, passion, and commitment showed the statistically significant difference in love by .01 level.

4. The difference in love period of adolescents i.e. from 1 month to 1 year, over 1 - 2 years, over 2 -3 years, and over 3 years up was with not the statistically significant difference in love.

5. The difference in parents' marital status of adolescents i.e. adolescents whose parents still stay together, adolescents whose parents divorced, adolescents whose parents separated and adolescents whose father and/or mother died showed the statistically significant difference in love by .01 level. In sub-component, it was found that parents' marital status of adolescents in terms of passion showed the statistically significant difference in love by .01 level while it in terms of intimacy and commitment showed the statistically significant difference in love by .05 level.

6. The family functioning was negative to adolescents' love with the statistically significant difference in love by .01 level. In sub-component, it was found that this happened to all components of love i.e. intimacy, passion, and commitment with the statistically significant difference in love by .01 level.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ
สอบได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การศึกษาความรักของวัยรุ่น ของ สัตกร วงศ์สงคราม ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
จิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. นันทา ผู้รักษา)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2552

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร มณีศรีข้า
ประธานควบคุมสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. นันทา ผู้รักษา ที่สละเวลาอันมีค่าให้ความรู้
คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใน
ความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ที่ได้ให้ความกรุณาตรวจทาน
ให้คำแนะนำ อันเป็นประโยชน์เพื่อให้งานสารนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงอุมาพร ตรังคสมบัติ ที่กรุณาอนุญาตให้ใช้
แบบประเมินการทำหน้าที่ครอบครัว

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. โอบาส กิจกำแหง สำหรับแรงบันดาลใจในการศึกษาต่อใน
สาขาจิตวิทยาการแนะแนว ณ สถาบันอันทรงเกียรติแห่งนี้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พร้อม
คำแนะนำอันดีงามในการศึกษาต่อในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูล ที่ได้
เสียสละเวลาและกรุณาติดต่อประสานงานในการเก็บข้อมูลจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบคุณ
นักเรียน นักศึกษาในการให้ความร่วมมือเป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของ คุณพ่อสุพันธ์ และคุณแม่จินตนา วงศ์
สงคราม บิดา มารดาของผู้วิจัยที่ให้การอบรมเลี้ยงดูมาเป็นอย่างดี ตลอดจนให้ความรัก และ
กำลังใจในการใช้ชีวิตที่ดีเสมอมา ขอรำลึกถึงพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้
วิชาการ จนทำให้ศิษย์ได้นำความรู้เหล่านั้นมาใช้เพื่อศึกษาค้นคว้า และขอบคุณทุกคนที่ไม่ได้เอ่ย
นามในที่นี้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

สารนิพนธ์ฉบับนี้หากจะมีประโยชน์กับผู้ใด ผู้ศึกษาขออุทิศให้กับบิดา มารดา ของผู้
ศึกษาไว้ ณ ที่นี้

สัตกร วงศ์สงคราม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ประชากร.....	4
กลุ่มตัวอย่าง.....	4
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	8
สมมติฐานการวิจัย.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
วัยรุ่น.....	11
ความหมายของวัยรุ่น.....	11
พัฒนาการของวัยรุ่น.....	13
ความต้องการและความสนใจของวัยรุ่น.....	15
พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น.....	19
ความแตกต่างระหว่างวัยรุ่นชายและหญิง.....	22
ความรักและความรักของวัยรุ่น.....	23
นิยามของความรัก.....	23
องค์ประกอบของความรัก.....	25
ประเภทของความรัก.....	33
การเกิดและพัฒนาความรัก.....	35
ความรักของวัยรุ่น.....	37
ประสบการณ์การมีคู่รัก และระยะเวลาในการคบหากับคู่รัก.....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรักของวัยรุ่น.....	45
แนวความคิดเกี่ยวกับครอบครัว.....	48
ความหมายและลักษณะของครอบครัว.....	48
สถานภาพสมรสของบิดามารดา.....	51
สัมพันธภาพภายในครอบครัวกับความรัก.....	53
3 วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	62
ลักษณะของประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	62
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	62
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
การเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	90
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	90
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	90
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	92
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	92
การจัดกระทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	94
อภิปรายผลของการศึกษาค้นคว้า.....	97

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
ข้อเสนอแนะ.....	102
บรรณานุกรม.....	105
ภาคผนวก.....	111
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	136

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น.....	74
2 แสดงการทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่น.....	75
3 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนตัวแปรตาม.....	76
4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความรักของวัยรุ่นระหว่างวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิง.....	77
5 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นจำแนกตาม ระดับการศึกษา ได้แก่ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา และปริญญาตรี ทั้งในองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อย.....	78
6 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่น จำแนกตามระดับการศึกษา ได้แก่ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา และปริญญาตรี ทั้งในองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อย ในรายคู่ที่พบความแตกต่าง.....	79
7 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นจำแนกตาม ประสบการณ์การมีคู่รัก ได้แก่ ยังไม่เคยมีคู่รัก เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) และมีคู่รัก (ในปัจจุบัน) ทั้งในองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อย.....	80
8 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่น จำแนกตามประสบการณ์การมีคู่รัก ได้แก่ ยังไม่เคยมีคู่รัก เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) และมีคู่รัก (ในปัจจุบัน) ทั้งองค์ประกอบรวม และองค์ประกอบย่อย ในรายคู่ที่พบความแตกต่าง.....	81
9 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่น จำแนกตาม ระยะเวลาในการคบกับคู่รัก ได้แก่ 1 เดือน – 1 ปี มากกว่า 1 ปี – 2 ปี มากกว่า 2 ปี – 3 ปี และมากกว่า 3 ปีขึ้นไป ทั้งในองค์ประกอบรวม และองค์ประกอบย่อย.....	83
10 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความรักของวัยรุ่นจำแนกตาม ระยะเวลาในการคบกับคู่รัก ได้แก่ 1 เดือน – 1 ปี มากกว่า 1 ปี – 2 ปี มากกว่า 2 ปี – 3 ปี และมากกว่า 3 ปีขึ้นไป ทั้งในองค์ประกอบรวม และองค์ประกอบย่อย ในรายคู่ที่พบความแตกต่าง.....	84

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
11 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่น จำแนกตาม สถานภาพการสมรสของบิดามารดา ได้แก่ บิดามารดาอยู่ร่วมกัน บิดามารดาหย่าร้างกัน บิดามารดาแยกกันอยู่ และ บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต ทั้งในองค์ประกอบรวม และองค์ประกอบย่อย.....	86
12 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความรักของวัยรุ่น จำแนกตาม สถานภาพการสมรสของบิดามารดา ได้แก่ บิดามารดาอยู่ร่วมกัน บิดามารดาหย่าร้างกัน บิดามารดาแยกกันอยู่ และ บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต ทั้งในองค์ประกอบรวม และองค์ประกอบย่อยในรายคู่ที่พบความแตกต่าง.....	87
13 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การทำหน้าที่ของครอบครัว (X) และองค์ความรักของวัยรุ่น ในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม (Y1) ความเสนาหา (Y2) ความผูกพัน (Y3) และองค์ประกอบรวม (Y total).....	89

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
2 ภาพแสดงทฤษฎีสามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก.....	26

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วัยรุ่น (adolescence) เป็นวัยที่เริ่มมีวุฒิภาวะทางเพศ เริ่มที่จะแยกตัวเป็นอิสระจากครอบครัวทั้งทางด้านการคิดและการกระทำ และมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์มากที่สุด在这一วัยนี้ ร่างกายและจิตใจจะได้รับการกระตุ้นจากฮอร์โมนทำให้มีการเจริญเติบโตทางเพศที่สมบูรณ์ เป็นเหตุให้เริ่มมีความต้องการทางเพศ สนใจในเพศตรงข้าม มีความรักระหว่างเพศ (สุชาติ โสภประยูร และวรรณิ โสภประยูร. 2541: 56) ปัญหาคือการที่วัยรุ่นแสดงออกต่อความรักที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจจะเกิดจากสถานการณ์ในสังคมปัจจุบันที่มีส่วนช่วยในเรื่องเพศ จึงทำให้วัยรุ่นอยากทดลอง อยากหาประสบการณ์ อาจทำให้ไม่ได้ยับยั้งชั่งใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา และมีสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยสิ่งส่งเสริมการลามก ไม่ว่าจะ เป็นสถานบันเทิงเรียมย์ยามค่ำคืนและสื่อต่างๆ มากมายที่เข้ามาในรูปแบบของภาพยนตร์ วีซีดี ดีวีดี และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ที่ได้เน้นการนำเสนอในลักษณะของการตอบสนองความต้องการทางกามารมณ์มากกว่าการเสนอความรู้ทางวิชาการ ซึ่งผลที่ได้รับก็คือวัยรุ่นได้รับข้อมูลที่ผิดพลาดมากขึ้น (ปริญต์ ครองจันทร์. 2539: 4) นอกจากนั้นการที่พ่อแม่ไม่แบ่งเวลาดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดลูกเพราะต้องทุ่มเทเวลาในการทำงาน หรือปัญหาครอบครัวแตกแยก วัยรุ่นขาดความอบอุ่นเพราะไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ (พรพิมล เจียมนาครินทร์. 2539: 135) วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ซึ่งถือเป็นหนึ่งในหน้าที่ของครอบครัวที่ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะธรรมชาติและวัยที่กำลังเจริญเติบโต หรือความเข้มงวดกวดขันในเรื่องความเป็นอิสระ สถานภาพหรือฐานะสังคมเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้วัยรุ่นต้องไปหาความรักจากเพื่อน หรือคนอื่นที่มีโอกาสได้พบเจอกันในสังคม (จรรยา สุวรรณทัต. 2543: 409)

วัยรุ่นไทยนั้นมีความคิดเห็นต่อความรักทั้งที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม เช่น การที่วัยรุ่นคิดว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนกับคนที่รักนั้นไม่ผิดเพราะเป็นเรื่องสิทธิส่วนบุคคลนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม หรือการแสดงออกซึ่งความรักไม่จำเป็นจะต้องแสดงออกด้วยการมีเพศสัมพันธ์นั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ เต็มสิริ บุญยสิงห์ (2526: 93-96) ที่ว่า การคบหาระหว่างชายหญิงในขอบเขตของวัฒนธรรมไทยนั้น จะไม่ถูกเนื้อต้องตัวหรือสัมผัสร่างกายกันโดยไม่จำเป็น และการนัดหมายกับเพื่อนต่างเพศ ไม่ควรไปสองต่อสอง ไม่ไปในที่เปลี่ยวและบริเวณอาจมีการเฝ้าทางเพศได้ง่ายขึ้น

ข้อมูลทางด้านจิตวิทยาวัยรุ่นที่ได้อธิบายถึงความรักของวัยรุ่นเอาไว้ว่ามีหลากหลายหลาย ข้อมูล เริ่มต้นจากกรมสุขภาพจิต (2545: คำนำ) อธิบายว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มรู้จักความรักในแบบที่

แตกต่างไปจากที่เคยรัก คือจากความรักแบบไม่อิงอารมณ์ใคร่ (unromantic love) มาเป็นความรักอันที่คู่รักหรือรักแบบเพื่อฝัน (romantic love) วัยรุ่นมักเข้าใจเรื่องของความรักไขว่เขวจากความเป็นจริง ความยุ่งยากสับสนในเรื่องมิติภาพ ทำให้การตัดสินใจและการดำเนินชีวิตผิดพลาด ส่วนพรพิมล จันทรพิสัย (2538: 27-28) บรรยายความรักของวัยรุ่นเอาไว้ว่า ความรักของวัยรุ่นจะต่างไปจากความรักในวัยเด็ก ทั้งนี้เพราะในวัยเด็กจะมีความรักกับบุคคลในครอบครัว แต่วัยรุ่นนั้นจะเปลี่ยนความรักจากบุคคลในครอบครัวมาสู่เพื่อน กลุ่มเพื่อน และบุคคลอื่นๆ เช่น ดาราวัยรุ่น (ที่วัยรุ่นใฝ่ฝันอยากเป็น) วีรบุรุษ วีรสตรี หรือนักกีฬาที่ตนชื่นชอบ นอกจากนี้วัยรุ่นทั้งหญิงและชายเริ่มมีความสนใจในเพศตรงข้ามอีกด้วย ทางด้านปรียา เกตุทัต (2545: 213) อธิบายว่า การแสดงความรักของวัยรุ่นนั้นเขาปรารถนาที่จะอยู่ใกล้ๆ กับบุคคลที่เขารักหรือเต็มใจทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้คนที่ตนรักมีความสุข เขาใจใส่ต่อการกระทำและคำพูด มีความซื่อสัตย์จริงจัง รักภักดี คอยปกป้องหรือแก้ตัวแทนเมื่อผู้อื่นกล่าวตำหนิติเตียนคนที่ตนรัก มีความสุขเมื่อได้เห็นหน้าและมีอารมณ์ดีเป็นพิเศษ ชอบยิ้มและหัวเราะตามสบาย แต่วัยรุ่นหลีกเลี่ยงการแสดงออกอย่างเปิดเผยอย่างเด็กๆ ไม่กล้าถูกเนื้อต้องตัวกันในที่สาธารณะเพราะว่าสังคมไม่ยอมรับ

มุมมองในด้านความรักของวัยรุ่นที่นักวิชาการและนักจิตวิทยาได้อธิบายเอาไว้ นั้น จะเห็นได้ว่า “ความรักของวัยรุ่น” เกิดมาจากสัมพันธภาพระหว่างเด็กหญิงและเด็กชายแปลกไปจากเด็กวัยเด็กตอนปลาย ความเจริญเติบโตของลักษณะบุคลิกภาพทางเพศเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กชายและเด็กหญิงเริ่มสนใจซึ่งกันและกัน และมีความพอใจพบปะสังสรรค์ ร่วมเล่น เรียน ทำงาน พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เมื่อเด็กชายและเด็กหญิงเริ่มสนใจกันและกันแล้ว ทั้งสองฝ่ายเริ่มให้ความสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติตามบทบาททางเพศของตน (sex role) รู้จักปฏิบัติตนต่อเพื่อนร่วมเพศและเพื่อนต่างเพศ สัมพันธภาพของชายและหญิงบางคู่อาจพ้นขีดของความสัมพันธ์อันที่เพื่อนไปสู่ความสัมพันธ์อันที่คู่รัก และอาจลงเอยด้วยการแต่งงานในวัยผู้ใหญ่ แต่มากรายไม่ได้แต่งงานกัน เพราะความรักใคร่ผูกพันของชายหญิงในช่วงนี้เป็นแบบยังไม่จริงจังมากนัก (puppy love) (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2549: 340)

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดในด้านความรักของวัยรุ่นจากนักวิชาการหลายท่าน ผนวกเข้ากับทฤษฎีความรักของ สเตอ์นเบิร์ก (Sternberg. 1988) ที่ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของความรักว่ามี 3 องค์ประกอบ คือ ความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy) ความผูกพัน อุทิศตัวต่อกัน (commitment) และความเสนหา อารมณ์รัก (passion) อันก่อให้เกิดความรัก 7 แบบ คือ ความใกล้ชิดผูกพันอย่างเดียว ซึ่งมีผลต่อการก่อรูปแบบความรักรูปแบบอื่น ได้แก่ ความรักแบบเพื่อน (liking) ความเสนหาอย่างเดียวเป็นความรักแบบลุ่มหลง (infatuation) ความผูกพันอย่างเดียวถือเป็นความรักแบบว่างเปล่า (empty love) ความรักแบบเพื่อฝัน (romantic love) เป็นความรักที่ประกอบด้วย ความใกล้ชิดสนิท

สนมและอารมณ์รัก ความรักฉันท์มิตรภาพ (companionate love) เป็นความรักที่ประกอบด้วย ความใกล้ชิดสนิทสนมและความผูกพัน ความรักหลงตา (fatuous love) เป็นความรักที่ประกอบด้วย เสน่หา อารมณ์รัก และผูกพัน สุดท้ายคือความรักที่สมบูรณ์แบบ (consummate love) เป็นความรักที่ประกอบไปด้วย ความใกล้ชิดสนิทสนม ความผูกพัน และเสนาหา อารมณ์รัก (Sternberg, 1988: online) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีนี้ในการศึกษาความรักของวัยรุ่น เพราะจะทำให้ทราบถึงแนวโน้มของพฤติกรรมที่วัยรุ่นจะแสดงออกต่อความรักได้อย่างเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ซึ่งจะมีคุณค่าต่อการศึกษาต่อยอดในด้านการวิจัยต่อไป

ด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความรักของวัยรุ่น โดยเบื้องต้นผู้วิจัยได้สอบถามครูระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 15 คน พบว่าเด็กระดับนักเรียนมัธยมศึกษา มีเพศสัมพันธ์กันง่ายมากยิ่งขึ้น เพราะจากสภาพสังคมในปัจจุบันที่ได้ก้วัยรุ่นขาดความอบอุ่น และอาจจะด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจที่ทำให้บิดา มารดา ผู้ปกครองมีเวลาให้ลูกน้อยลง เด็กจึงไปหาความรักจากเพื่อนวัยใกล้กันที่เรียกกันว่าแฟนหรือคูรัก ผนวกกับสิ่งยั่วยุทางสังคมที่มากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมา อาทิ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันสมควร การเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ ออกจากความรักทำให้มีผลต่อจิตใจ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับข้อมูลจากการสอบถามเด็กวัยรุ่นจำนวน 10 คน พบว่าการมีเพศสัมพันธ์กับคนรักเป็นวิธีหนึ่งในการแสดงออกของความรัก เด็กวัยรุ่นคบหากันเป็นแฟนตั้งแต่อายุน้อย มีวัยรุ่นบางคนสนใจการเรียนจึงยังไม่สนใจที่จะมีแฟน และบางคนต้องการมีแฟนในขณะที่ยังเป็นนักเรียนอยู่เพื่อที่จะเป็นกำลังใจซึ่งกันและกันในการเรียน

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะทำให้เข้าใจความรักของวัยรุ่นได้มากยิ่งขึ้น และจะเป็นประโยชน์กับตัววัยรุ่นในการที่จะเข้าใจความรักของตน รวมถึงผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นสามารถให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ อบรมสั่งสอนเกี่ยวกับความรักที่เหมาะสมแก่วัยรุ่นและป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากรักของวัยรุ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาตัวแปรต่างๆ อันได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคูรัก ระยะเวลาในการคบกับคูรัก สถานภาพสมรสของบิดามารดา และการทำงานที่ของครอบครัว ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นทั้งสามองค์ประกอบ เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มของพฤติกรรมที่วัยรุ่นแสดงออกต่อความรัก

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความรักของวัยรุ่นจำแนกตามตัวแปร คือ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคูรัก ระยะเวลาที่คบกับคูรัก และสถานภาพสมรสของบิดามารดา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การทำหน้าที่ของครอบครัวกับความรักของวัยรุ่น

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้ทราบว่า เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคู่วัย ระยะเวลาที่คบกับคู่วัย สถานภาพสมรสของบิดามารดา และการทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นแต่ละคนที่แตกต่างกันจะมีผลต่อความรักของวัยรุ่นอย่างไร เพื่อจะเป็นข้อมูลให้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และผู้ที่ใกล้ชิดกับวัยรุ่น ในการแนะแนว อบรมสั่งสอนเกี่ยวกับความรักที่เหมาะสมแก่ วัยรุ่น และป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากความรักของวัยรุ่น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นวัยรุ่นในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 2,041 คน ระดับอนุปริญญาจำนวน 11,521 คน และระดับปริญญาตรีจำนวน 830 คน ประจำปีการศึกษา 2551 รวมทั้งสิ้นจำนวน 14,392 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นวัยรุ่นในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 322 คน ระดับอนุปริญญาจำนวน 370 คน และระดับปริญญาตรีจำนวน 265 คน ประจำปีการศึกษา 2551 รวมทั้งสิ้นจำนวน 957 คน เนื่องจากเขตบางกอกใหญ่เป็นเขตที่มีสถานศึกษาครบทุกระดับการศึกษา จึงเลือกที่จะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในเขตนี้

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ตัวแปรข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกเป็น

1.1.1 เพศ

1.1.1.1 เพศชาย

1.1.1.2 เพศหญิง

1.1.2 ระดับการศึกษา

1.1.2.1 มัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1.2.2 อนุปริญญา

1.1.2.3 ปริญญาตรี

- 1.1.3 ประสบการณ์การมีคู่รัก
 - 1.1.3.1 ยังไม่เคยมีคู่รัก
 - 1.1.3.2 เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี)
 - 1.1.3.3 มีคู่รัก (ในปัจจุบัน)
- 1.1.4 ระยะเวลาที่คบกับคู่รัก
 - 1.1.4.1 1 เดือน – 1 ปี
 - 1.1.4.2 มากกว่า 1 ปี – 2 ปี
 - 1.1.4.3 มากกว่า 2 ปี – 3 ปี
 - 1.1.4.4 มากกว่า 3 ปี
- 1.1.5 สถานภาพการสมรสของบิดามารดา
 - 1.1.5.1 บิดา มารดา อยู่ร่วมกัน
 - 1.1.5.2 บิดา มารดาหย่าร้างกัน
 - 1.1.5.3 บิดามารดาแยกกันอยู่
 - 1.1.5.4 บิดา และ/หรือ มารดาเสียชีวิต
- 1.1.6 การทำหน้าที่ของครอบครัว วัดได้จากแบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว (Chulalongkorn Family Inventory – CFI)

1.2 ตัวแปรตาม คือองค์ประกอบความรักของวัยรุ่น แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ โดยประยุกต์มาจากมาตรวัดประเมินค่าสามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Scale) ดังต่อไปนี้

- 1.2.1 ความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy)
- 1.2.2 ความเสน่หา (passion)
- 1.2.3 ความผูกพัน (commitment)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความรักของวัยรุ่น หมายถึง ความรู้สึกที่วัยรุ่นมีต่อคู่รัก ซึ่งอาจเป็นเพศตรงกันข้ามหรือเพศเดียวกัน ภายใต้องค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ความใกล้ชิดสนิทสนม ความเสน่หา และความผูกพัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy) หมายถึง การที่วัยรุ่นและคู่รักมีความรู้สึกต่อกัน และกันถึงความห่วงใยในสวัสดิภาพ ความรู้สึกเหล่านั้น ได้แก่ ความปรารถนาที่จะให้คนรักมีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย มีสัมพันธภาพที่อบอุ่น พึงพาอาศัยกันได้เมื่อมีเหตุจำเป็น ยินยอมให้มีสิทธิบางส่วน

ในตัวของพวกเขาและกัน มีสิทธิ์ในบางส่วนของทรัพย์สินของกันและกัน ได้รับกำลังใจจากคนรัก สื่อสารกัน ได้เป็นอย่างดี มองเห็นคุณค่าของกันและกัน มีสัมพันธภาพระหว่างกันราบรื่น เป็นสุข เข้าใจกันและ ใจกว้างใจกัน

1.2 ความเสนาหา (passion) หมายถึง การที่วัยรุ่นและคู่รักมีความรู้สึกว่ามีแรงดึงดูดเข้า หากันและกันในด้านความปรารถนาทางการสัมผัสทางกาย ได้แก่ ความรู้สึกต้องการได้เห็นหรือใกล้ชิด คนรัก คิดถึงกันและกันในแต่ละวันที่ดำเนินชีวิต คนรักเป็นบุคคลที่ทำให้ชีวิตของวัยรุ่นมีความสุข มากกว่าอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆ มีความรู้สึกอยากอยู่ร่วมกับคนรักเท่านั้น ความสัมพันธ์กับคนรักสำคัญ มากกว่าทุกอย่าง ความไม่พอใจอยากถูกเนื้อต้องตัวกันและกัน ความสัมพันธ์ระหว่างกันเหมือนต้องมนต์ เสน่ห์ ความรู้สึกเทอดทูนคนรัก ความรู้สึกว่าเขาดีเกินกว่าคนอื่น เมื่อต้องทำกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรักจะคิดถึงคนรัก จินตนาการเกี่ยวกับคนรักถึงเรื่องความรัก

1.3 ความผูกพัน (commitment) หมายถึง การที่วัยรุ่นและคู่รักมีความรู้สึกว่าจะต้องอุทิศตัว ต่อกัน อดทนอดกลั้นต่อปัญหาอุปสรรคเพื่อให้ความรักราบรื่น ได้แก่ ความรู้สึกห่วงใยคนรัก คิดที่จะ มุ่งมั่นให้สัมพันธภาพระหว่างความรักของคนทั้งสองยืนยาวตลอดไป ความแน่วแน่ในการใช้ชีวิต ร่วมกันโดยไม่ยอมให้มีบุคคลที่สามมาแทรกแซงตรงกลางระหว่างความรักของบุคคลทั้งสอง ความ อดทนต่อปัญหาและอุปสรรคที่จะมาขัดขวางความรัก มีความหวังว่าความรักระหว่างกันนั้นจะยั่งยืน ยาวนาน มีความรับผิดชอบต่อชีวิตของคนรักอย่างเต็มที่ มีพันธะผูกพันต่อกันอย่างหนักแน่น มีเสียเื่อ ต่อกันไม่คิดว่าจะเลิกร้างกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นสิ่งที่จริงจังยั่งยืน คิดว่าการตัดสินใจคบหากัน เป็นคู่รักเป็นเรื่องที่ถูกต้อง เข้าใจกันและกันแม้ว่าคนรักจะเป็นคนที่เข้าใจยาก

2. สถานภาพการสมรสของบิดามารดา แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะดังต่อไปนี้คือ

2.1 บิดา มารดาอยู่ร่วมกัน หมายถึง การที่บิดา มารดาของวัยรุ่นยังมีสัมพันธภาพที่ ดีต่อกัน และอาศัยอยู่ร่วมกัน

2.2 บิดา มารดาหย่าร้างกัน หมายถึง การที่บิดา มารดาของวัยรุ่นไม่ได้อาศัยอยู่ ร่วมกัน เนื่องด้วยสาเหตุมาจากการหย่าร้าง

2.3 บิดา มารดาแยกกันอยู่ หมายถึงการที่บิดาของวัยรุ่นไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกัน

2.4 บิดา และ/หรือ มารดาเสียชีวิต หมายถึงการที่บิดา มารดา ของวัยรุ่น คนใดคน หนึ่งเสียชีวิต หรือเสียชีวิตทั้งสองคน

3. การทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของ ครอบครัว ได้แก่ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลต่อกันและกัน บทบาทของสมาชิกในครอบครัวที่ แสดงออกต่อกันและกัน การตอบสนองทางอารมณ์ต่อกันภายในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม ความ

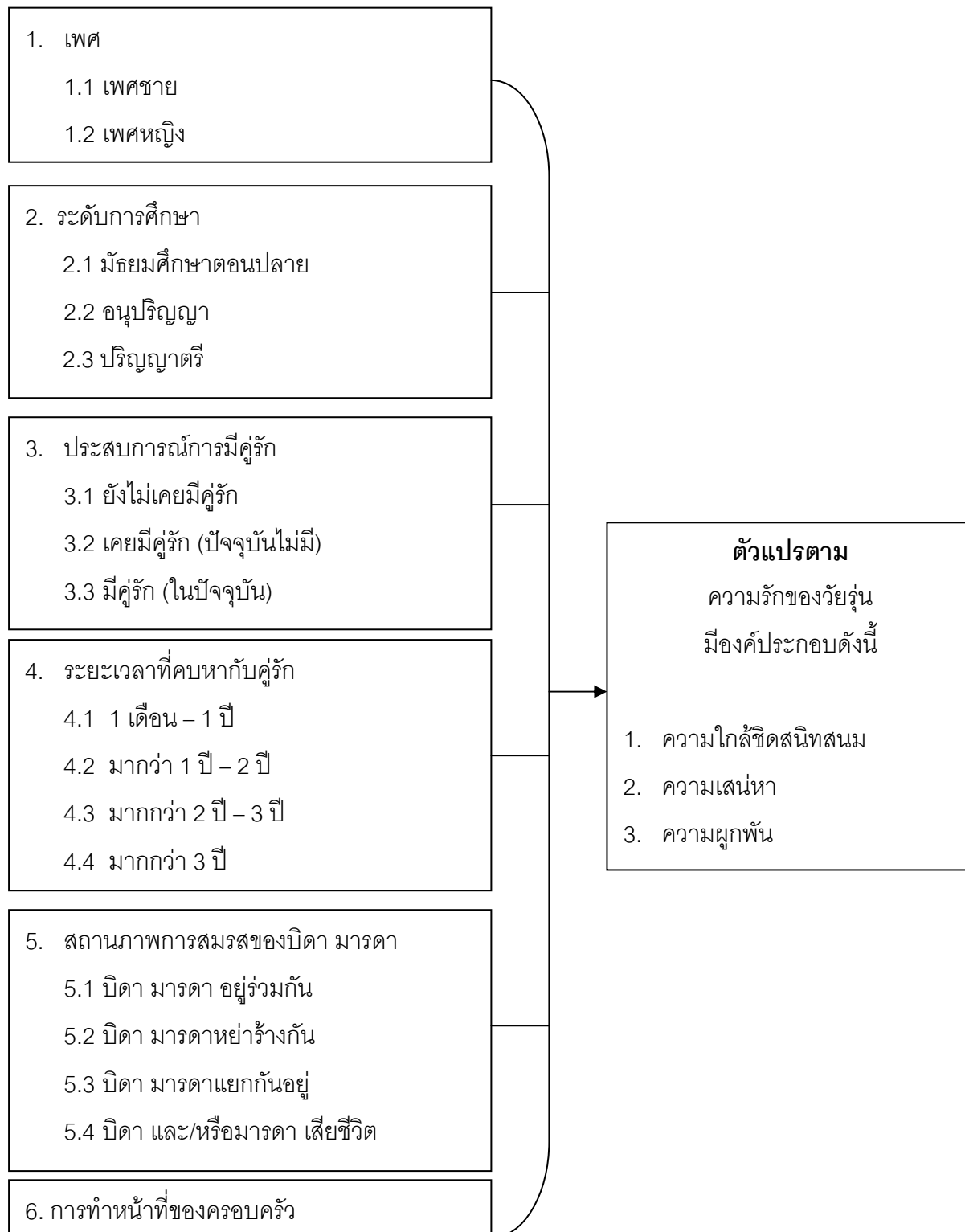
ผูกพันทางอารมณ์ที่แสดงถึงความห่วงใยที่สมาชิกภายในครอบครัวมีต่อกันและกัน เห็นคุณค่าของกันและกัน การควบคุมพฤติกรรมที่แสดงถึงวิธีการจัดการกับพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้ประพฤติตนอยู่ในขอบเขตอันเหมาะสม

4. วิทยุรุ่น หมายถึง บุคคลที่มีอายุระหว่าง 15 – 21 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญาและ ปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2551 ในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาความรักของวัยรุ่น

ตัวแปรอิสระ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามตัวแปร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคู่วัย ระยะเวลาที่คบหากับคู่วัย และสถานภาพสมรสของบิดามารดา
2. การทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับความรักของวัยรุ่น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความรักของวัยรุ่น เป็นการศึกษาองค์ประกอบความรักของวัยรุ่น หรือสิ่งที่วัยรุ่นแสดงออกต่อความรักในช่วงวัยของพวกเขา ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างวัยเด็กกับการก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ อันเป็นตัวบ่งชี้ถึงการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่อความรักทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม การวิจัยมุ่งเน้นเพื่อศึกษาความรักของวัยรุ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรักของวัยรุ่นจำแนกตามตัวแปรคือ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคู่รัก ระยะเวลาที่คบกับคู่รัก สถานภาพการสมรสของบิดามารดา และการทำหน้าที่ของครอบครัว และเพื่อให้เข้าใจถึงความรักของวัยรุ่นมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วแบ่งหัวข้อ ออกเป็นดังต่อไปนี้

1. วัยรุ่น
 - 1.1 ความหมายของวัยรุ่น
 - 1.2 พัฒนาการของวัยรุ่น
 - 1.3 ความต้องการและความสนใจของวัยรุ่น
 - 1.4 พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น
 - 1.5 ความแตกต่างระหว่างวัยรุ่นชายและหญิงต่อเรื่องความรัก
2. ความรักและความรักของวัยรุ่น
 - 2.1 นิยามของความรัก
 - 2.2 องค์ประกอบของความรัก
 - 2.3 ประเภทของความรัก
 - 2.4 การเกิดและพัฒนาการของความรัก
 - 2.5 ความรักของวัยรุ่น
 - 2.6 ประสบการณ์การมีคู่รัก และระยะเวลาในการคบกับคู่รัก
 - 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรักของวัยรุ่น
3. แนวความคิดเกี่ยวกับครอบครัว
 - 3.1 ความหมายและลักษณะของครอบครัว
 - 3.2 สถานภาพการสมรสของบิดามารดา
 - 3.3 สัมพันธภาพภายในครอบครัวกับความรัก

1. วัยรุ่น

ในการศึกษาความรักของวัยรุ่นนั้น ต้องโยงความรู้ในด้านความรักเข้ากับความรู้ในด้านวัยรุ่น ซึ่งมีรายละเอียดที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของวัยรุ่น

วัยรุ่น (adolescent) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน คือ คำว่า adolescere ซึ่งมีความหมายว่า การเจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ (to grow into maturity) ทั้ง 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ไปพร้อมกัน ระยะวัยรุ่นเป็นระยะคั่นกลางระหว่าง ความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ วัยรุ่นนั้นเปรียบได้กับสะพานที่เชื่อมระหว่างวัยเด็ก (childhood) ไปสู่วัยผู้ใหญ่ (adulthood) เด็กจะพัฒนาการพึ่งพาอาศัย (dependency) ไปสู่การไม่พึ่งพาอาศัย (independency) อย่างเห็นได้ชัดเจนในทุกๆ ด้าน วัยรุ่น เป็นวัยที่สำคัญที่สุดวัยหนึ่ง เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้อาจจะก่อให้เกิดปัญหาได้มากกว่าวัยอื่นๆ (มุสดี ตั้งจิตนุกูล. 2544: 7)

สเทียนเบิร์ก (Steinberg.1993: 4) อธิบายว่า “วัยรุ่น” มาจากภาษาอังกฤษว่า “adolescence” มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “adolescere” หมายถึงความเจริญเติบโตหรือเจริญเติบโตไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ (to grow to maturity) วัยรุ่นเป็นช่วงเวลาการเจริญเติบโตจากความไม่มีวุฒิภาวะของเด็กไปสู่ความมีวุฒิภาวะของผู้ใหญ่ เป็นช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

ฮอล (Dworetzky. 1999: 144; Citing Hall. 1994) อธิบายถึงวัยรุ่นว่าเป็นวัยของพายุบุแคมและความกดดัน มีการเปลี่ยนแปลงมากมายในตัวเอง สภาวะของอารมณ์ไม่แน่นอน มีความสับสนยุ่งยากเกี่ยวกับตัวเอง ซึ่งวัยรุ่นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และประสบการณ์ที่ได้มาเพื่อหาอัตมโนทัศน์และเจตคติต่อตนเอง

ไรส์ (Rice. 1996: 3) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นไว้ว่า วัยรุ่นเป็นช่วงระยะเวลาการเจริญเติบโตระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่

ซีบัลด์ (Sebal. 1984: 3) กล่าวว่าวัยรุ่นหมายถึง การก้าวไปสู่วุฒิภาวะ (to grow to maturity) มีการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ไปด้วยพร้อมๆ กัน

ดูเซ็ค (Dusek. 1987: 1) กล่าวว่าวัยรุ่นหมายถึง วัยที่เชื่อมต่อระหว่างการเป็นเด็กกับการเป็นผู้ใหญ่ที่ต้องปรับพฤติกรรมวัยเด็กไปสู่พฤติกรรมแบบผู้ใหญ่ที่สังคมนั้นยอมรับ

สุพัตรา สุภาพ (2543: 2) กล่าวว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่เปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่เป็นวัยที่อยู่ระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ หรือเป็นวัยที่ย่างเข้าสู่ความเป็นหนุ่มสาว เป็นวัยที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อความเจริญด้านอื่นๆ ด้วย เช่น มีอารมณ์หวนไหวง่าย เต็มไป

ด้วยความเพ้อฝัน มีอุดมคติสูงส่ง มักจะมองสิ่งต่างๆ ในแง่ดี ดังนั้นหากมีความผิดหวังหรือไม่ได้ดังที่ปรารถนาจะเสียใจมาก ไม่ค่อยเดินทางสายกลาง เพราะถ้ารักจะรักสุดใจ ถ้าเกลียดจะเกลียดสุดใจเช่นกัน นอกจากนี้ยังต้องการให้เพื่อนยอมรับ รักเพื่อนต่างเพศ รักความเป็นอิสระ ต้องการความอบอุ่น เป็นต้น

ในด้านร่างกายก็เป็นวัยที่ร่างกายเจริญเติบโต เช่น แขนขายาว รูปร่างสูงใหญ่ บางครั้งเด็กจะรู้สึกประหม่า วางตัวไม่ถูกเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ เป็นต้น และไม่ค่อยสบายใจที่ร่างเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว บางครั้งครอบครัวและสังคมมักจะเรียกร้อง คาดหวังและสร้างกฎเกณฑ์มาตรฐานแบบผู้ใหญ่ให้วัยรุ่นปฏิบัติ ซึ่งโดยแท้จริงแล้ว วัยรุ่นแม้ในระยะแรกจะมีร่างกายเจริญเติบโตแบบผู้ใหญ่แต่ก็ยังมีความเป็นเด็กอยู่ ในการทำความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ยังต้องอาศัยความเห็นอกเห็นใจ กำลังใจ การช่วยเหลือแนะนำที่ถูกต้องจากผู้ใหญ่เป็นอย่างมาก ส่วนปัญหาในวัยนี้มักจะเป็นความสนใจและการเรียนรู้ในเรื่องเพศ ความต้องการที่เป็นอิสระ การคบเพื่อน และการตั้งความมุ่งหมายเกี่ยวกับชีวิตอนาคตของตัวเอง

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรง เป็นวัยพายุบูแคม ใจร้อน เจ้าคิดเจ้าแค้น ตัดสินใจรวดเร็ว และฉับพลัน การที่วัยรุ่นแสดงกิริยาอาการแปลกๆ แท้จริงคือ ปรากฎการณ์ปกตินั่นเอง ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนและครูผู้สอน จึงต้องเข้าใจบุคลิกภาพของคนเหล่านั้น เพื่อจะได้จัดโรงเรียน หลักสูตรการเรียนการสอน และการปกครองไปในทางที่จะตอบสนองความต้องการของเด็กวัยรุ่นเหล่านั้นด้วย

สังคมแต่ละแห่งกำหนดระยะเวลาวัยรุ่นไม่เท่ากัน สำหรับในสังคมไทยระยะวัยรุ่นจะเริ่มตั้งแต่เด็กเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย คือฮอร์โมนในร่างกายเริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเพศตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านอื่นๆ อยู่ในช่วงประมาณอายุ 13 ปี ส่วนระยะสิ้นสุดวัยรุ่นคือระยะที่ได้จบการศึกษา เริ่มมีงานทำเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ จากบิดาและมารดา ซึ่งระยะนี้อยู่ในช่วงอายุประมาณ 21 ปี ดังนั้นจึงแบ่งระยะวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะคือ

1. ระยะวัยรุ่นตอนต้น ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ประมาณ 13-15 ปี วัยรุ่นระยะนี้เป็นช่วงของการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นระยะนี้พุ่งเข้าหาตัวเอง มีความสนใจในรูปร่างของตน

2. ระยะวัยรุ่นตอนกลาง ช่วงอายุประมาณ 16-18 ปี วัยรุ่นระยะนี้เป็นระยะที่ผ่านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้แล้ว เด็กระยะนี้จะพุ่งความสนใจเพื่อค้นหาเอกลักษณ์แห่งตน พฤติกรรมของวัยรุ่นระยะนี้ชอบอิสระ ชอบทดลองและต้องการเป็นตัวของตัวเองโดยมีทัศนคติและค่านิยมของตนเองตลอดจนมีการวางแผนในอนาคต

3. ระยะเวลาวัยรุ่นตอนปลาย อยู่ในช่วงอายุประมาณ 19-21 ปี เป็นระยะที่ได้วัยรุ่นเริ่มจัดรูปแบบของตนเอง รู้จักตนเอง สามารถเชื่อมโยงบทบาทหน้าที่ของตนเองให้เข้ากับสังคมใหม่ที่ตนอยู่ รู้คุณค่าของชีวิตและสร้างจุดมุ่งหมายของชีวิต

เซอร์ร็อคส์ (Horrocks. 1976: 4) กล่าวว่า อายุของวัยรุ่น เริ่มจากระยะเด็กเริ่มแตกเนื้อหนุ่มสาวจนถึงอายุ 20 ปี

จากความหมายของวัยรุ่นของแต่ละนักวิชาการข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังก้าวจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ อันมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การเปลี่ยนแปลงทั้งหลายเหล่านี้ทำให้วัยรุ่นมีอารมณ์ที่หวั่นไหวง่าย ไม่สบายใจกับร่างกายที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในสังคมไทยกำหนดระยะเวลาของวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ คือ วัยรุ่นตอนต้นอายุระหว่าง 13-15 ปี วัยรุ่นตอนกลางอายุระหว่าง 16-18 ปี และวัยรุ่นตอนปลายอายุระหว่าง 19-21 ปี การศึกษาความรักของวัยรุ่นในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างจากวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 16-21 ปี

1.2 พัฒนาการของวัยรุ่น

พัฒนาการความเจริญเติบโตตลอดจนถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจของวัยรุ่นขึ้นอยู่กับ การเลี้ยงดู ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่เด็กได้รับ (มุสดี ตั้งจิตนุกูล. 2544: 8) โดยทั่วไปแล้วพัฒนาการที่สำคัญของวัยรุ่นแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

1.2.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย (physical development)

แคสเทนบม (Kastenbaum. 1979: 495) กล่าวถึงพฤติกรรมทางเพศของเด็กวัยรุ่นไว้ว่า เมื่อเด็กเข้าสู่วัยหนุ่มสาวหรือเข้าสู่วัยแรกรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทุกด้าน และในระยะนี้จะมีความสามารถทางเพศเกิดขึ้นนั่นคือ สามารถให้กำเนิดบุตรได้ สัญลักษณ์แห่งความเป็นหนุ่มสาวโดยสมบูรณ์ของทั้งสองเพศนั้นได้แก่การมีประจำเดือนของเพศหญิง และการหลั่งน้ำอสุจิของเพศชาย ซึ่งลักษณะนี้จัดเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเพศประการหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า Primary Sex Characteristics ลักษณะนี้คือการเปลี่ยนแปลงทางรูปร่างทรวดทรง เช่นผู้หญิงเริ่มมีหน้าอก ตะโพกผายมีขนขึ้นตามรักแร้และอวัยวะเพศ ส่วนเพศชายมีไหล่กว้าง เสียงแตก มีหนวดเครา มีกล้ามเนื้อ มีขนตามรักแร้และอวัยวะเพศ เช่นเดียวกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายดังกล่าว จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และทางสังคมอย่างมากนั่นคือ วัยรุ่นจะเริ่มสนใจเพศตรงข้าม ในบางครั้งจะพบว่า เด็กในวันนี้จะเริ่มหลงรักหญิงที่ใกล้ชิดกับตนหรือผู้ที่ตนนิยม หญิงก็เริ่มสนใจวัยรุ่นชายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับบิดาของตน และวัยรุ่นชายมักสนใจวัยรุ่นหญิงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับมารดาของตน

1.2.2 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ (emotional development)

ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตทางร่างกายภายในและภายนอก กระบวนการที่ออกแบบแผนอารมณ์ของเด็กวัยแรกวัยและวัยรุ่น เด็กมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย สับสน อ่อนไหว มีความเข้มของอารมณ์สูง ไม่นั่นคง ระดับความเข้มของอารมณ์แต่ละอย่างๆ นั้น ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพดั้งเดิมของเด็ก ขึ้นอยู่กับตัวเร้าที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ เด็กแต่ละคนเริ่มแสดงกระบวนการอารมณ์ประจำตัวออกมาให้ผู้อื่นทราบได้อย่างเด่นชัดแล้วในขณะนี้ เช่น อารมณ์ร้อน อารมณ์ซี้ดวิตกกังวล อารมณ์อ่อนไหวง่าย เจ้าอารมณ์ ซี้ดจิกจก ฯลฯ มีความรู้สึกด้อยเด่นในแง่อะไร ฝ่ายตัวเด็กก็สามารถรู้และรับทราบได้และจะยิ่งทวีขึ้นในระยะปลายวัยรุ่น ผู้รู้บางท่านเรียกลักษณะอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นว่า เป็นแบบพายุบุแคม (storm and stress) อารมณ์ที่เกิดกับเด็กวัยรุ่นนั้นมีทุกประเภท อาทิ รัก ชอบ โกรธ เกลียด อิจฉา ริษยา ใช้อวด แข่งดี ถือดี เจ้าทิฐิ อ่อนไหว หลงใหล วุ่นวายใจ เห็นอกเห็นใจ สับสน หงุดหงิด ฯลฯ ไม่ว่าจะอารมณ์ประเภทใดมักมีความรุนแรง อ่อนไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย ควบคุมอารมณ์ยังไม่สู้ดี ไม่ค่อยเข้าระดับพอดี บางครั้งฟุ้งฟลุ่ บางครั้งเก็บกด บางครั้งมั่นใจสูง บางคราวไม่แน่ใจ บางคราวเห็นแก่ตัว บางคราวเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นพิเศษ บางครั้งยอมอะไรๆ บางครั้งดีอรัน ดึงดัน เอาแต่ใจตนเอง เพราะลักษณะอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นเป็นเช่นนี้ บุคคลต่างวัยจึงต้องใช้ความอดทนมากเพื่อจะเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์กับพวกเขา เนื่องจากเข้ากับบุคคลต่างวัยยาก เด็กวัยรุ่นจึงเกาะกลุ่มกันได้ดีเป็นพิเศษกว่าวัยอื่นๆ เพราะเข้าใจและยอมรับกันและกันได้ง่าย ง่ายขึ้นดีกว่า เด็กวัยรุ่นที่มีพัฒนาการในวัยที่ผ่านมาด้วยดี ปรับตัวได้ดี ก็ไม่จำเป็นต้องมีสภาพของอารมณ์ที่สับสนหรือมีลักษณะเป็นพายุบุแคมหรือถ้ามีก็เป็นช่วงสั้นและไม่รุนแรง (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2549: 336)

1.2.3 พัฒนาการทางด้านสังคม (social development)

เด็กให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าในระยะวัยเด็กตอนกลาง เด็กจับกลุ่มกันได้นานแน่นแฟ้น และผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น กลุ่มของเด็กไม่มีเฉพาะเพื่อนเพศเดียวกันเท่านั้น แต่มีเพื่อนต่างเพศเข้ามาสมทบด้วย เด็กที่สามารถเข้ากลุ่มได้และมีกลุ่มในระยะวัยเด็กตอนกลางจะเข้ากับกลุ่มและมีชีวิตทางสังคมที่สนุกสนานได้ดีกว่าเด็กที่ไม่สู้มีพัฒนาการดังกล่าวในช่วงวัยที่ผ่านมา เด็กเริ่มลดความเอาใจใส่กับบุคคลต่างวัยไม่ว่าเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กกว่า ระยะนี้จึงเริ่มต้นชีวิตกลุ่มที่แท้จริง (gang age) การเปลี่ยนแปลงทางกายอย่างรวดเร็วและมากมายเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กรวมกลุ่ม เพราะสามารถร่วมสุขร่วมทุกข์แก้ไขและเข้าใจปัญหาของกันและกันดีกว่าคนต่างวัยซึ่งมีความคับอกคับใจต่างกัน กลุ่มยังสนองความต้องการทางสังคมด้านต่างๆ ซึ่งเด็กต้องการมากในระยะนี้ เช่น การเป็นบุคคลสำคัญ การต่อต้านผู้มีอำนาจ การหนีสภาพน่าเบื่อของบ้าน ฯลฯ เมื่อเด็กรวมกลุ่มเด็กจะสร้างกฎระเบียบ ภาษา ประเพณีประจำกลุ่ม เพื่อใช้เฉพาะสมาชิกของกลุ่มเท่านั้น และสมาชิกในกลุ่ม

ทุกคนจำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติตาม มิฉะนั้นแล้วอาจหมดสภาพการเป็นสมาชิก และต้องการหากกลุ่มใหม่ต่อไปอีก (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2549: 337-338)

เพื่อนร่วมวัยมีความสำคัญต่อวัยรุ่นมาก วัยรุ่นมักจะคบเพื่อนที่มีความสนใจและมีค่านิยมร่วมกัน การคบเพื่อนของวัยรุ่นหญิงมักจะจริงจัง และมีเพื่อนสนิทที่จะปรับทุกข์สุขกันได้ ส่วนวัยรุ่นชายอาจจะเป็นเพื่อนร่วมสนุก แต่มักจะไม่สนิทเหมือนวัยรุ่นหญิง (สุรางค์ โค้วตระกูล. 254: 90; อ้างอิงจาก Fasteau. 1975) นอกจากเด็กวัยรุ่นชายและหญิงจะมีเพื่อนเพศเดียวกันแล้ว เด็กวัยรุ่นเริ่มสนใจที่จะมีเพื่อนต่างเพศ การคบเพื่อนต่างเพศอาจจะมีหลายระดับ เป็นต้นว่า เป็นเพื่อนกันแบบคบเพื่อเพศเดียวกัน หรืออาจจะชอบกันแบบคู่รักที่มีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างจะจริงจัง (แสงดาว วัฒนาสกุลเกียรติ. 2547: 18)

1.2.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา (intellectual development)

วัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาอยู่ในขั้นที่สามารถคิดอย่างมีเหตุผลกับปัญหาทุกชนิด มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจถึงระดับสูงสุด เริ่มมีความคิดอย่างผู้ใหญ่คือสามารถคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ (formal operation) คือคิดในสิ่งที่ไม่สามารถเห็นหรือแตะต้องได้ สามารถแก้ปัญหาโดยใช้การจัดอันดับอย่างมีระบบ สามารถแก้ปัญหาคำพูดที่ขบถย้อนได้ดี (verbal problem) ลักษณะของสติปัญญาของวัยรุ่นจะเป็นดังนี้ คือ อยากรู้อยากเห็น ชอบเรียนรู้ ชอบใช้ทักษะ ชอบคิดอย่างมีเหตุผล สร้างทัศนคติที่ดี เริ่มคิดถึงอาชีพ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวัยรุ่นเป็นวัยมีความรู้ ความคิดสามารถใช้ภาษาและสัญลักษณ์ได้อย่างถูกต้องและกว้างขวาง ซึ่งเห็นได้ว่าพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของวัยรุ่นจะเกี่ยวข้องกับสมาธิ (concentration) ความจำ (memory) และจินตนาการ (imagination) (มุสตี ตั้งจิตนุกุล. 2544: 9)

การพัฒนาทางสติปัญญา วัยรุ่นเป็นวัยที่มีแรงผลักดันทางเพศรุนแรง แต่ก็เป็นเวลาเดียวกันที่วัยรุ่นมีสติปัญญาเพิ่มพูนมากขึ้น สามารถที่จะหาทางออกให้กับแรงผลักดันทางเพศอย่างเหมาะสม นอกจากจะมีความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลได้คิดไปถึงอนาคตได้ วัยรุ่นยังสามารถที่จะวิเคราะห์และประเมินความสามารถของตนเอง

1.3 ความต้องการและความสนใจของวัยรุ่น

สุพัทธา สุภาพ (2543: 17) กล่าวว่าความต้องการของวัยรุ่นมาจากความต้องการของตัวเอง บวกกับความต้องการของสังคม เช่น ความต้องการความรัก ต้องการความสนุกสนาน ต้องการความเป็นอิสระ ต้องการได้รับการยกย่อง มีอุดมคติสูง มีความสนใจเรื่องเพศ สนใจเพื่อนต่างเพศ ต้องการรวมกลุ่ม ต้องการการยอมรับจากผู้ใหญ่ ต้องการแบบอย่างที่ดี ต้องการความปลอดภัยและมั่นคง เป็นต้น

อันที่จริงความต้องการของวัยรุ่นก็คล้ายๆ กับความต้องการของมนุษย์ทั่วไป ในสังคม คือ ความต้องการทางร่างกายหรือทางชีวภาพ (physiological needs) คือความต้องการทางกายภาพเป็นความต้องการพื้นฐานที่คนทุกวัยต้องการซึ่งได้แก่ ความต้องการอาหาร ความต้องการพักผ่อน และความต้องการทางเพศ เป็นต้น

ความต้องการทางจิตใจหรือทางจิตวิทยา (psychological needs) คือความต้องการทางจิตวิทยา เป็นความต้องการทางจิตที่ลึกซับซ้อน ยากที่จะอธิบายได้ และบางครั้งไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งเป็นความต้องการที่หลากหลาย และมากมายโดยเฉพาะความต้องการความรัก และความมั่นคงในความรัก ถือว่าเป็นสิ่งที่วัยรุ่นต้องการมาก ถ้าผู้ใหญ่สามารถเข้าใจความต้องการของวัยรุ่นบ้างด้วยการ ดูแลและสนองความต้องการที่จำเป็นอย่างมีเหตุผลและมีแนวทางในการฝึกให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมเป็นไปตามที่สังคมยอมรับได้ ก็จะเป็นการลดช่องว่างระหว่างวัย และเป็นการช่วยพัฒนาความคิด ความสามารถ และอุดมการณ์ของวัยรุ่นไปในทางทางที่ถูกต้อง เหมาะสมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม และต่อชาติโดยส่วนรวม

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2549: 360-361) ได้ยกตัวอย่างของความต้องการของวัยรุ่นไว้ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ไม่ต้องอยู่ใต้คำสั่งใคร คำบังคับของผู้ใด โดยเฉพาะบุคคลผู้มีอำนาจหรือผู้สูงวัยกว่า รวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง เพราะเด็กวัยรุ่นเชื่อว่าลักษณะที่เป็นเครื่องหมายของความเป็นผู้ใหญ่คือ ความเป็นอิสระจากผู้ที่มีอำนาจเหนือตน

2. ต้องการมีตำแหน่ง (status) รวมทั้งต้องการความสนับสนุน (approval) ทั้งจากผู้ใหญ่ และเพื่อนร่วมรุ่น

3. ต้องการแสวงหาประสบการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ บางครั้งรวมทั้งความท้าทายตื่นเต้น เกลียด ความจำเจซ้ำซาก ซบเซาตลึง ยิ่งถูกห้ามยิ่งอยากลอง ฉะนั้นระยะนี้ เด็กวัยรุ่นไม่ว่าที่ไหน สมัยใด มักจะชอบฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ระเบียบต่างๆ เด็กบางคนอาจชอบลองสิ่งที่ไม่ดีๆ เช่น ยาเสพติด ประพฤติผิดทางเพศ ต่อต้านกฎเกณฑ์ของสังคมและสถาบัน เพื่อจะดูว่าผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร หรือบางคนอยากลองเพื่อประชดชีวิต

4. ความต้องการรวมพวกพ้อง มีกลุ่มก้อน เป็นความต้องการค่อนข้างสูง เพราะการรวมพวกพ้องเป็นวิถีทางให้เด็กได้รับสนองความต้องการหลายประการ เช่น ความรู้สึกอบอุ่นใจ การได้รับการยกย่อง ความรู้สึกว่ามีผู้ที่เข้าใจตน ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับตน

5. ความต้องการความรู้สึกมั่นคง อบอุ่นใจและปลอดภัย เพราะเด็กมีอารมณ์หวั่นไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย สับสนและลังเลง่าย เด็กจึงมีความต้องการเช่นนี้ค่อนข้างสูง

6. ต้องการความถูกต้อง ความยุติธรรม เด็กถือว่าความยุติธรรมเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นผู้ใหญ่ เด็กจึงให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อความถูกต้องยุติธรรมตามทัศนคติของตนเองเป็นอย่างยิ่ง และอยากทำอะไรหลายๆ อย่างเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมทั้งในแง่ส่วนบุคคลและสังคม

7. ความต้องการความงดงามทางร่างกาย ไม่ว่าจะวัยรุ่นชายหรือหญิงต้องการให้คนรู้สึกชื่นชมเกี่ยวกับรูปลักษณ์ของตนเองสมตามเพศของตนทั้งสิ้น เพราะคิดว่าความงามทางกายเป็นแรงจูงใจให้เข้ากลุ่มได้ง่าย เป็นที่ยอมรับของสังคม และดึงดูดเพศตรงข้าม ฉะนั้นจึงให้ความสำคัญใส่ใจต่อการออกกำลังกาย ลักษณะอาหารที่รับประทาน ทรงผม เสื้อผ้า เครื่องประดับ สุขภาพอนามัย ความงามทางกายเป็นส่วนหนึ่งของความภูมิใจและมั่นใจตัวเองของวัยรุ่นด้วย

8. ความต้องการประพฤติตนสมตามบทบาททางเพศของตน เป้าประสงค์เหล่านี้ลึกซึ้งมาก ในระยะนี้ ผู้ที่มีความรู้สึกที่ตนเอง “ไม่สมเป็นชายชาตรี” หรือ “ไม่สมเป็นหญิงสาว” จะรู้สึกไม่แน่ใจและไม่สบายใจเกี่ยวกับตนเอง ความสำนึกเช่นนี้ถ้าบังเกิดกับคนใดแล้ว ผู้นั้นย่อมพยายามแก้ไขทุกวิถีทาง โดยทั่วไปทั้งหญิงและชายวัยรุ่นพยายามจะประพฤติตนเพื่อให้ “ดูงดงามสมเป็นสุภาพสตรี” หรือ “ดูแข็งแรงบึกบึนสมเป็นชายชาตรี” ตามแบบที่ตนนิยม ส่วนผู้ที่รู้ตัวดีว่ามีบทบาททางเพศแบบลักเพศก็มักรวมกลุ่มกับผู้ที่มิได้ลักษณะคล้ายกัน ยิ่งสังคมปัจจุบันยอมรับสิ่งเหล่านี้อย่างเปิดเผย การรวมกลุ่มของพวกนี้ในสังคมเพศของตัวเองก็ยิ่งเกาะกลุ่มกันแน่นแฟ้นและเปิดเผยยิ่งขึ้น

9. ความต้องการเลือกอาชีพ เด็กวัยรุ่นโตพอที่จะมองเห็นความสำคัญของอาชีพ และเข้าใจว่าอาชีพนำมาซึ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อาชีพเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสถานะความเป็นผู้ใหญ่ที่คนใดจะมีอาชีพอย่างไรนั้นจะต้องมีความรู้เป็นฐาน เด็กบางคนซึ่งไม่เคยสนใจและเตรียมตัวเพื่อเลือกอาชีพจะเริ่มมีความต้องการในระยะนี้ ทั้งจากความประสงค์ภายในตนเองหรือและจากอิทธิพลของเพื่อนร่วมวัย พ่อแม่ผู้ปกครองและสังคม

การเลือกอาชีพก่อให้เกิดความรู้สึกกังวลใจไม่น้อยต่อเด็กวัยรุ่น ทั้งนี้เพราะสาเหตุหลายประการ เช่น วัยรุ่นยังไม่เข้าใจตนเองดีพอในด้านความชอบ ความถนัด ความสนใจ ระดับสติปัญญาที่แท้จริงของตน อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว การศึกษาตามท้องถิ่นที่เด็กวัยรุ่นมีชีวิตอยู่ อาจไม่เอื้อให้เลือกอาชีพตามแนวนิยมและความถนัดของตนหรือของบิดามารดา นอกจากนี้หลายกรณีที่เป็นบิดามารดาที่มีความประสงค์จะให้บุตรเลือกอาชีพที่ตนต้องการซึ่งอาจขัดแย้งกับความสนใจ ความถนัดและความสามารถของเด็กวัยรุ่น หรือเด็กวัยรุ่นอาจเลือกอาชีพตามเพื่อนซึ่งมีอิทธิพลต่อเขาค่อนข้างสูง แต่เขาอาจไม่มีความชอบ ความสามารถและอื่นๆ เหมือนเพื่อน จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาแก่ตัวเด็กวัยรุ่นได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ส่วนลักษณะความสนใจของเด็กวัยรุ่นยังคงมีขอบเขตยังคงมีขอบข่ายกว้างขวาง สนใจหลายๆ อย่าง และยังไม่ลึกซึ้งมาก เพราะเด็กยังไม่เข้าใจตัวเอง ยังเป็นระยะลองผิดลองถูก ระยะ

เปลี่ยนแปลงบทบาทของชีวิต ความสนใจของเด็กจะเป็นเช่นไรยังขึ้นกับองค์ประกอบอื่น ๆ อีกหลายประการเช่น ลักษณะบุคลิกภาพ ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมรอบตัว บุคคลที่เด็กนิยมชมชื่น ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ความสนใจร่วมของเด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่ได้แก่ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2549: 360-361)

1. สนใจการศึกษา สภาพเศรษฐกิจสังคมสมัยปัจจุบันกระตุ้นให้เด็กเข้าใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับอาชีพ เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความสนใจการศึกษามากน้อยเพียงใด และแนวที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับว่าครอบครัวอุดหนุนได้เพียงไร รับการศึกษาอบรมมาอย่างไร มีประสบการณ์อะไรบ้าง นอกจากนี้ เพศ ระดับสติปัญญา และโอกาสเข้ากลุ่มก็เป็นส่วนช่วยนำความสนใจด้วย

2. สนใจช่วยเหลือบุคคลอื่น เด็กวัยรุ่นมักสนใจช่วยเหลือบุคคลอื่นที่เขาเห็นว่าได้รับความลำบากและไม่ได้รับความยุติธรรมเพราะบ่อยครั้งเคยรู้สึกว่าเขาเองก็อยู่ในฐานะเช่นนั้น และเคยสะท้อนอารมณ์เพียงไร จึงสามารถเข้าถึงอารมณ์แบบเดียวกันของบุคคลอื่นได้ง่าย

3. สนใจกิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมที่เป็นของใหม่และมีประโยชน์ ช่วยระบายความเคร่งเครียดอารมณ์ เด็กวัยรุ่นมักให้ความร่วมมือ กิจกรรมสร้างสรรค์อาจเป็นทั้งส่วนตัวและแง่สังคม

4. สนใจวัฒนธรรมประเพณี ระยะนี้เด็กเริ่มสามารถเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีว่ามีความสำคัญต่อบุคคลและต่อสังคมส่วนรวมอย่างไร การให้ความรู้ ความเข้าใจ และชักจูงเด็กให้สนใจอย่างถูกต้อง จะสร้างให้เด็กเป็นบุคคลที่รู้จักรักและสงวนวัฒนธรรมประเพณี

5. สนใจศาสนา ปรัชญา อุดมคติ เด็กวัยรุ่นกำลังแสวงหาหลักการในการแก้ความทุกข์ร้อนทางจิตใจ และแนวทางดำเนินชีวิตอย่างผู้ใหญ่ จึงพึงเล็งให้ความสำคัญแก่ศาสนา ปรัชญา อุดมคติ และค่านิยมต่าง ๆ แต่จะติดใจเด็กวัยรุ่นมากน้อยหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับว่าศาสนาและปรัชญา อุดมคตินั้น ๆ ให้ความกระจ่างแก่จิตใจอย่างสมเหตุสมผลแก่เขาได้ดีเพียงไรบ้าง อีกทั้งสิ่งแวดล้อมกลุ่ม และผู้ใหญ่ที่เด็กนิยม ได้มีอิทธิพลต่อตัวเขาเกี่ยวกับเรื่องนี้เช่นไรบ้าง

6. สนใจมีเพื่อนสนิทต่างเพศ ความสนใจนี้สืบมาจากทางกายบรรลุมิติภาวะทางเพศซึ่งเริ่มในวัยแรกรุ่น และความต้องการดำเนินชีวิตอย่างผู้ใหญ่ขั้นของพัฒนาการในด้านความสัมพันธ์กับคนต่างเพศที่เลยความเป็นเพื่อนไปแล้วนั้น อาจแบ่งออกเป็น 3 ชั้นตามลำดับ คือ

ชั้นของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น เพราะความรู้สึกอยากแข่งขัน เพื่อต้องการทัดเทียม แบบนี้ไม่ผู้จะยั่งยืน ไม่ต้องการความเข้าใจมากนัก เป็นแบบเล่นสนุกชั่วคราวครั้งชั่วคราว ชั้นที่สอง เรียกว่าชั้นเลือก ค่อนข้างจะเลือกเฟ้นและจริงจังขึ้นบ้าง ชั้นที่สามเรียกว่า ชั้นแนใจ สัมพันธภาพค่อนข้างแน่น แน่นจริงจัง

ความสนใจและความสนิทสนมกับเพื่อนต่างเพศนี้อาจยั่งยืนไปจนกระทั่งแต่งงานจริงจังหรือเลิกร้างในระยะวัยผู้ใหญ่ก็ได้

1.4 พฤติกรรมของทางเพศของวัยรุ่น

อดัมส์ (Adam. 1980: 280) กล่าวถึงพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศไว้ว่า วัยรุ่นจะเลือกรักเพศตรงกันข้ามคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ โดยมีวิธีการเลือกเพศตรงกันข้ามที่ตนสนใจเป็นพิเศษ และเมื่อเลือกรักใครคนใดแล้วมักจะคิดถึงแต่คนรักจนไม่เป็นที่ทำอะไร จะหมกมุ่นและเพ้อฝันถึงภาพคนรัก และถ้าไม่ได้รับข่าวคราวหรือประสบการณ์ผิดหวังเกี่ยวกับคนรัก จะแสดงความผิดหวังอย่างรุนแรง และถ้าหากขาดผู้นำที่ดี ก็อาจจะหาทางออกโดยวิธีผิดๆ เช่น หันเข้าหาอบายมุข หรือแม้แต่การทำลายชีวิตตนเองได้

เรื่องเพศเป็นเรื่องละเอียดลึกซึ้งซึ่งเป็นผลสืบเนื่องที่ต้องสร้างความเข้าใจนับแต่วัยเด็กทารก แต่ความสนใจของผู้ใหญ่มักให้ความสนใจในช่วงวัยรุ่น เพราะเป็นระยะที่เด็กแสดงพฤติกรรมสนใจจริงจังกับเพศตรงข้าม พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นมีดังนี้ (จิราภรณ์ ตามประวัติ. 2547: 29 ; อังอิงจากฉวีวรรณ สุขพันธ์โพธาราม. 2527: 45)

1. การรักสนใจเพศตรงข้าม วัยรุ่นจะสนใจเพศตรงข้ามรุ่นเดียวกับตน วัยรุ่นในระหว่าง 15-18 ปี จะเริ่มมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงข้าม ลักษณะของความรักเพศตรงข้ามในวัยรุ่นที่พบบ่อยคือความลุ่มหลงแต่ฝ่ายเดียว โดยเฉพาะกับคนที่เขาจะไม่มีความสมปรารถนาในความรัก เช่น รักครูหรือดาราทายนตร์ แต่ความรักเช่นนี้จะเกิดขึ้นชั่วคราวเท่านั้น

2. การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง เป็นพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความพอใจทางเพศด้วยการกระตุ้นจับต้องอวัยวะเพศจนเกิดความสุขความพอใจ พฤติกรรมเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดาอย่างหนึ่งของพัฒนาการทางเพศในมนุษย์

3. การสนใจเรื่องเพศ เด็กในวัยหนุ่มสาวจะสนใจทางเรื่องเพศ เพราะเป็นระยะที่ตนจะมีความรู้สึกทางเพศ ความสนใจเริ่มแสดง ให้เห็นจากการพิถีพิถันในการแต่งกายการแสดงกริยาเพื่อดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้าม การสนใจซื้อหาหนังสือเรื่องกรรมมาอ่าน บางทีแสดงความสนใจแอบดูเพศตรงข้ามในเวลาหรือสถานที่ลับเฉพาะที่เรียกว่า ถ้ำมอง (peeping tom)

4. รักร่วมเพศ (homosexuality หรือ lesbian) ระยะวัยรุ่นเป็นระยะการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆ ความรู้สึกทางเพศที่ยังเขินอายหรือไม่แน่ใจตนเองที่จะแสดงความสนใจเพศตรงข้าม จึงหันมาระบายความสนใจกับเพื่อนเพศเดียวกับตน แต่ก่อนนั้นจิตเวชศาสตร์ถือว่าเป็นโรคกามวิตถาร (sexual perversion) จนกระทั่ง เมษายน 1974 สมาคมจิตแพทย์อเมริกันมีมติให้เรียกชื่อใหม่เป็น sexual orientation disturbance ไม่ถือว่าเป็นความผิดปกติหรือวิตถารอีกต่อไป

พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในประเทศไทยปัจจุบันเริ่มเห็นเด่นชัดกว่าแต่ก่อน เพราะการยึดมั่นในวัฒนธรรมของชาติในวัยรุ่นน้อยลง มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากประเทศอื่นๆ เข้ามาในประเทศไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลบางประการแก่วัยรุ่น เช่น การแต่งกายอิสระเสรีภาพทางเพศ ใกล้ชิดสนิทสนมกันง่าย ประกอบกับอิทธิพลสิ่งแวดล้อมภายนอก เอกสาร ภาพยนตร์ วีดีโอ สถานเริงรมย์ มีมากทำให้วัยรุ่นขาดความยับยั้งคิด ปลดปล่อยตัวปล่อยใจให้เป็นไปตามความปรารถนาของธรรมชาติ ลืมคิดถึงความพร้อมของตนเองด้านเศรษฐกิจและสังคม (จิราภรณ์ ตามประวัติ. 2547: 30 ; อ้างอิงจาก กุลชลี สุภัทนะเหตุ. 2521-2522: 51)

มานพ คณะโต (2541: 110) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะตัวของวัยรุ่นว่า การแสวงหาเอกลักษณ์ทางเพศเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่สำหรับวัยรุ่น เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องปัญหาพฤติกรรมทางเพศ และแสวงหาเอกลักษณ์ทางเพศในขณะที่ร่างกายมีวุฒิภาวะ ประสบการณ์จึงมีผลมาจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งมีส่วนส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ และค่านิยมทางเพศ วัยรุ่นบางคนเพิ่งจะมีความต้องการทางเพศ ในขณะที่หลายคนมีประสบการณ์ทางเพศแล้ว วัยรุ่นส่วนหนึ่งจึงอยากทดลองเรื่องเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ ในขณะที่วัยรุ่นอีกกลุ่มหนึ่งต่อต้านการมีเพศสัมพันธ์

ปกติวัยรุ่นปัจจุบันที่เริ่มมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศนั้น มักจะมีความคิดที่แตกต่างกันในวัยรุ่นหญิงนั้น ความต้องการมีเพียงอยากใกล้ชิดสนิทสนมกัน รู้สึกอบอุ่นที่อยู่ใกล้ชิด ต้องการสัมผัสที่นุ่มนวลอ่อนโยน โดยไม่มีความต้องการถึงขั้นมีเพศสัมพันธ์ อาจเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า romantic love โดยฝ่ายชายมักจะคิดว่า การที่ฝ่ายหญิงยินยอมให้มีการสัมผัสถูกเนื้อต้องตัวเช่นนี้เพราะยินยอมพร้อมใจ และคงยินยอมได้มากกว่านั้นถึงขั้นมีเพศสัมพันธ์ (จิราภรณ์ ตามประวัติ. 2547: 30 ; อ้างอิงจาก พนม เกตุมาน. 2534: 115)

บรูคส์กัน และเฟอริสเทินเบอร์ก (Brook-Gunn ; Furstenberg. 1990: 245-248) ได้แบ่งปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นแตกต่างกันดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านชีวภาพ พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นจะได้รับอิทธิพลโดยตรงจากฮอร์โมนเพศ โดยมีปัจจัยทางด้านสังคมเป็นตัวกระตุ้นในการแสดงออกของพฤติกรรมทางเพศและการมีเพศสัมพันธ์ เช่นเด็กผู้หญิงที่เข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศเร็ว มีแนวโน้มที่จะเป็นอิสระจากบิดา มารดา มีการนัดหมายกับเพศตรงข้ามและมีเพศสัมพันธ์ก่อนเด็กผู้หญิงที่เข้าสู่วุฒิภาวะช้า

2. ปัจจัยทางด้านครอบครัว ได้แก่ ค่านิยมในเรื่องเพศของบิดามารดา ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการอบรมสั่งสอนจากบิดา มารดาในเรื่องเพศ ล้วนมีอิทธิพลต่อการเริ่มมีเพศสัมพันธ์ที่เร็วหรือช้าของวัยรุ่น

3. อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน โดยเฉพาะบรรทัดฐานในเรื่องเพศของกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก

4. ปัจจัยทางด้านการศึกษา พบว่า วัยรุ่นที่ผลการเรียนไม่ดี และมีระดับการศึกษาต่ำจะมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่า วัยรุ่นที่ยังคงศึกษาอยู่ ซึ่งโดยมากจะเป็นผู้ที่มีฐานะไม่ดีด้วย

5. ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การศึกษา ตลอดจนบริการของรัฐและสังคมที่จัดให้แก่วัยรุ่นในการได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องเพศ นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นที่แตกต่างกัน

ส่วนประสาธ อิศรปริดา (จิราภรณ์ ตามประวัติ. 2547: 34 ; อ้างอิงจากประสาธ อิศรปริดา. 2532: 140) ได้สรุปภาวะเงื่อนไขที่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเพศไว้คือ

1. อิทธิพลของต่อมไร้ท่อในร่างกาย ถ้าต่อมไร้ท่อทำงานผิดปกติ หรือไม่มีประสิทธิภาพก็มีผลทำให้พัฒนาการทางเพศเป็นไปอย่างล่าช้าโดยเฉพาะต่อมเพศ ต่อมใต้สมองและต่อมไทรอยด์

2. อิทธิพลทางสังคม เป็นสภาวะสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดรูปแบบการตอบสนองทางเพศ สังคมโดยทั่วไปมุ่งหวังให้เพศหญิงอยู่ในกรอบประเพณี และวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัดกว่าชายหญิงไทยทั่วไปจึงถูกสั่งสอนให้รักนวลสงวนตัว ไม่แสดงออกถึงความรู้สึกทางเพศอย่างรุนแรงเหมือนเพศชาย

3. สื่อมวลชน ภาพยนตร์ โทรทัศน์ และสื่ออื่นๆ มีส่วนเร่งเร้าให้วัยรุ่นเรียนรู้การปรับปรุงทางเพศได้

4. อายุของการมีวุฒิภาวะทางเพศ วุฒิภาวะทางเพศเป็นตัวเร่งให้เกิดความสนใจทางเพศตรงข้าม เด็กที่ย่างเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศเร็วกว่าย่อมจะมีความสัมพันธ์ระหว่างเพศก่อนผู้ที่เข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศช้า

5. โอกาสในการเรียนรู้ความสัมพันธ์ทางเพศ “โอกาส” เป็นภาวะเงื่อนไขที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีเพื่อต่างเพศมากย่อมมีโอกาสเรียนรู้มากกว่านอกจากนี้การได้รับการสนับสนุนและข้อเสนอแนะที่ดีจากผู้ปกครอง จะทำให้มีโอกาสในการเรียนรู้และปรับตัวได้มากกว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างเพศเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำวัยรุ่นไปสู่ความรัก และการแต่งงาน หรือการมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามในอนาคต โดยพฤติกรรมทางเพศจะเริ่มต้นจากการจับมือถือแขน การจูบ การโอบกอด การเดินราที่ใกล้ชิด และวัยรุ่นชายอาจมีพฤติกรรมที่เกินเลยขอบเขตโดยการแตะต้องสัมผัส ลูบคลำร่างกายของฝ่ายหญิง ทั้งระดับท่อนบนและระดับท่อนล่าง ซึ่งการที่วัยรุ่นหญิงเปิดโอกาสให้เพศตรงข้ามถูกเนื้อต้องตัว และมีการล้ำโลมได้ จะเป็นขั้นแรกที่น่าไปสู่การได้เสียกันในที่สุด (จิราภรณ์ ตามประวัติ. 2547: 45; อ้างอิงมาจากชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ และคณะ. 2524: 161)

1.5 ความแตกต่างระหว่างวัยรุ่นชาย และหญิงต่อเรื่องความรัก

การศึกษาในครั้งนี้ตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยให้ความสนใจศึกษาก็คือ “ความแตกต่างระหว่างเพศ” ของวัยรุ่น วัยรุ่นชายและหญิงมีความรู้สึกที่แตกต่างกันอย่างไรต่อเรื่องความรัก ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความแตกต่างในด้านต่างๆ ระหว่างเพศชายและหญิงของวัยรุ่น ซึ่งส่งผลต่อการแสดงความรู้สึกต่อความรักของวัยรุ่นดังต่อไปนี้

ระยะของวัยรุ่น ที่แบ่งออกเป็น 3 ระยะนั้น จะเห็นได้ชัดเจนว่า เพศหญิงก้าวเข้าสู่ความเป็นวัยรุ่นได้ไวกว่าเพศชาย ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ (2545: 36-37) ได้แบ่งวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 วัยเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น (puberty)

เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 11-13 ปี

เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 13-15 ปี

ระยะที่ 2 วัยรุ่นตอนต้น (early adolescence)

เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 13-15 ปี

เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 15-17 ปี

ระยะที่ 3 วัยรุ่นตอนปลาย (late adolescence)

เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 17-20 ปี

เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 18-21 ปี

จากระยะของวัยรุ่นในช่วงต่างๆ ทำให้เห็นได้ว่าเด็กหญิงก้าวเข้าสู่วัยรุ่นได้เร็วกว่าเด็กชาย คือเริ่มวัยรุ่นเมื่ออายุ 11 ปีแต่ในทางตรงกันข้ามการสิ้นสุดช่วงวัยรุ่นชายจะช้ากว่าวัยรุ่นหญิงคือสิ้นสุดที่อายุ 21 ปี ซึ่งหากจะเปรียบเทียบช่วงเวลาของการพัฒนาการในช่วงระยะนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าทั้งวัยรุ่นชายและหญิงต่างก็ใช้เวลาในการพัฒนาการในระยะที่ใกล้เคียงกัน

เมื่อการเจริญเติบโตของทั้งสองเพศมีความต่าง ดังนั้น การแสดงออกซึ่งความรักของทั้งสองเพศก็น่าจะต่างกันไป จากการศึกษาของนักจิตวิทยาหลายท่านพบว่าเด็กหญิงจะชอบเพื่อนชายที่มีลักษณะดี เป็นสุภาพบุรุษ รูปร่างดี แต่งกายสะอาดเรียบร้อย เป็นนักสนทนาที่ดีทั้งที่เป็นเรื่องสาระและเรื่องเบาสมอง เป็นผู้ฟังที่ดี ไม่ยกตนข่มท่าน มีอารมณ์ขันแต่ไม่พูดจาหยาบโลน มีน้ำใจนักกีฬา มีความสามารถในทางร้องรำทำเพลงบ้าง สำหรับวัยรุ่นชายต้องการเพื่อนหญิงที่มีลักษณะดี เป็นสุภาพสตรี มีลักษณะสมหญิง แต่งตัวเหมาะสมสวยงาม มารยาทดี การแสดงออกเป็นธรรมชาติ ไม่เสแสร้ง ไม่ชอบคนโอ้อวด ส่วนทักษะทางสังคมนั้นวัยรุ่นชายจะชอบเพื่อนหญิงที่สามารถพูดจาสนทนาได้ดี ไม่ผิมนัด ไม่เห็นแก่เงิน คนปากกับใจตรงกัน เด็กชายไม่ชอบเด็กหญิงประเภทจัดจ้านเกินอายุ และมีลักษณะก้าวร้าว ต้องการเพื่อนหญิงที่มีลักษณะพฤติกรรมต่างๆ เหมาะสมกับอายุ มีน้ำใจนักกีฬา ไม่ร้องไห้หรือแสดงสิ่งใดที่ไม่เหมาะสมออกมาในที่ชุมชน (ปรียา เกตุทัต 2545: 236)

จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นข้างต้น จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นเป็นช่วงวัยหนึ่งจากวัยเด็กก้าวข้ามสู่วัยผู้ใหญ่ ความแตกต่างหลากหลายทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งผลต่อการแสดงออกซึ่งความต้องการและความสนใจในสิ่งต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป รวมถึงพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น อันสื่อเค้าถึงความรู้สึกและการแสดงออกซึ่งความรักของวัยรุ่น โดยรายละเอียดต่างๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศ ความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษา กล่าวคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และอนุปริญญาตรีคือวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 16-18 ปี ระดับปริญญาตรีคือวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 19-21 ปี มีความสัมพันธ์ต่อความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันเล็กน้อยเพียงใด

2. ความรักและความรักของวัยรุ่น

มนุษย์ทุกคนเกิดมาย่อมต้องมีความรัก ความรักจะมีความสลับซับซ้อนและเพิ่มกลุ่มคนที่จะรักมากขึ้น ขยายวงกว้างออกไปสู่สังคมเมื่อมนุษย์เจริญเติบโตขึ้น จากครอบครัวสู่สังคมโรงเรียน เพื่อนที่ทำงานและที่สาธารณะต่างๆ โดยจะเริ่มต้นจากความรักแบบไม่อิงอารมณ์ใคร่ (unromantic love) มาเป็นความรักฉันท์คู่รักหรือรักด้วยใจพิศواسปรารถนา (romantic love) เพื่อเป็นการขยายความ และอธิบายหลักการ ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรักและความรักของวัยรุ่น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าแล้วอธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 นิยามของความรัก

ธรรมชาติและชีวิตของคนอยู่ได้ด้วยความรัก ผู้ที่มีความรักและมีคนรักย่อมมีความสุข เพราะจะได้เรียนรู้ว่าตนรักใคร และตนจะมีความสุขมากหากรู้ว่าบุคคลนั้นก็รักตน (दनัย ไชโยธยา. 2546: 1) จากการศึกษาเอกสารต่างๆ พบว่ามีผู้ให้นิยามของความรักไว้หลากหลายดังต่อไปนี้

ลาสส์เวลล์ และ ลาสส์เวลล์ (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2545: 10 ; อ้างอิงมาจาก Lasswell and Lasswell. 1976) กล่าวว่า ความรักระหว่างชายหญิงมีหลายแบบ แต่ละแบบเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ต่างกัน ในช่วงต้นของการเกี่ยวพาราสีชายหญิงจะมีความรักแบบโรแมนติก (romantic love) เมื่อเวลาผ่านไปความรักที่มีเหตุผล (logical-sensible love) จะเกิดขึ้น และเมื่อใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันนานวันเข้าความรักฉันเพื่อน (lifelong friendship) ก็เกิดขึ้นแทนที่

โรบิน (ไพลิน ศรีสุขโข. 2545: 68 ; อ้างอิงมาจาก Rubin. 1970-1973) ได้พัฒนามาตรวัดความรู้สึกของความรัก โดยการตอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อวัดระดับความรู้สึกของตนต่อคนอื่น ผู้ซึ่งเป็นคนที่เขาสนใจ พบว่าได้คำนิยามของความรักไว้ 3 องค์ประกอบคือ ความผูกพัน ความเอาใจใส่ และความใกล้ชิด

ความผูกพัน (attachment) คือ ความต้องการสนับสนุนทางอารมณ์ และทางกาย ความติดเนื้อติดใจ

ความเอาใจใส่ (caring) คือ ความเป็นห่วงต่อความเป็นอยู่ของอีกคนหนึ่ง ต้องการให้มีความสุข และความเป็นอยู่ที่ดี

ความใกล้ชิด (intimacy) คือต้องการอยู่ใกล้ชิดกัน ใจกัน และรู้จักกัน สื่อถึงกันได้ อับราฮัม มาสโลว์ (กรมสุขภาพจิต. 2545: 19 ; อ้างอิงจาก Abraham Maslow) ได้พูดถึงเรื่องความรักไว้ว่า

คนเราต้องการความรักที่มั่นคง แต่คนที่เปลี่ยนไปมีรักใหม่อยู่เรื่อยๆ หรือตกหลุมรักบ่อยๆ เป็นเพราะต้องการรักษาความรู้สึกที่มั่นคงเอาไว้ให้คงอยู่

ความรักมักจบลงเพราะความโกรธและความเบื่อกัน เนื่องจากเมื่อเกิดความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้คนเรารู้สึกถึงใจเขาและเลิกความพยายามที่จะยอมรับอีกฝ่ายหนึ่ง

องค์ประกอบของความรักต้องมีมิตรภาพ มีการแบ่งปัน ให้ความนับถือต่อกัน ยอมรับกัน และมีความยืดหยุ่น

ความรักที่มีคุณภาพต้องให้ความสำคัญกับความคิด และความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะเมื่อใดก็ตามที่จะต้องมีการตัดสินใจควรระมัดระวังอย่างมาก เพราะอาจเกิดผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างกันได้ และสิ่งที่ควรระวังก็คืออย่าตัดสินใจแบบเผด็จการ เนื่องจากจะทำให้อีกฝ่ายรู้สึกกดดันและเกิดความรู้สึกขุ่นเคืองคับข้องใจ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (दनัย ไชยโยธา. 2546: 3 ; อ้างอิงจาก พจนานุกรม. 2525: 693) ให้ความหมายของคำว่า “รัก” ไว้เพียงสั้นๆ ว่า “ชอบอย่างผูกพัน พร้อมด้วยชื่นชมยินดี” ซึ่งมีความหมายพ้องกับคำต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ชอบ แปลว่า พอใจ เช่น ชอบอ่านหนังสือ ชอบเที่ยว ชอบผลไม้
2. ชอบใจ แปลว่า ถูกใจยินดี เช่น ยินดีรับเป็นที่ปรึกษา ยินดีอุปการะ
3. ชอบพอ แปลว่า รักใคร่กัน ถูกอัธยาศัยกัน เช่น บุตรหลานในครอบครัวนี้รักกัน
4. ชอบธรรม แปลว่า ถูกตามหลักธรรม ถูกตามนิตินัย เช่น สามเณรภายในครอบครัวนี้ดำเนิน

ชีวิตถูกต้องตามหลักธรรมในการครองเรือน

สารานุกรม ฉบับ บริเทนนิกา (दनัย ไชยโยธา. 2546: 4 ; อ้างอิงจาก Encyclopaedia Britannica CD Deluxe Edition: 2000) ได้ให้ความหมายบทนิยามของความรักไว้ 4 ความหมายดังต่อไปนี้

1. มิตรภาพ (friendship) หมายถึงการมอบความรู้สึกชอบ หรือความผูกพันแก่เพื่อนมนุษย์
2. ภราดรภาพ (fraternity) หมายถึงความรู้สึกว่ารักกันอย่างพี่น้อง
3. คู่รัก (lover) หมายถึงบุคคลที่อยู่ในความรัก อันได้แก่ความหลงใหลของชายกับหญิงที่มี

ต่อกันเป็นบทเริ่มต้นของความปรารถนาทางเพศ

4. เทววิทยา (theology) แปลว่า หมายถึง ศาสนาประเภทเทวนิยมที่นับถือพระเจ้าหรือเทพเจ้า โดยมีความหมายหลักอยู่ 2 ประการ ดังนี้

ความเกี่ยวพันกันอย่างพอกับลูก ระหว่างพระเจ้าหรือเทพเจ้ากับมนุษย์

ความเคารพนับถือ ความจงรักภักดี และความปรารถนาดีต่อพระเจ้าหรือเทพเจ้าของมนุษย์

พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2540: 36-37) กล่าวว่า ความรักในแนวคิดของนักจิตวิทยาก็คือ อารมณ์ชนิดหนึ่งเหมือนอารมณ์โกรธ เศร้า หรือดีใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากสิ่งเร้า หายไปได้ถ้าสิ่งเร้านั้นหายไป และอาจเกิดขึ้นใหม่ได้ถ้ามีสิ่งเร้าที่ถูกต้อง ฉะนั้นความรักนั้นจะเป็นนิรันดรหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งเร้านั้นมีอิทธิพลต่อผู้ถูกเร้าแค่ไหน ความรักเกิดจากจุดศูนย์กลางที่ตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่บุคคลอื่น เช่น พ่อแม่ หรือเพื่อนรักของพ่อแม่กับลูกมักเป็นนิรันดร เพราะความเป็นพ่อแม่ลูกนั้นสืบต่อกันด้วยสายเลือด เป็นความสัมพันธ์ชนิดแน่นอนตายตัว แต่ความรักระหว่างคู่รักหรือสามี ภรรยา นั้นไม่แน่นอนตายตัว เมื่อรักใหม่ๆ สิ่งเร้ายังสดสวยงดงาม ความรักก็มีกำลังแรงเข้มข้น แต่นานวันเข้าสภาพของสิ่งเร้าเปลี่ยนแปลง เช่น ภรรยาอ้วนมากขึ้น แก่ลง สามีมร่อว พุงยื่น ฉะนั้น ถ้าใครยึดรูปกายเป็นสิ่งเร้าในความรัก ความรักนั้นก็สูญสิ้นไปเร็ว แต่ถ้ายึดความดี หรือความประทับใจอย่างอื่น ความรักนั้นก็อยู่ได้นานกว่า

จากนิยามข้างต้น สรุปได้ว่า ความรัก เป็นอารมณ์ชนิดหนึ่งของมนุษย์ เกิดขึ้น พัฒนาเปลี่ยนแปลงได้ จากความรักแบบหนึ่งไปเป็นความรักอีกแบบหนึ่ง และหายไปได้ในที่สุด ภายใต้องค์ประกอบ คือ ความผูกพัน ความใกล้ชิด มิตรภาพ การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน และความยึดหยุ่น

2.2 องค์ประกอบของความรัก

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของความรักพบว่า มีนักการศึกษา และนักจิตวิทยาหลายท่านได้จัดองค์ประกอบของรักไว้คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันดังต่อไปนี้

สเตอร์นเบิร์ก (ไพลิน ศรีสุขโข. 2545: 69-70 ; อ้างอิงจาก Sternberg: 1986-1988) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับความรักไว้ว่า ความรักเกิดขึ้นจากการผสมผสานของความรู้สึก 3 แบบคือ ความเสน่หา (passion) ความใกล้ชิดสนิทสนม (intimate) ความผูกพัน (commitment) ความรู้สึกทั้งสามแบบนี้จะเกิดขึ้นมากน้อย หรืออาจหายไปขึ้นกับระยะเวลาของสัมพันธ์ภาพและประสบการณ์ของความรักของแต่ละบุคคล กาลเวลาและสัดส่วนที่แตกต่างขององค์ประกอบทั้งสามของความรักก่อให้เกิดความรักในรูปแบบต่างๆ ดังในรูปของสามเหลี่ยมของความรัก

ภาพประกอบ 2 ภาพแสดงทฤษฎีสามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg) ที่อธิบายถึงองค์ประกอบทั้ง 3 ของความรัก และความรักชนิดต่างๆ ที่เป็นผลสะท้อนของการผสมผสานขององค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน (ไพลิน ศรีสุขโช. 2545: 71 ; อ้างอิงจาก Sternberg: 1986-1988)

การแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 3 อันได้แก่ ความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy) ความเส่นหา (passion) และ ความผูกพัน (commitment) นำเสนอได้ดังในตารางดังต่อไปนี้ (Sternberg and Branes. 1988: online)

	ความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy)	ความเส่นหา (passion)	ความผูกพัน (commitment)
ไร้รัก (nonlove)			
รักแบบเพื่อน (liking/friendship)	X		
รักแบบลุ่มหลง (infatuated loved)		X	
รักแบบว่างเปล่า (empty love)			X
รักแบบเพื่อฝัน (romantic love)	X	X	
รักฉันท์มิตรภาพ (companionate love)	X		X
รักหลงตา (fatuous love)		X	X
รักสมบูรณ์แบบ (consummate love)	X	X	X

องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนดังที่แสดงอยู่ในภาพสามเหลี่ยมมีปฏิสัมพันธ์กับการกระทำที่แสดงออกออกและสิ่งที่แสดงออกมานั้นแสดงออกได้ถึง 7 ประเภทของความรัก ขนาดของรูปสามเหลี่ยมจะเท่ากับขนาดของความรัก ยิ่งสามเหลี่ยมใหญ่เท่าไร ความรักก็ยิ่งใหญ่ขึ้นเท่านั้น ส่วนรูปทรงของสามเหลี่ยมจะแทนชนิดของความรักซึ่งมีความหลากหลายออกไป แล้วแต่ชนิดของความสัมพันธดังต่อไปนี้ (Sternberg and Branes. 1988: online)

1. ไร้รัก (nonlove) คือภาวะขาดส่วนประกอบทั้งสาม
2. รักแบบเพื่อน (liking/friendship) เป็นความรักในแบบที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม เป็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธภาพแบบเพื่อน มีทั้งความรู้สึกรูปแบบผูกพัน อบอุ่น และความใกล้ชิดสนิทสนมกับฝ่ายตรงกันข้ามโดยปราศจากความเส่นหา ถือเป็นความรักที่ยั่งยืนที่สุด
3. รักแบบลุ่มหลง (infatuated love) บ่อยครั้งที่เป็นการรักแบบรักแรกพบ ซึ่งยังไม่มี ความใกล้ชิดสนิทสนม หรือความรู้สึกผูกพันใดๆ ที่จะนำไปสู่ความรัก ไม่นานความรู้สึกเช่นนี้ก็หายไป เสนหาเป็นสิ่งที่เพิ่มพูนหรือเร่งให้เกิดความดึงดูดใจ ความเพ้อฝันต้องการความใกล้ชิด สัมผัส และเพศสัมพันธ์ ถ้ามีแต่เสนหาอย่างเดียว เป็นความรักที่ลุ่มหลงในรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส
4. รักแบบว่างเปล่า (empty love) ในบางครั้งความรักที่เคยแข็งแรงได้ล่มสลายลง คงเหลือไว้เพียงความผูกพันหรือพันธสัญญา (commitment) ส่วนความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy) และความ

เสน่ห์หา (passion) ได้หายไปแล้ว เป็นธรรมดาของชีวิตสมรสที่บ่อยครั้งความเกี่ยวดองได้เริ่มต้นจากความรักแบบว่างเปล่าและค่อยๆ พัฒนาขึ้นทีละเล็กละน้อยตามกาลเวลาที่ผันแปรไป ความรักแบบว่างเปล่าอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาไปสู่ความรักแบบอื่นๆ หรือความรักที่เคยสมบูรณ์แบบอื่นๆ ได้ร่วมสลายลงไปเหลือเพียงความรักแบบว่างเปล่า

5. รักแบบเพื่อฝัน (romantic love) เป็นความรักที่ก่อปรี่ขึ้นจากอารมณ์ความรู้สึกที่มาจากความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy) และการสัมผัสทางกายด้วยปลุกเร้าความเสน่ห์หา (passion) ปรารถนาอันแรงกล้า

6. รักฉันท์มิตรภาพ (companionate love) เป็นความใกล้ชิดสนิทสนมที่ปราศจากอารมณ์เสน่ห์หา ถือเป็นความรักที่แข็งแกร่งมากกว่าความรักแบบเพื่อน (liking/friendship) เพราะมีส่วนประกอบของความผูกพัน (commitment) เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่มีความปรารถนาทางเพศหรือความใคร่แต่อย่างใด มักพบในชีวิตของคู่สมรสที่อยู่ด้วยกันมานานจนความรู้สึกแบบเสน่ห์หาได้หายไป กลายเป็นความใกล้ชิดสนิทสนมและความผูกพันอย่างลึกซึ้งที่ยังคงหลงเหลืออยู่อย่างไม่จืดจาง เป็นความรักในอุดมคติของสมาชิกในครอบครัว และเป็นหลักการของความรักฉันท์มิตรภาพ (companionate love) เช่นความรักระหว่างเพื่อนสนิทอันเป็นมิตรภาพที่แสนบริสุทธิ์และมั่นคง

7. รักหลงตา (fatuous love) เป็นความรักที่เกิดจากความผูกพันทางกาย (commitment) เป็นแรงผลักดันยิ่งใหญ่สู่อารมณ์เสน่ห์หา (passion) ปราศจากซึ่งความมั่นคงยั่งยืน ไม่มีใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy) มีความหึงหวง (jealousy)

8. รักสมบูรณ์แบบ (consummate love) เป็นรูปแบบของความรักที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด เป็นตัวแทนของความสัมพันธ์ในอุดมคติของมนุษย์ ในบรรดาความรักทั้ง 8 ชนิด ความรักแบบนี้จะเป็นหลักการหรือทฤษฎีแห่งความผูกพันของ “คู่รักที่สมบูรณ์แบบ” คู่รักที่จะมีเพศสัมพันธ์ได้มีความสุขที่สุดแม้กาลเวลาจะผ่านไป 15 ปี หรือมากกว่านั้น โดยปราศจากการจินตนาการหรือคิดถึงคนอื่นใดที่ไม่ใช่คู่รักของตน มีความสุข ความพอใจกับคู่รักของตน เป็นการยากที่จะดำรงไว้ซึ่งความรักที่สมบูรณ์แบบนี้เอาไว้ได้ ความสำคัญของความรักแบบนี้อยู่ที่การแสดงออกที่เป็นการกระทำไม่ใช่คำพูด แม้ว่ารักอันยิ่งใหญ่ก็ยังสามารถดับสูญได้ ดังนั้นความรักสมบูรณ์แบบอาจไม่มีความจริงยั่งยืนมากนัก เมื่อกาลเวลาได้พรากเอาความเสน่ห์หา (passion) ให้เหือดหายไป ความรักสมบูรณ์แบบอาจเหลือไว้เพียงแค่ความรักฉันท์มิตรภาพ (companionate love) ได้ในที่สุด

นอกจากอารมณ์ความรู้สึก 7 แบบนี้ ยังมีส่วนผสมของอารมณ์ที่ปะปนกันอยู่ ไม่สามารถแยกแยะให้แจ่มชัดได้ ซึ่งการผสมผสานนี้ทำให้คนเรามีความรักความรู้สึกที่หลากหลายรูปแบบปะปนกันไป

ส่วนอนุช อาภาภิรม (2544: 20) ได้อธิบายองค์ประกอบของความรักไว้ว่า องค์ประกอบของความรัก ได้แก่ คนรัก การแสดงออกถึงความรัก และคนที่ถูกรัก จากคำดังกล่าวข้างต้น จึงจำแนกองค์ประกอบของอารมณ์รักออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

1. ผู้มีอารมณ์รักหมายถึง บุคคลผู้มีความรัก
2. สถานะของอารมณ์รักหมายถึง ภาวะของการมีความรัก การปรากฏหรือการเกิดขึ้นของความรัก รวมถึงคุณลักษณะและคุณสมบัติต่างๆ ของอารมณ์รัก
3. อาการของอารมณ์รัก หมายถึง อาการหรือการกระทำใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์รัก เช่น พัฒนาการของความรัก หรือการสิ้นสุดของสัมพันธ์ของความรัก เป็นต้น
4. ผลของอารมณ์รัก หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดจากอารมณ์รัก เช่น ความรู้สึกสมหวัง ความรู้สึกผิดหวัง เป็นต้น

ทางด้านนักจิตวิทยา อูมาพร ตรังคสมบัติ (2545 : 12) ได้จัดองค์ประกอบของความรักไว้ดังต่อไปนี้

1. การอุทิศตัวต่อกัน (commitment)

องค์ประกอบที่สำคัญของความรักคือ การอุทิศตัวต่อกัน (commitment) ความรักจะคงทนและงอกงามไม่ได้หากปราศจากการอุทิศตัวต่อกัน การอุทิศตนจะช่วยให้ความสัมพันธ์ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง แม้จะมีความทุกข์ ความขัดแย้งหรือความผิดหวังเกิดขึ้น คู่สมรสที่อุทิศตนต่อกันจะยอมอดทนต่อความยากลำบากที่เกิดขึ้นและช่วยกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้ดี การอุทิศตนที่ดีประกอบด้วยพฤติกรรมสำคัญสองประการคือ

ความรับผิดชอบ ชีวิตคู่เป็นความรับผิดชอบของคนสองคน ไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง คู่รักจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในการดูแลรักษาชีวิตคู่เอาไว้ นั่นหมายความว่าทั้งคู่ต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ความสัมพันธ์ดำเนินไปได้ด้วยดี และหากความสัมพันธ์มีปัญหา ทั้งคู่ต้องช่วยกันแก้ไข ไม่ใช่โยนความผิดให้อีกคนหนึ่ง

การปกป้องความสัมพันธ์ให้ปลอดภัย (protectiveness) ชีวิตคู่เป็นระบบย่อยที่อยู่ในระบบใหญ่แห่งครอบครัว ชุมชนและสังคม ดังนั้นจะมีระบบอื่นๆ ที่มากระทบชีวิตคู่ได้เสมอ เช่น ระบบของลูก เติบโตที่ทำงาน ฯลฯ คู่สมรสหรือคู่รักต้องพยายามรักษาชีวิตคู่ให้ปลอดภัยและมั่นคงโดยการสร้างขอบเขต (boundary) ที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้ระบบอื่นเข้ามาแทรกแซงความสัมพันธ์ดังกล่าว

การอุทิศตนเป็นภารกิจร่วมกันของคู่รัก และจะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงต่อเมื่อต่างฝ่ายต่างรู้สึกว่าตนมีค่าและเป็นที่ยอมรับของอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ละฝ่ายจะต้องเชื่อมั่นในการอุทิศตนและความซื่อสัตย์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งต้องมั่นคงในการอุทิศตนของตนอีกด้วย การศึกษาพบว่า ระดับของความอุทิศตนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรส ทำให้ความสัมพันธ์ยืนยาว และทำให้การบำบัด

คู่สมรสประสบความสำเร็จ (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2545: 12-13; อ้างอิงจาก Beach & Broderick: 1983)

2. ความผูกพัน (attachment หรือ affective involvement)

หมายถึงระดับความรู้สึกห่วงใยที่บุคคลมีต่อกัน รวมทั้งความสนใจและการเห็นคุณค่าของกันและกัน ความผูกพันที่ไม่เหมาะสมในคู่รักอาจเป็นแบบใดแบบหนึ่งดังนี้ (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2545: 13-14 ; อ้างอิงจาก Epstein, Bishop and Baldwin. 1982)

ผูกพันจนเหมือนเป็นบุคคลเดียวกัน (symbiotic involvement) เป็นความผูกพันที่แน่นแฟ้นจนทั้งคู่เหมือนเป็นบุคคลเดียวกันและไม่มีขอบเขตส่วนตัวเลย

ผูกพันมากเกินไป (over involvement) ความผูกพันเป็นไปอย่างปกป้องหรือจู้จี้จุกจิกมากเกินไป และอีกฝ่ายหนึ่งมีความเป็นส่วนตัวหรือเป็นตัวของตัวเองน้อยมาก

ผูกพันเพื่อตนเอง (narcissistic involvement) ความสนใจในอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้เป็นจริงเป็นจัง แต่เป็นไปเพื่อตนเอง (egocentric) เพื่อเสริมสร้างคุณค่าให้ตนเอง

ผูกพันโดยปราศจากความรู้สึก (involvement devoid of feeling) คู่รักไม่มีความลึกซึ้งทางอารมณ์และความห่วงใยด้วยน้ำใสใจจริง ความสนใจที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งเป็นไปเพราะความอยากรู้อยากเห็น อยากรควบคุมหรือเป็นไปตามหน้าที่ เช่น สามีที่มีภรรยาบ่อยแต่ต้องมาแสดงความห่วงใยภรรยาหลวงยามเจ็บป่วย เป็นต้น

ปราศจากความผูกพัน (lack of involvement) คู่สมรสหรือคู่รักไม่สนใจใยดีกันเลยเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ ชีวิตคู่มีความหมายเพียงการมาอยู่ร่วมชายคาเดียวกันเท่านั้น

ความผูกพันที่เหมาะสมคือ ความผูกพันอย่างมีความเข้าใจ (empathic involvement) นั่นคือ มีความสนใจและผูกพันต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างแท้จริง โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจในความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่ง ความผูกพันแบบนี้จะทำให้คู่สมรสตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างเหมาะสม

3. ความสนิทสนมกันอย่างลึกซึ้ง (intimacy)

เป็นคำที่มีความหมายกว้าง เพราะรวมถึงความรู้สึกใกล้ชิด เชื่อมโยงผูกพันและห่วงใยในสวัสดิภาพของอีกฝ่ายหนึ่ง ต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งมีความสุข มีความเข้าใจกัน แบ่งปันซึ่งกันและกัน พุดคุยกันอย่างใกล้ชิด ให้การประคับประคองทางอารมณ์แก่กัน เห็นคุณค่าของกันและไว้วางใจซึ่งกันและกัน (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2545: 15; อ้างอิงจาก Sternberg. 1986) ความสนิทสนมกันอย่างลึกซึ้ง (Intimacy) เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในชีวิตสมรส เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้คู่สมรสอดทนและฝ่าฟันอุปสรรคในชีวิตคู่ไปได้

3.1 องค์ประกอบของความสนิทสนมกันอย่างลึกซึ้งมีดังต่อไปนี้

3.1.1 ความผูกพัน ความผูกพันในที่นี้รวมถึงความห่วงใยเอาใจใส่อีกฝ่ายหนึ่งด้วย คู่รักต้องเอาใจใส่ในสวัสดิภาพ ความเป็นอยู่และความรู้สึกของกันและกัน รวมทั้งให้การดูแลต่อกันอย่างเสมอต้นเสมอปลาย นอกจากนี้ยังต้องเป็นที่พึ่งพิงของกันได้ในยามลำบาก

3.1.2 การใช้เวลาร่วมกัน การใช้เวลาดูแลกันตามลำพังเป็นสิ่งที่จะทำให้ความสนิทสนมระหว่างคู่รักเพิ่มพูนขึ้น

3.1.3 การเข้าใจในความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายหนึ่ง ความเข้าใจในความรู้สึกนึกคิดของกันและกันจะช่วยให้ความสัมพันธ์ดำเนินไปอย่างแน่นแฟ้น ความเข้าใจว่าอีกฝ่ายหนึ่งคิดและรู้สึกอย่างไร จะทำให้คู่รักยกโทษให้กันได้และร่วมมือกันแก้ปัญหาแทนที่จะโกรธหรือทะเลาะกัน ความเข้าใจจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการเปิดเผยความรู้สึกนึกคิดต่อกันโดยอิสระ

3.1.4 การรับรู้ในความในความสุข คู่รักต้องสามารถให้ความสุขกับอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควร การมีความสนุกสนานร่วมกัน แบ่งปันความสุขและความรู้สึกดีๆ ให้กันเป็นสิ่งจำเป็น

3.1.5 การรับรู้ในความทุกข์ ความรู้สึกเชิงลบหลายอย่างเช่น ความโกรธ เศร้าเสียใจ ขมขื่น เจ็บปวด รู้สึกว่าตนถูกทำร้าย รู้สึกผิด ฯลฯ เกิดขึ้นได้เสมอในชีวิตคู่ไม่ว่าจะเป็นจากคู่รักด้วยกันเอง หรือจากบุคคลภายนอก การร่วมรับรู้ในความรู้สึกเชิงลบของอีกฝ่ายหนึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์ดำเนินไปด้วยดี มีความรักใคร่ผูกพันกันและเข้าอกเข้าใจกันมากขึ้น

3.2 ความสนิทสนมกันอย่างลึกซึ้ง (intimacy) จะเป็นไปได้ด้วยดีด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

3.2.1 ความใกล้ชิดและความห่างที่เหมาะสม แม้ความใกล้ชิดชิดทางกายภาพ (physical closeness) จะเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสนิทสนมกันอย่างลึกซึ้ง (intimacy) แต่คู่รักจะต้องมีความสมดุลระหว่างความใกล้ชิดและความห่างด้วย นั่นคือมีความใกล้ชิดและความห่างที่เหมาะสม ใกล้กันพอที่จะรู้สึกถึงความรักใคร่ผูกพันและประคับประคองจากอีกฝ่ายหนึ่ง และห่างกันกันพอที่แต่ละฝ่ายจะมีความเป็นตัวของตัวเอง

3.2.2 ความสมดุลในอำนาจ ความสมดุลในอำนาจเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสนิทสนมกันอย่างลึกซึ้ง (intimacy) อำนาจที่เท่าเทียมกันจะช่วยให้เกิดความสนิทสนมกันอย่างลึกซึ้ง (intimacy) อย่างแท้จริง แต่เนื่องจากผู้ชายมักเคยชินกับสถานภาพที่มีอำนาจมากกว่าผู้หญิง ดังนั้นสามีหลายคนจึงไม่อาจมีความสนิทสนมกันอย่างลึกซึ้ง (intimacy) ที่แท้จริงกับภรรยาได้

3.2.3 การสื่อสารและการแก้ไขความขัดแย้ง สิ่งที่จะช่วยให้เกิดความสนิทสนมกันอย่างลึกซึ้ง (intimacy) ได้ดีคือการสื่อสารที่ดีและการแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถทั้งสองประการนี้จะทำให้ไม่มีกำแพงกั้นกลางระหว่างคู่รัก

4. การมองเห็นคุณค่าและส่วนที่ดีของอีกฝ่ายหนึ่ง

คู่รักจะต้องมองเห็นคุณค่า ความหมาย และสิ่งที่ดีในกันและกัน ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการมองว่าอีกฝ่ายหนึ่งดีเลิศแบบอุดมคติ แต่หมายถึงการมองตามความเป็นจริง ปัญหาที่พบบ่อยคือคู่สมรสมองข้ามสิ่งที่ดีในอีกฝ่ายหนึ่งไป และมองเห็นแต่ข้อบกพร่องเท่านั้น (อุมพร ตรังคสมบัติ. 2545: 17)

5. ความอดทน

ความอดทนเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงวุฒิภาวะ (maturity) ความรักที่เติบโตถึงวุฒิภาวะจะต้องมีความอดทนและความหนักแน่น ความอดทนจะทำให้คู่รักจัดการกับความขัดแย้ง ความผิดหวัง และความขมขื่นได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากความสัมพันธ์ในชีวิตคู่นั้นมีความเข้มข้นมากกว่าความสัมพันธ์อื่น เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาคู่รักก็มักจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบกันอย่างรุนแรง เช่น เมื่อฝ่ายหนึ่งโกรธ ก็อาจพูดจาโต้ตอบไปในลักษณะที่บั่นทอนความสัมพันธ์ เช่น บ่นด้วยถ้อยคำที่หยาบคายหรือเก็บข้าวของออกจากบ้านไป เป็นต้น ความอดทนจะทำให้คู่รักตอบโต้กันช้าลง ใช้เวลาใคร่ครวญก่อนว่าปฏิกิริยาที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร และหาวิธีแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามความอดทนจะต้องประกอบด้วยความรักและการให้อภัย ไม่ใช่อดทนเก็บกดความโกรธเอาไว้ ความอดทนแบบแรกจะนำมาซึ่งความสงบทางใจ แต่แบบหลังจะนำมาซึ่งความรุ่มร้อนใจ ความโกรธและการพยายามแก้แค้น

6. การให้อภัย

ในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด เช่นชีวิตคู่อาจมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้เสมอ ฝ่ายหนึ่งอาจทำให้อีกฝ่ายหนึ่งโกรธ เสียใจและรู้สึกเจ็บปวดด้วย หากไม่มีการให้อภัยต่อกันก็จะเกิดความขมขื่นที่ฝังลึกและกีดกร่อนความสัมพันธ์ให้พังทลายได้ อย่างไรก็ตามการกล่าวคำว่า “ขอโทษ” จะต้องร่วมไปกับการวิเคราะห์และทำความเข้าใจเหตุผลและข้อจำกัดของฝ่ายแรกเช่นกัน ทั้งพร้อมที่จะให้อภัยในความผิดและโอกาสฝ่ายแรกในการเริ่มต้นใหม่อีกครั้ง

การยกโทษและคืนดีกันเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ความสัมพันธ์ดีขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่ฝ่ายหนึ่งได้ทำลายความไว้วางใจในอีกฝ่ายหนึ่งมีด้วยการไปมีสัมพันธ์นอกสมรส (อุมพร ตรังคสมบัติ. 2545: 18 ; อ้างอิงจาก Worthington and Drinkard : 2000)

7. อารมณ์รัก (passion)

อารมณ์รัก (passion) คือความรู้สึก ความปรารถนาและแรงผลักดันที่ดึงดูดหญิงชายเข้าหากัน อารมณ์รักแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกโรแมนติก ความต้องการใกล้ชิดทางด้านกายภาพรวมทั้งการมีเพศสัมพันธ์

2.3 ประเภทของความรัก

นักวิชาการแต่ละท่านได้แบ่งประเภทของความรักเอาไว้หลากหลายดังต่อไปนี้

จอห์น ลี (ความรักกับสุขภาพจิต. 2548 : ออนไลน์ ; อ้างอิงจาก John Lee) ได้เขียนหนังสือชื่อ *The Colors of Love* แยกความรักออกเป็น 6 ชนิด

1. ความรักที่มีความใคร่เกี่ยวข้องและมีความปรารถนาที่จะร่วมรักกับบุคคลที่รัก (eros)
2. ความคลั่งไคล้ และมีความต้องการที่สูง ซึ่งมักก่อให้เกิดความเจ็บปวด และความวิตกกังวลเพราะมีความต้องการความสนใจจากอีกฝ่ายหนึ่งมากกว่าอย่างไม่สิ้นสุด (mania)
3. เป็นความรักในลักษณะคล้ายกับความต้องการชนะการแข่งขัน เพื่อสนองความหลงตัวเอง หรือความเห็นแก่ตัว (ludis)
4. ความรักแบบเพื่อน เป็นความรักที่สงบและแน่นแฟ้นระหว่างเพื่อนสนิท (storge)
5. ความรักที่มีแต่ความเมตตา อุดหนุนและให้อภัยเสมอ (agape)
6. ความรักที่มีเหตุผล และได้พิจารณาตรึกตรองดีแล้ว (pragma)

แฮทฟิลด์ และวอลสเตอร์ (ความรักกับสุขภาพจิต. 2548: ออนไลน์ ; อ้างอิงจาก Hatfield and Walster) กล่าวถึงความรัก 2 ชนิด

1. เป็นความรักที่มีความใคร่เป็นส่วนสำคัญ (passionate love) และมีอารมณ์หลายอย่างเกี่ยวข้อง ทั้งความอ่อนโยน ความสนุกสนานครื้นเครง ความเจ็บปวด ความวิตกกังวล ความสบายใจ ความเสียสละ และความหึงหวง

2. เป็นความรักแบบมิตรและมีความผูกพัน (companionate love) มีความเข้าใจ และห่วงใยในสวัสดิภาพของคนที่รัก ความรักแบบนี้มีอารมณ์รุนแรงน้อยกว่า

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2547 : 52) ได้จำแนกความรัก ไว้ดังต่อไปนี้

ความรักที่มีวุฒิภาวะ (mature love) เป็นความรักที่ได้มีการพัฒนาและเติบโต มีเหตุผลมากขึ้น มีความหนักแน่นมากขึ้น มีความอดทนและเข้าใจตัวบุคคลอันเป็นที่รักดีพอ

ความรักแบบประสาท (neurotic love) เป็นความรักที่ไม่เติบโต ความรักที่เอาอารมณ์เป็นที่ตั้งและมีศูนย์กลางอยู่ที่ตนเอง มองเห็นแต่ความต้องการของตนเองเป็นสำคัญ ความรักดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความไม่มีเสถียรภาพในจิตใจของตนเอง หากใครมีความรักแบบนี้ ชีวิตคงไปไม่รอดแน่

ประกายรัตน์ ภัทรธิติ และกมลลา แสงสีทอง (2545: 213) กล่าวว่า ถ้าจะรวบรวมประเภทของความรักแล้วสามารถจำแนกได้หลายประเภทดังนี้

1. ความรักฉันทน์หนุ่มสาว (romantic love) มีลักษณะเกิดขึ้นทันทีทันใด แบบรักแรกพบ ปัจจุบันทันด่วน

2. ความรักฉันท์มิตร (platonic love) ลักษณะนี้อาจจะเกิดได้กับคู่สมรสที่ต้องอาศัยกันมาอยู่ด้วยกันในครอบครัวเป็นผู้สูงอายุ ไม่ต้องการการตอบสนอง ต้องการความเป็นเพื่อน เป็นกำลังใจให้กันและกัน

3. ความรักฉันท์พี่น้อง (brotherly love) เป็นความรักที่เปรียบเสมือนเป็นญาติพี่น้องกัน รู้จักเอาใจใส่ในทุกข์สุข ให้การช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ส่วนกรมสุขภาพจิต (2545: 3-5) ได้แบ่งประเภทของรักออกเป็น 2 แบบคือ

แบบแรก เรียกว่า ความรักที่ไม่อิงอารมณ์ใคร่ (unromantic love) เช่น ความรักระหว่างเพื่อน ความรักระหว่างพี่น้อง พ่อแม่ลูก ญาติสนิท ธรรมชาติของความรักประเภทนี้จะมั่นคง ยืนยาว และเป็นความรักที่ต่างจากรักของคู่รักหรือสามีภรรยา

ความรักระหว่างพ่อแม่ลูก อยู่บนรากฐานของความผูกพันทางใจและสายเลือด ที่ก่อรากฐานขึ้นตั้งแต่ลูกยังเป็นก้อนเลือดในครรภ์ ส่วนลูกก็ต้องการความเอาใจใส่ดูแล ผูกพัน มาแต่อ่อนแต่อก ในความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกนี้ เป็นไปได้ว่าครั้งพ่อแม่อาจรู้สึกผิดหวังในตัวลูกและก็มีบ้างที่ลูกแสดงอาการทำทนาย ต่อต้านพ่อแม่ แต่กระนั้นความรักระหว่างกันก็ยังคงอยู่เสมอแม้ว่าความสัมพันธ์อาจเปลี่ยนไปตามกาลเวลา

ความรักระหว่างพี่น้อง เป็นความรักที่เกิดจากความผูกพันเช่นเดียวกัน แต่บางครั้ง ก็มีการอิจฉาหรือแข่งขันกันเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะมักจะเกิดความรุนแรงในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่น ซึ่งสามารถทำให้ความรู้สึกดังกล่าวบรรเทาเบาบางลงด้วยการกระชับความสัมพันธ์ การสร้างความอบอุ่นและการมีส่วนร่วมในครอบครัว

ความรักระหว่างเพื่อน ในวัยรุ่นความรักระหว่างเพื่อนจะเป็นความรักที่ยิ่งใหญ่ เพราะวัยรุ่นต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน เป็นวัยที่ใฝ่ฝันอยากมีเพื่อนที่คาดหวังไว้ว่าจะเป็นเพื่อนกันตลอดไป

เพื่อนคือผู้ที่สามารถแลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดต่อกันได้โดยไม่มีเงื่อนไข ไม่หัวเราะเยาะหรือมีปฏิกิริยาทางลบต่อความคิดของเรา แต่บางครั้งความรักระหว่างเพื่อนต่างเพศก็อาจจะออกมาเป็นความรักแบบคู่รักได้

แบบที่สอง ความรักฉันท์คู่รัก หรือรักด้วยใจพิศวาสปรารถนา (romantic love) เป็นความรักที่ผสมผสานระหว่างอารมณ์รักใคร่และความดึงดูดทางด้านสรีระ หรือความเย้ายวนทางร่างกาย ความรักแบบนี้จะทำให้คนรู้สึกอ่อนไหว เปราะบาง และบางครั้งก็สับสน สามารถสร้างความรู้สึกตื่นเต้น แต่บางครั้งก็เจ็บปวดรวดร้าว

สลิลลา เจริญพงศ์ (2543: 1) ได้แบ่งความรักเป็น 2 ประเภทคือ B-Love และ D-Love
บีเลิฟ (B-Love) หมายถึง คือเป็นรักที่เห็นแก่ผู้ที่ตนรัก ไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นรักที่ไม่เห็นแก่
ตัว (Love for the being of another person, unneeding love, unselfish love)

ดีเลิฟ (D-Love) หมายถึง เป็นรักที่เกิดจากความต้องการความรักตอบ เป็นรักที่เห็นแก่ตัว
(Deficiency love, love need selfish love)

จากองค์ประกอบและประเภทของความรัก สรุปได้ว่า ความรักประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ
ได้แก่ ความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy) ความเสน่หา (passion) และความผูกพัน (commitment) ซึ่ง
ทั้ง 3 องค์ประกอบนี้ส่งผลต่อความรักของวัยรุ่น โดยผู้วิจัยได้นำเอาทั้ง 3 องค์ประกอบตามหลักทฤษฎี
ความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg) มาเป็นตัวแปรในการศึกษาในครั้งนี้

2.4 การเกิดและพัฒนาการของความรัก

ความรักเกิดขึ้นได้อย่างไร เป็นคำถามที่ค่อนข้างจะซับซ้อน และตอบได้ยาก บางคนก็ว่า
คนเราเกิดความรักเพราะต้องการจะหนีจากความเหงา ความว้าเหว่ (ไพลิน ศรีสุขโข. 2545: 71) อธิกรักษ์
พรอมม์ (ไพลิน ศรีสุขโข. 2545: 71 ; อ้างอิงจาก Erich Fromm : 1965) ได้ให้ความคิดเห็นว่า สิ่ง
ที่มนุษย์ทุกคนต้องการคือ การมีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นต่อคนอื่นที่อยู่รอบข้าง รอลโล เมย์ (ไพลิน ศรี
สุขโข. 2545: 71 ; อ้างอิงมาจาก Rollo May) นักจิตวิเคราะห์ก็เชื่อเช่นเดียวกันว่า เพราะคนรู้สึกโดด
เดี่ยวที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นผ่านทางความรัก บางทฤษฎีก็ว่า ความรักเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคนที่อยู่ใน
สังคมมากกว่าที่จะคิดว่าความรักเกิดขึ้นเพราะคนต้องการหลีกเลี่ยงความโดดเดี่ยว

ไพลิน ศรีสุขโข (2545 : 71-72) ได้กล่าวถึงตัวแปรต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการเกิดของความรัก
ดังต่อไปนี้

1. ความใกล้ชิด (proximity) คนส่วนมากมักจะตกหลุมรักกับคนที่พบเห็นอยู่บ่อยๆ เช่น ที่
โรงเรียน คนในหมู่บ้านเดียวกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน

2. ความเหมือนกัน (similarity) คนที่มีความคิดเห็น ความเชื่อเหมือนกัน มีทัศนคติ ความ
สนใจ ความสามารถและสติปัญญาใกล้เคียงกัน มีความสนใจหรือทำงานในสาขาเดียวกัน จะเป็นจุด
ร่วมทำให้มีโอกาสพบปะกันและมีกิจกรรมร่วมกันได้มาก มีความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด และสามารถ
สื่อสารกันได้ดี ทำให้ติดต่อเชื่อมโยงกันได้มากกว่าผู้ที่มีความแตกต่างกันและอยู่คนละวงการกัน แต่ก็
มีบางคนเหมือนกันที่ดึงดูดกันได้ด้วยความแตกต่าง

3. แลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน (reciprocity) คนส่วนมากจะชมชอบหรือมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้
ที่มาชื่นชอบหรือการยกย่อง เมื่อได้รับความสนใจ ความรัก ความเมตตา ก็จะมีจิตสนองตอบโดยนัย
เดียวกัน การสนองตอบอาจก่อให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันขึ้น

4. ความดึงดูดทางรูปลักษณ์ (physical attractiveness) คนส่วนมากมักจะคำนึงถึงความพอใจในรูปลักษณ์เป็นอันดับแรกในการเลือกที่จะสานสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นการคบหาอย่างเพื่อนหรือจะเลือกเป็นคู่ครองต่อไปในวันข้างหน้า ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ฉาบฉวย เส้นหนทางกายดูเหมือนจะมีบทบาทสำคัญยิ่งในขั้นแรกเริ่มมีความสัมพันธ์ แต่เมื่อความสัมพันธ์คืบหน้าไป อิทธิพลของเส้นหนทางกายจะคลายความสำคัญลงและจะยังมองคนที่เรารักว่างามอยู่เสมอ โดยไม่สนใจต่อความคิดของคนอื่นๆ เส้นหนทางกายจะสร้างความดึงดูดได้

มีรายงานการศึกษาถึงความดึงดูดใจในรูปลักษณ์ของชายและหญิง พบว่าชายจะพึงพอใจในความสวยงามมากกว่าหญิง หญิงจะเลือกคบชายจากอุปนิสัย และบุคลิกภาพมากกว่าความสวยงาม นอกจากนี้ ไพลิน ศรีสุขโข (2545: 73) ยังได้อธิบายถึงขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ไว้ว่า สัมพันธภาพเป็นสิ่งอ่อนไหวสามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลาไม่ตายตัว อาจจะมีการไม่ได้ว่าจะเปลี่ยนไปถึงขั้นสนิทสนมและกลายเป็นสัมพันธ์ทางเพศได้หรือไม่ ขั้นตอนของสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นอาจแบ่งได้ตามลำดับเป็น

1. การวางตัว (inclusion) เมื่อคนสองคนพบกันสบตากันหรือยิ้มให้กันและทักทาย ก็เป็นจุดเริ่มต้นของมิตรภาพให้พัฒนาขึ้น ถ้าปล่อยให้โอกาสนี้ผ่านไปโดยไม่สานต่อความสัมพันธ์ก็จะหยุดอยู่ที่เดิม

2. การตอบสนอง (response) เมื่อได้เริ่มต้นยิ้มและทักทายกันด้วยความรู้สึกที่เป็นมิตรและได้รับการตอบสนองตอบไปในทางบวกจะเสริมกำลังใจให้มีการสานความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้นหากได้พูดคุยมีความคิดเห็นคล้ายกัน เข้าใจกัน เห็นใจกัน จะเกิดความอาทร เชื่อใจกัน เกิดความสนิทสนมกันมากขึ้น จะช่วยให้มีความรู้สึกที่ดีขณะที่ความสัมพันธ์ดำเนินไป

3. ความเอื้ออาทร (care) เป็นความห่วงใยถึงความเป็นอยู่ของอีกฝ่ายหนึ่งก่อให้เกิดความสุขและความพึงพอใจ

4. ความไว้วางใจ (trust) เมื่อมีความไว้วางใจร่วมด้วยก็จะเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะส่งเสริมการขยายความสัมพันธ์ และความมั่นใจในอีกฝ่ายหนึ่งให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

5. ความรักใคร่เสน่หา (affection) เมื่อมีความเอื้ออาทร ความเชื่อใจ ก็จะทำให้เกิดความอบอุ่นผูกพัน เมื่อมีความสัมพันธ์ทางจิตใจมาถึงระดับนี้แล้ว ก็ต้องการที่จะมีความใกล้ชิดทางด้านร่างกาย เช่น นั่งใกล้ๆกัน เดินจูงมือกัน หรือ จับมือกัน สบตากัน มองกันอย่างดูดีมี ยิ้มให้กัน กอดกัน และอาจจะบอกกล่าวยืนยันเป็นวาจาว่า ชอบกันรักกัน

6. สัมพันธภาพทางเพศ (genitallity) ระยะนี้เป็นระยะสุดท้ายของความสัมพันธ์ในระยะที่ผ่านมา ทั้งสองฝ่ายจะมีความสนิทสนม และมีการแสดงความรู้สึกทางเพศต่อกัน

ลำดับขั้นตอนเหล่านี้สามารถจำแนกลักษณะหลากหลายของสัมพันธภาพซึ่งรวมทั้งมิตรภาพที่ดี สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูกหรือพี่กับน้อง หรือความสัมพันธ์ระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียนมิตรภาพระหว่างเพศที่ไม่ใช่คู่รัก ทั้งในเพศเดียวกันและต่างเพศ

2.5 ความรักของวัยรุ่น

ลักษณะความรักของวัยรุ่น

พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539: 54-60) ได้อธิบายถึงลักษณะอารมณ์พื้นฐานของวัยรุ่นที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์รักไว้ว่า ความรักของวัยรุ่นนั้นเป็นสิ่งที่แปลกน่าตื่นตึ่ง ความรักเพศตรงข้ามเป็นความรักที่เกิดจากฮอร์โมนเพศซึ่งแต่เดิมมีเพียงความรักและผูกพันภายในครอบครัว ต่อมาจึงหันมาสนใจเพื่อนรุ่นเดียวกัน และเพศตรงข้ามซึ่งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ความรักในวัยรุ่นสามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. ความรักตนเอง เกิดจากการเห็นความสำคัญของตนเอง การเริ่มดูแลสุขภาพร่างกายด้วยการออกกำลังกาย การบริหารร่างกาย การระมัดระวังดูแลรักษาทรุดทรองให้สวยงาม การดูแลบุคลิกภาพด้านการแต่งกาย ทรงผม พิถีพิถันในเรื่องการเลือกซื้อเสื้อผ้า รองเท้า กระเป๋า หรือสิ่งประกอบอื่นที่เหมาะสมกับตัวเอง รู้จักขวนขวายหาความรู้ในการปรับปรุงตัวเอง เช่นเขียนจดหมายถามเรื่องราวที่ตนเองอยากรู้ตามคอลัมน์เกี่ยวกับความงามในหนังสือนิตยสาร หรือโทรศัพท์ปรึกษาตามสถานีวิทยุที่จัดรายการถาม-ตอบในสารพันปัญหา สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเด็กวัยรุ่นมีความรักและสนใจตัวเอง ต้องการให้ตนเองดูดีในสายตาของบุคคลที่พบเห็นในสังคม

2. ความรักเพื่อนในช่วงวัยแรกเริ่ม เด็กมีเพื่อนมากมาย กลุ่มเพื่อนจะรวมผู้มีลักษณะนิสัยใจคอ และรสนิยมเหมือนกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพศเดียวกัน ลักษณะการคบจะเป็นการคบกันในกลุ่มใหญ่ แต่เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลาย จำนวนเพื่อนในกลุ่มจะลดลงโดยให้ความสนิทสนมเฉพาะคนที่ตนพอใจเท่านั้น เด็กจะคบกันเพื่อการกิน การเที่ยว การเล่น เพื่อให้มีความสนิทสนมกันมากขึ้น และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กันตลอดเวลา แม้ว่าจะพบเจอกันที่โรงเรียนแล้วก็ตาม ยังต้องมีการเขียนจดหมาย หรือโทรศัพท์คุยกันอีกนานๆ

3. ความรักที่มีต่อบุคคลที่ตนชื่นชมเป็นพิเศษ เป็นความรู้สึกที่เด็กวัยรุ่นมีต่อบุคคลที่เก่ง มีความสามารถในด้านที่ตนสนใจอยู่ จะเป็นความรู้สึกเหมือนบุคคลนั้นเป็นวีรบุรุษ และจะนำมาเป็นแบบอย่าง เด็กพยายามจะติดตามข่าวคราว ผลงาน ความเคลื่อนไหว บุคคลที่เด็กวัยรุ่นนิยมชมชื่น มักเป็นนักกีฬา นักดนตรี นักแสดง หรือแม้แต่บุคคลในครอบครัวซึ่งอาจจะเป็นพี่ บ้า น้า อา ที่ประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน เด็กวัยรุ่นจะพยายามที่จะรู้รายละเอียดของบุคคลเหล่านี้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ จะพบได้จากการเขียนจดหมายไปสอบถามตามนิตยสารต่างๆ ที่เสนอคอลัมน์เกี่ยวข้องกับบุคคลที่สนใจ หรือโทรศัพท์ไปถามเรื่องราวส่วนตัว หรือขอที่อยู่เพื่อติดต่อเอง ในบาง

รายที่มีความเพียรพยายามมาก จะไปตัดพบเพื่อขอลายเซ็น ซึ่งบางครั้งจำเป็นต้องหนีโรงเรียนไป สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดในช่วงวัยรุ่นทั้งสิ้น ผู้ใหญ่จึงควรให้แนวคิดที่ถูกต้องแก่เด็กในกรณีนี้ เห็นว่าเด็กมีอาการหลงใหลมากเกินไปเกินกว่าเหตุ หรือมีพฤติกรรมเลียนแบบที่ไม่ดี อันจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผลเสียทางการเรียน และชีวิตในอนาคต

4. ความรักเพื่อนต่างเพศ เนื่องจากฮอร์โมนต่างเพศเริ่มทำงานในช่วงวัยรุ่นนี้ เด็กวัยรุ่นจึงมีความตื่นตัวทางเพศสูง มีความต้องการที่จะได้เป็นที่รัก ที่ปรารถนา และที่กล่าวขวัญถึงของเพศตรงข้าม จึงมีความพยายามที่จะทำตัวให้เป็นจุดเด่น โดยจะริเริ่มทำตัวให้เป็นที่น่าสนใจของเพศตรงข้าม ด้วยวิธีการต่างๆ นานา เช่น การแต่งกายที่สะดุดตา การพูดจาที่สะดุดหู มีการบัญญัติคำใหม่ๆ หรือที่เรียกว่าภาษาสแลงของวัยรุ่นขึ้น การพูดเสียงดังเพื่อดึงดูดความสนใจ เป็นต้น เด็กวัยรุ่นมักจะคิดว่าตนเป็นผู้ใหญ่แล้ว และสามารถมีคู่รักได้ ความรักในช่วงวัยรุ่นนี้จะมีหลายประเภทได้แก่

ความรักแบบเด็กๆ (puppy love หรือ calf love) เป็นความรักแบบหลงใหลใฝ่ฝัน งามาย ชั่วครู่ชั่วยาม เป็นความรักชนิดที่ไม่มีเหตุผล ไม่สนใจสิ่งใดๆ มักจะเกิดช่วงวัยรุ่นตอนต้น และตอนกลาง ความรักชนิดนี้ไม่จริงจังยั่งยืน หากพบคนใหม่ที่ถูกใจกว่า เห็นว่าดีกว่า สวยกว่า หล่อกว่า ก็จะเปลี่ยนใจไปได้ง่าย ๆ

ความรักแบบชื่นชมบูชา (hero worshipping) เป็นความรักที่อาจจะจริงจังยั่งยืน หรือไม่จริงจังยั่งยืนก็ได้ หากเป็นความรักที่ไม่จริงจังยั่งยืนก็เพราะเป็นบุคคลที่เด็กสนใจในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่ใช่คนที่เด็กจะให้ความสนใจในเวลาต่อมา เนื่องจากเด็กวัยรุ่นเปลี่ยนใจบ่อย ความรักชนิดนี้เป็นไปตามความสนใจในการศึกษาเรื่องราวนั้นๆ ตลอดมา และจะให้ความจงรักภักดีต่อสิ่งนั้นไม่เสื่อมคลาย จะไม่หายไปได้ง่ายๆ เพราะไม่ได้เกิดจากความนิยมชั่วคราวของสังคม ความรักชนิดนี้บางครั้งมีความ คลั่งไคล้ (crazy) อยู่ในตัว เช่นความคลั่งดารา คลั่งนางงาม คลั่งนักกีฬา เป็นความรู้สึกที่มีต่อคนในระดับชาติหรือระดับโลก เด็กวัยรุ่นมีความคลั่งไคล้บุคคลที่เป็นเสมือนตัวแทนของความใฝ่ฝันของตนเองที่มีอยู่ในใจ

ความรักในเพศเดียวกันหรือความรักแบบผิดเพศ (sex aversion) พฤติกรรมรักเพศเดียวกัน มีปรากฏทั้งชายและหญิง เป็นลักษณะของการไม่สนใจในเพศตรงข้าม หรือการทำตัวเป็นเพศตรงข้าม คือเด็กชายมีพฤติกรรมแบบผู้หญิง หรือเด็กผู้หญิงที่มีพฤติกรรมแบบเพศชาย ลักษณะ ลักษณะโดยทั่วไปของการรักในเพศเดียวกัน ในผู้ชายเรียกว่า โฮโมเซกซ์วล (homosexuality) เรียกกันอย่างเป็นทางการว่า “เกย์” สำหรับเพศหญิงที่ชอบผู้หญิงด้วยกันและไม่สนใจในเพศตรงข้ามเรียกว่า พวกเลสเบียน (lesbian) หรือกลุ่มที่เรียกกันอย่างไม่เป็นทางการว่า “ทอม-ดี้” การเกิดเป็นรักร่วมเพศนั้นเกิดจากความรู้สึกที่มีความขัดแย้งและความกดดันในใจเรื่องเพศเดียวกันแทน ในบางกรณีอาจเกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับจากครอบครัวที่มีพ่อเป็นคนอ่อนแอ ตกเป็นเหยื่อล่อให้แม่ดูว่ากล่าว หรือข่มขู่

อย่างไม่มีศักดิ์ศรี หรือไม่มีสิทธิ์อำนาจในการตัดสินใจในเรื่องใดๆ ในบ้าน หรือในทางตรงข้ามบ้านที่มีพ่อไม่รับผิดชอบ คุณค่าลูกและภรรยาอย่างไม่มีเหตุผล เจ้าอาภรณ์ เมมาสุธาเป็นประจำ ไม่เคยดูแลครอบครัว ทำร้ายแม่ ไม่เคยจุนเจือครอบครัว ลักษณะเช่นนี้ เด็กชายจะเกลียดชังพ่อ ไม่ชอบความเป็นเพศชาย มีความรักและสงสารแม่มาก จะช่วยแม่ทำงานทุกอย่าง เช่น เย็บผ้า ทำกับข้าว แต่งหน้า รักสวยรักงาม มีพฤติกรรมเลียนแบบแม่ทุกประการ และจะฝึกไฟในเพศเดียวกันโดยตนเองจะมีพฤติกรรมเป็นเพศหญิง โดยมีชื่อเรียกกันว่าเป็น “เกย์ควีน” หากครอบครัวใดมีลูกสาวก็จะทำให้เด็กผู้หญิงเกลียดพ่อ มองเห็นพ่อเป็นตัวแทนของเพศชายที่ไม่ความน่ารัก เห็นแก่ตัว ไม่มีความรับผิดชอบ และอาจเกิดความหวาดระแวงในเพื่อนชายที่คบหา ไม่มีจิตเสน่หาในเพศตรงกันข้ามอย่างจริงจัง และจะหันไปสนใจผู้หญิงที่มีลักษณะเข้มแข็งเหมือนเด็กชายที่เรียกกันว่า “ทอมบอย” หรือ “ทอม” แทน ทอมจะมาจากครอบครัวที่แม่มีอำนาจเหนือพ่อ แม่เป็นใหญ่ในบ้าน ทำให้ลูกสาวเห็นเป็นสิ่งที่ดี จึงเลียนแบบ หรือบางกรณีมาจากเด็กผู้หญิงที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ฝึกให้ทำงานตั้งแต่ยังเล็ก มีความรับผิดชอบสูง ต้องดูแลน้องๆ ทำงานบ้าน ช่วยเหลือพ่อแม่ เด็กจะเติบโตอย่างเข้มแข็ง อดทน มีลักษณะนิสัยใจคอเหมือนเด็กชาย ทอมจะดูแลเด็กหญิงที่อ่อนแอกว่าเหมือนเด็กชายดูแลเด็กหญิง ทั้งทอมและดีจึงมีความรู้สึกขาดความอบอุ่นเหมือนกัน จึงมีความเข้าใจกันอย่างลึกซึ้ง และหากครอบครัวใดที่มีแม่ในลักษณะนี้ และมีลูกชายอยู่ในบ้าน เด็กชายอาจพัฒนาเป็น “เกย์คิง” คือมีความรู้สึกรังเกียจแม่ ไม่นิยมชมชอบเพศหญิง มองผู้หญิงน่ารังเกียจ มีแต่ข้อเสีย หันมาฝึกไฟเพศเดียวกัน

ฟิงพิศ จักรปิง (2539: 123-124) ได้พูดถึงอารมณ์รักของวัยรุ่นไว้ว่า อารมณ์รักเป็นอารมณ์แห่งความรู้สึกพอใจ สุขใจ อารมณ์รักนี้จะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้าทำให้เกิดความรู้สึกพอใจ เช่น รักคนรักสัตว์เลี้ยง รักสิ่งของ เป็นต้น อารมณ์รักต่างกับความรัก เพราะความรักจะเป็นภาวะที่รุนแรงกว่า และมักจะเป็นความรักระหว่างเพศตรงข้าม มักจะมีเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่วนอารมณ์รักนั้น เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มีเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง อารมณ์รักเกิดจากการเรียนรู้ ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด สำหรับวัยรุ่นแล้ว รักในวัยรุ่นจะรุนแรงกว่าวัยเด็ก ทั้งนี้เพราะในวัยเด็กจะรักบุคคลในครอบครัว แต่ในวัยรุ่นนั้นจะเปลี่ยนจากบุคคลในครอบครัวมารักคนนอกบ้าน โดยเฉพาะเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน จะรักมากเป็นพิเศษ การแสดงความรักของวัยรุ่นนั้น ต้องการเพียงอยากอยู่ใกล้ชิดคนที่ตนรัก มีความอดทน ความเอาใจใส่ มีความสุขที่ได้เห็นคนที่รัก อารมณ์รักของวัยรุ่นมี 3 ลักษณะ คือ ความรักตนเอง ความรักเพื่อน รักหมู่คณะ และความรักผู้ที่ตนเกิดทูลงบูชา การเกิดความรักในวัยรุ่นนั้น ไม่ว่าจะมีความรักชนิดใดก็ตามล้วนแต่เป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของวัยรุ่น ถ้าผู้ใหญ่เข้าใจพื้นฐานความต้องการของวัยรุ่น แล้วทำความเข้าใจด้วยการให้ความรัก ความเข้าใจ ก็จะทำให้วัยรุ่นสามารถผ่านพ้นสภาวะเช่นนี้ไปได้ รวมทั้งสามารถนำความรู้สึกนี้ของวัยรุ่นมาใช้ในทางสร้างสรรค์วัยรุ่นได้อย่างดี

การเกิดความรักมีปัจจัยหลายอย่าง เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งคือความใกล้ชิด (proximity) คนเราโดยทั่วไปมักมีโอกาสรักคนใกล้ชิดมากกว่าบุคคลที่อยู่ห่างไกล ซึ่งตรงกับคำกล่าวที่ว่า “ไกลตัวก็ไกลใจ” (out of sight, out of mind) เด็กเล็กๆ ยังไม่รู้เดียงสา ไม่สามารถแยกแยะความรู้สึกที่เป็นนามธรรมได้ แต่ก็ยังสามารถบอกได้ว่ามีความรักต่อแม่ และบุคคลใกล้ชิด ซึ่งให้การดูแลอุ้มชู ความรักของเด็กเป็นแบบง่าย ๆ เป็นความรู้สึกต้องการพึ่งพิง (dependency) ต่อบุคคลที่รักนั้น เมื่อเติบโตเข้าสู่วัยรุ่น ความรักเริ่มมีความสัมพันธ์กับเรื่องเพศ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีความสนใจรักใคร่เพศตรงข้าม มีบางส่วนที่มีการเรียนรู้มาไม่ค่อยถูกต้อง ทำให้ความสนใจมาอยู่ที่เพศเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า “รักร่วมเพศ” (homosexuality) ความรักของวัยรุ่นโดยมากยังไม่ใช้ความรักที่จริงจังนัก แต่เป็นไปตามอารมณ์ที่แปรเปลี่ยนได้ง่าย จึงมักเรียกว่า ความรักแบบเด็กๆ (puppy love) อธิบายได้ว่าปัจจัยหนึ่งที่เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจรักใคร่จากบุคคล ได้แก่ “รูปลักษณ์” ความสวยงามของรูปร่างหน้าตาเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คนเริ่มสนใจและมีแนวโน้มจะเกิดความรักโดยง่าย ทั้งนี้เพราะความสวยเป็นสิ่งที่เจริญหูเจริญตาแก่ผู้พบเห็น ใครได้ครองคู่หรือแต่งงานด้วยก็มักมีความภาคภูมิใจ นอกจากนั้นความสวย ความหล่อยังถูกเข้ากับ “ความดี” ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กันเลย คนจำนวนมากมีความโน้มเอียงที่จะเชื่อว่าคนที่สวยหรือหล่อที่พบเห็นนั้นเป็นคนดี เทพนิยายที่ได้ยินมาตั้งแต่เด็กก็มีแต่เรื่องของเจ้าชายรูปงามกับเจ้าหญิงแสนสวย ซึ่งเป็นคนใจดีทั้งนั้น แต่ในชีวิตจริงอาจไม่ได้เป็นเช่นนั้น คนหลายคนจึงถูกหลอกได้ง่าย เพราะหลงใหลรูปลักษณ์ของผู้อื่น คุณสมบัตินี้ก็อย่างหนึ่งที่ดึงดูดความสนใจของคนก็คือ “ความคล้ายคลึงกับตนเอง” ในสังคมโดยทั่วไปคนที่มีความคล้ายกันในด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ ค่านิยม ความสนใจ ก็มักจะเข้าพวกกันได้ง่าย หรือคบหาสมาคมกันมากกว่าคนที่แตกต่างกันมากๆ จึงพบว่าคนรวยแต่งงานกับคนรวย คนอาชีพเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน แต่งงานกัน ความรักระหว่างเพศตรงข้ามซึ่งนำไปสู่การแต่งงาน เรียกว่า passionate love ความรักชนิดนี้มักจะมีความร้อนแรงในอารมณ์ มีความสุขและความเจ็บปวดแผ่อยู่ เป็นความรักที่คาดหวังจะได้รับการตอบสนองสูง หากสมหวังก็มีความสุข หากผิดหวังก็จะมีทุกข์ นักทฤษฎีหลายคนเชื่อว่า ที่แท้จริงความรักมักแฝงไว้ด้วยความก้าวร้าว และความต้องการทำลายอยู่เสมอ และเชื่อว่าหากไม่มีความรู้สึกนี้จะไม่มีความตื่นเต้นเกิดขึ้นในชีวิต บางคนจึงกล่าวได้ว่าสิ่งที่ตรงข้ามกับความรักไม่ใช่ความเกลียดแต่เป็นความเฉยเมย

ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้คนเกิดความรักได้มากขึ้นคือ ภาวะตื่นเต้น นอกจากนี้ การวิจัยยังพบว่าปัจจัยหลายตัวที่เป็นตัวกระตุ้นให้มีความรักเกิดขึ้นได้ง่าย เช่น ความวิตกกังวล ความกลัว ความเหงา ความเหงา ความโกรธ หรือแม้แต่ความโศกเศร้า มีคนกล่าวอีกว่า ความรักที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ ความรักที่มีต่อลูก เพราะเป็นความรักที่ไม่มีเงื่อนไข (unconditional love) คนเราทุกคนที่มีจิตใจไม่ผิดปกติ สามารถมีความรักได้ทั้งคน สัตว์ และสิ่งของ เริ่มตั้งแต่รักตัวเอง พ่อแม่ ญาติสนิท เพื่อน

ร่วมงาน เพื่อนร่วมชาติ เพื่อนร่วมโลก ตลอดจนรักสัตว์ รักสิ่งแวดล้อม และรักโลก ความรักที่ไม่เป็นพิษ ต้องเป็นความรักที่มีเหตุผล ไม่ใช่ความหลงใหล (infatuation) ต้องไม่ใช่เป็นไปตามอารมณ์ชั่ววูบ แต่เกิดจากความสัมพันธ์ที่ค่อยๆ ก่อตัวขึ้น และได้ผ่านการพิจารณาไตร่ตรองแล้วว่า มีเหตุผลสมควรรัก ความผิดหวังและเรื่องเศร้าที่เกิดขึ้นจากรักที่ไม่เหมาะสมมักเกิดขึ้นเพราะการใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลและเกี่ยวข้องกับกรณีไม่มีวุฒิภาวะของคน ผลกระทบของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรัก จะส่งผลต่อพฤติกรรมของเจ้าของ คือ ความรักของวัยรุ่นหรือของหนุ่มสาวที่จะส่งผลทำให้เกิดครอบครัว และครอบครัวนี้แหละเป็นสังคมพื้นฐานที่เล็กที่สุด แต่มีอิทธิพลมากที่สุด

กรมสุขภาพจิต (2545: 7-17) อธิบายถึงคติรักของวัยรุ่นว่า เด็กวัยรุ่นมักฝันเฟื่องซึ่มซึบ และซาบซึ้งไปกับเรื่องราวใดๆ ที่อ่านพบจากเทพนิยาย ภาพยนตร์เพลงและหนังสือ จนเกิดการยอมรับและเกิดทัศนคติบางอย่างเกี่ยวกับความรักโดยหลงหลักการเผชิญหน้ากับความเป็นจริง และคติรักแบบเทพนิยายซึ่งมักจะพบในวัยรุ่นเยาว์ทั้งหลาย มีดังนี้

คติรักข้อที่ 1 สักวันหนึ่งฉันจะได้พบคนที่ถูกใจที่สมบูรณ์แบบ เป็นความใฝ่ฝันว่าสักวันหนึ่งจะต้องได้พบคู่รักที่ดีพร้อมสรรพเหมือนกับเจ้าหญิง เจ้าชายในเทพนิยายและเมื่อถูกพรหมลิขิตขีดเส้นมาให้พบกันแล้วต่างก็จะตกหลุมรักและรักกันตลอดไปตราบนานเท่านาน ความรู้สึกนี้อยู่บนรากฐานของความรักด้วยใจพิศواسปรารถนา (romantic love) และเพราะการตกหลุมรักใคร่สักคนจะก่อให้เกิดความรู้สึกตื่นเต้น สุขสม คนที่มีคติรักแบบนี้จึงมีแนวโน้มที่จะเกิดรักแรกพบเนื่องจากจะมุ่งมองแต่ส่วนดีและคิดเอาเองว่าอีกฝ่ายนั้นดีพร้อม ความต้องการของคู่รัก แบบนี้จะหวังเพียงการได้อยู่ด้วยกัน ทำอะไรร่วมกันด้วยความสุข แต่เมื่ออารมณ์รักรุนแรงผ่านพ้นไป และเริ่มมองเห็นข้อบกพร่องของกันและกัน ต่างก็รู้สึกว่าได้มองกันผิดไปตั้งแต่ต้น แต่ถ้าหากคู่รักมีวุฒิภาวะพอ เขาจะสามารถปรับตัวเข้าหากัน แก้ไขข้อบกพร่องของตัวเอง ยอมรับข้อเสียของอีกฝ่ายหนึ่งได้มากขึ้น และสานความรักให้มั่นคงต่อไป เพราะในความเป็นจริงแล้ว ในสัมพันธ์ภาพระหว่างกันย่อมมีทั้งเวลาที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทั้งสองฝ่ายจะมีอารมณ์เสีย อารมณ์ดี และมีเวลาแห่งความทุกข์และความสุข

คติรักข้อที่ 2 รักแท้เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในชีวิต คติรักนี้อยู่บนความเชื่อที่ว่ารักแท้มิใช่ความหลงใหลลุ่มหลง คนที่เชื่อในคติรักข้อนี้จะไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างรักแท้กับอารมณ์อื่นๆ ออกจากกันได้ นอกจากจะผ่านประสบการณ์ความรักมายาวนาน เช่น ตกหลุมรักหลายครั้งแล้วก็พบในบั้นปลายว่าไม่ได้เป็นรักแท้แต่เป็นแค่อารมณ์หลงชั่วแล้วชั่วเล่า เรียกว่าใช้ประสบการณ์เป็นครู จนสามารถเข้าใจความรู้สึกของตนเองได้อย่างถ่องแท้ เมื่อยามรักคนมักจะเชื่อว่านี่คือรักแท้ แต่พอพบว่าไม่ใช่ก็แสวงหาไปเรื่อยๆ ทั้งที่จริงแล้ว ความรักเพียงอย่างเดียวมิได้ทำให้ความสัมพันธ์นั้นงอกงามและยืนยาว หากมีอีกหลายปัจจัยที่เดียวที่จะทำให้การครองรักยืนยาวมั่นคง ดังนั้นรักแท้จึงมิได้ประกอบด้วยความรู้สึกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

คติรักข้อที่ 3 ความรักไม่เคยเปลี่ยนแปลง เมื่อกำลังตกอยู่ในความรัก คนมักจะหวังว่ารักนั้นนิรันดร หรือจะรักกันตราบเท่าฟ้าจุบลาติน หรืออะไรหวานๆทำนองนี้ และคำพูดที่พบเสมอๆของคนที่ถือคติรักแบบนี้คือ “สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างเรา คือ เรารักกันและกัน” หรือ “ความรักของเราจะไม่มีวันเปลี่ยนแปลง” แต่ในโลกความเป็นจริง ความรักเป็นความรู้สึกที่เปราะบางและเปลี่ยนแปลงได้ เพราะความรักเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก บางครั้งมักถูกแทนที่ด้วยอารมณ์อื่นๆภายใน เช่น ความโกรธ ความกลัว ความวิตกกังวล หวาดระแวง ความเครียด ซึ่งมาบดบังทำให้ความรักหายไปชั่วคราว หรืออาจถึงขนาดทำลายความรักให้หมดสิ้นไปได้ แต่ถ้ามีการร่วมกันเผชิญหน้ากับปัญหาละช่วยแก้ไขก็ทำให้ความรักนั้นเพิ่มพูน และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ความรักจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ยิ่งนานวันความตื่นเต้นระทึกใจหรือความหวามไหวในอารมณ์ค่อยๆจางลง เพราะความรักปะปนด้วยอารมณ์หลายรูปแบบ บางครั้งก็เจือความรู้สึกอ่อนหวานนุ่มนวล บางครั้งยิ่งอยู่นานก็ยิ่งรักกันลึกซึ้งมากขึ้น แต่บางครั้งก็อาจจะจืดจางเย็นชา ดังนั้นความเจริญของความรักข้อหนึ่งก็คือความรักไม่เคยเหมือนเดิม แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

คติรักข้อที่ 4 สิ่งภายนอกกำหนดความรัก คนที่ยึดถือคติรักข้อนี้จะไม่เชื่อว่าความรักเกิดจากสิ่งที่ฝังอยู่ในความรู้สึกของตัวเอง แต่กลับเชื่อว่าเพราะพฤติกรรมของเขานुकคลิกภาพของเขา ประสบการณ์หรือเหตุการณ์บางอย่างเป็นตัวกำหนดให้เราต้องตกหลุมรัก ในขณะที่ความเป็นจริงคนเราจะกำหนดคุณค่าของความรักหรือลักษณะของคนที่จะรักเอาไว้ในใจแล้ว ก็จะไม่ปักใจได้ในทันที ดังนั้นความรักขึ้นอยู่กับใจของเราเอง นักประพันธ์เรื่องนามชื่อ สจ๊วต เอเมอริ (Stewart Emery) เคยอธิบายว่า ถ้าเราเปิดใจและพร้อมที่จะรักเราก็สามารถจะเกิดความรักกับใครสักคนได้ที่อยู่ใกล้ซิด และมีคุณสมบัติตรงกับที่ใจเราต้องการ

คติรักข้อที่ 5 ความรักขจัดได้ทุกปัญหา มีคู่รักหลายคู่ที่คาดหวังในตัวอีกฝ่ายไว้ว่า เมื่อคุณรักฉัน คุณต้องช่วยฉันแก้ปัญหาในทุกเรื่อง คือนึกถึงแต่ความต้องการของตัวเองจนลืมมองถึงความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งลืมนึกไปว่าถึงจะรัก แต่ก็มิได้หมายความว่า เจ้าอารมณ์รักนี้จะช่วยให้ปัญหาหรือความขัดแย้งถูกละลายหายไปได้ง่ายๆ ในความเป็นจริงความรักไม่ได้เป็นตัวแก้ไขปัญหาต่างๆให้หมดไป แต่อาจเป็นตัวสร้างปัญหาขึ้นมาเสียด้วยซ้ำ แต่ในอีกมุมหนึ่ง ความรักจะทำให้คนเราเติบโตขึ้น ถ้าเรารู้จักเผชิญหน้ากับปัญหาความรักเสมือนการเตรียมศักยภาพให้พร้อมเพื่อพัฒนาคนให้เจริญเติบโตขึ้น คนที่เชื่อในคติรักที่ว่า “ความรักขจัดได้ทุกปัญหา” มักจะเกิดการผิดหวังว่าุ่นใจ เมื่ออีกฝ่ายไม่ได้ยื่นมือเข้ามาช่วยแก้ปัญหาตามที่คาดหวังเอาไว้

อย่างไรก็ตามความรักจะช่วยแก้ปัญหาได้ก็ต่อเมื่อต่างฝ่ายต่างก็ได้คำนึงถึงจิตใจและความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะความรักย่อมเป็นแรงจูงใจให้อยากช่วยแก้ปัญหาอยู่แล้ว แต่โดยลำพัง

ความรักเองไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาอะไรได้ หากแต่เป็นตัวกระตุ้นให้คู่รักหันหน้าเข้ากัน คุยกันและช่วยกันคิดว่าหาทางแก้ไขต่อไปอย่างไรดี

คติรักข้อที่ 6 ความรักที่ดีที่สุด คือ ความรักที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว ความรักไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเห็นแก่ตัวหรือไม่เห็นแก่ตัว เพราะพฤติกรรมของคนเราขึ้นอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนั้น ซึ่งอยู่หลากหลายอารมณ์ เช่น ถ้าอารมณ์ไม่ดีเราก็คงทำอะไรที่แสดงถึงความเห็นแก่ตัวออกมาได้ หรือไม่ได้ทำในสิ่งที่ถูกคาดหวังว่าคนที่รักน่าจะทำให้แก่กัน แต่ในคู่ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจะพบว่า เป็นคู่ที่ต่างก็ให้ความนับถือ ให้อิสระแก่กัน และคำนึงถึงความรู้สึกของกันและกันเสมอ คือการยอมรับว่า “เธอคือเธอ และฉันคือฉัน” ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดความคาดหวังในกันและกันมากเกินไป

จากเนื้อหาข้างต้นในเรื่องความรักของวัยรุ่น จะเห็นได้ว่ามุมมองความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันไป จากความรักของผู้ใหญ่ ความรักตนเองของวัยรุ่นทำให้วัยรุ่นหันมาสนใจในการรักษาดูแลร่างกายให้สวยงามดูดี เพื่อให้ดึงดูดใจแก่ผู้พบเห็น อันจะเป็นการดึงดูดใจคนที่พวกเขาสนใจใคร่คบหาเป็นคู่รัก หันมาสนใจเขามากขึ้น ความรักที่พบในวัยรุ่นมักเป็นความรักแบบเด็กๆ (puppy love) เป็นส่วนใหญ่ โดยไม่มีใครจะมีความจริงจังยั่งยืนนัก นอกจากนั้นวัยรุ่นยังให้ความสำคัญและแสดงความรักต่อเพื่อนร่วมกลุ่ม และกลุ่มบุคคลที่ตนชื่นชมเป็นพิเศษ ซึ่งเนื้อหาและรายละเอียดความรักของวัยรุ่นนี้จะช่วยอธิบายขยายความและเติมเต็มการศึกษาเรื่องความรักของวัยรุ่นให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2.6 ประสบการณ์การมีคู่รัก และระยะเวลาในการคบกับคู่รัก

จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรักและใกล้ชิดเคียง จะเห็นได้ว่างานวิจัยเกือบทุกงานวิจัย จะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นโดยไม่คำนึงถึงว่ากลุ่มตัวอย่างนั้นๆ เคยมีประสบการณ์ในการมีคู่รักมาแล้วหรือไม่ ซึ่งสาเหตุที่ไม่มีการคำนึงถึงเรื่องนี้ อาจเนื่องมาจากสาเหตุที่ว่า งานวิจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นการศึกษาที่ทำกับกลุ่มตัวอย่างชาวยุโรป และอเมริกา ซึ่งประเทศเหล่านี้เป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมที่ค่อนข้างเปิดกว้างในเรื่องการคบหากับเพศตรงข้าม ตลอดจนเปิดกว้างในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน ในวัฒนธรรมเหล่านั้น เมื่อบุคคลเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น หรืออาจเพียงแค่เข้าสู่วัยเด็กตอนปลาย บุคคลทั้งชายหญิงและชายก็เริ่มนัดพบ (date) คบหาดูใจ และสร้างความสัมพันธ์ในฐานะคู่รักกับเพศตรงข้ามแล้ว โดยที่เรื่องดังกล่าวถือได้ว่าเป็นเรื่องปกติในวัฒนธรรมเหล่านั้น ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลใดเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นแล้วแต่ยังไม่เคยนัดพบ หรือคบหากับเพศตรงกันข้ามกลับถูกมองว่าเป็นเรื่องที่แปลก ดังนั้นวัยรุ่นส่วนใหญ่หรือแทบทุกคนในวัฒนธรรมเหล่านั้นจึงเคยผ่านประสบการณ์การมีคู่รักมาแล้ว (อัจฉรา วิทิตชาญไทย, 2545: 56-57)

ส่วนในวัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมที่ค่อนข้างจะปิดกั้นในเรื่องในเรื่องการคบหากับเพศตรงกันข้ามก่อนถึงวัยอันสมควร โดยมองว่าการคบหากับเพศตรงข้ามก่อนวัยอันสมควรเป็นเรื่องที่ไม่ควรกระทำ และเป็นสิ่งไม่ดีงาม ซึ่งถึงแม้ว่าในปัจจุบันค่านิยมหรือทัศนคติเหล่านี้จะได้เริ่มมีการ

เปลี่ยนแปลงไป โดยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก วัยรุ่นมีการนัดพบเพื่อนต่างเพศกันตามลำพังมากขึ้น ตลอดจนมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเพิ่มมากขึ้น (อัจฉรา วิทิตชาญไชย. 2545: 57; อ้างอิงจาก ธานี โคตรวิบูลย์. 2540: 12) ดังที่ได้มีการศึกษาวิจัยพบว่าในปัจจุบัน วัยรุ่นไทยมีการคบหากับเพื่อนต่างเพศและมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้นกว่าสมัยก่อนมาก โดยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเฉลี่ยอายุประมาณ 13 ปี (ไทยรัฐ. 2544: 5) แต่อย่างไรก็ดี วัฒนธรรมไทยแบบเดิมก็ยังคงมีอิทธิพลอยู่มาก และส่งผลให้วัยรุ่นไทยบางส่วนยังไม่เคยนัดพบกับเพื่อนต่างเพศ หรือยังไม่เคยมีประสบการณ์การมีคู่รัก (อัจฉรา วิทิตชาญไชย. 2545 : 56-57) เพื่อให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำตัวแปรด้านประสบการณ์การมีคู่รักของวัยรุ่นมาศึกษา ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ทั้งในกลุ่มวัยรุ่นโดยรวม และแยกย่อยตามประสบการณ์การมีคู่รัก เพื่อให้สามารถเห็นผลการวิจัยได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์การมีคู่รัก ได้แก่ กลุ่มที่ยังไม่เคยมีคู่รัก กลุ่มที่เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) และ กลุ่มมีคู่รัก (ในปัจจุบัน) เมื่อเทียบระหว่างเพศชาย และหญิงแล้ว จะพบความแตกต่างระหว่างปริมาณความเข้มข้นขององค์ประกอบของความรักในแต่ละประเภทหรือไม่อย่างไร

สำหรับ ระยะเวลาที่คบหากับคู่นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาตำราและงานวิจัยต่างๆ พบว่ามีความงานวิจัยที่ใกล้เคียงที่สามารถนำมาอ้างอิงได้ดังต่อไปนี้

ไบรเกอร์ และสแตนบูล (White & Mullen. 1989: 109 ; citing Braiker and Stambul. 1975) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ลำดับขั้นของการคบหา : พัฒนาการของความสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของคู่รัก และระยะเวลาในการคบหากับความหึงหวง พบว่าคู่รักที่ยังไม่ได้แต่งงานหรือยังไม่ได้อยู่ด้วยกัน แต่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์มาก จะเป็นกลุ่มที่มีความหึงหวงมากที่สุด

แมนเชส (White & Mullen. 1989: 109 ; citing Matches. 1986) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความหึงหวงและความรัก : การศึกษาระยะยาว ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า ความหึงหวง และความรักมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการคบหาที่มีระยะเวลานานกว่า 7 ปีขึ้นไปมีคะแนนความหึงหวงอยู่ในระดับสูง (หึงหวงมาก)

เนารานิปัว (อัจฉรา วิทิตชาญไชย. 2545: 31; อ้างอิงจาก Nouranipour. 1980 : abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมความหึงหวง : การตรวจสอบความสัมพันธ์ของพฤติกรรมความหึงหวงของคู่รัก และคู่แต่งงาน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งที่ต้องการศึกษาว่าสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างมีผลต่อความหึงหวงหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่าสถานภาพสมรสมีผลต่อการหึงหวง กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างที่แต่งงานแล้วจะหึงหวงน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ยังไม่ได้แต่งงาน

จากการวิจัยที่ได้รวบรวมมา ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับความหึงหวง ซึ่งความหึงหวงเป็นองค์ประกอบหนึ่งขององค์ประกอบทั้งสามส่วนของความรัก พอจะสรุปได้ว่า บุคคลที่สถานภาพของ

ความสัมพันธ์กับคู่รักที่ยังไม่มั่นคงเท่าใดนัก จะมีความหึงหวงมากกว่าบุคคลที่สถานภาพของความสัมพันธ์กับคู่รักมีความมั่นคงแล้ว ดังนั้นสรุปได้ว่าบุคคลที่มีระยะเวลาที่คบหากับคู่รักสั้นกว่า 7 ปี ยังไม่ได้แต่งงาน จะมีความรู้สึกไม่มั่นคงในสัมพันธภาพของความรัก และส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นมีความหึงหวงมากกว่าบุคคลที่มีระยะเวลาที่คบกับคู่รักมานานกว่า 7 ปี หรือมีการแต่งงานแล้ว ผู้วิจัยจึงนำเอาตัวแปรในด้านระยะเวลาที่คบหากับคู่รักมาเป็นอีกตัวแปรหนึ่งในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรักรักของวัยรุ่น

มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความรักและความรักของวัยรุ่น ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมมาดังต่อไปนี้

วรรณพร ขวัญบุญจันทร์ (2541: 125) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเจตคติของนักเรียนวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ซึ่งผลวิจัยพบว่า เจตคติของนักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิงที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพศในสถานการณ์ในทางบวกมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เพียง 1 สถานการณ์ สำหรับสถานการณ์ในทางลบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 16 สถานการณ์ จากการวิจัยก็พบได้ว่า วัยรุ่นหญิงมีระดับเจตคติในด้านการวางตัวต่อเพื่อนต่างเพศดีกว่าวัยรุ่นชาย

วาริน เทพยายน (2542: 149) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพความพึงพอใจในความสัมพันธ์กับรูปแบบความรักของคู่รัก โดยมีมาตรวัดเจตคติเกี่ยวกับความรักมากเป็นเครื่องมือในการวิจัยด้วย โดยใช้เพิ่มตัวอย่างคู่รักที่ยังไม่ได้สมรส 100 คู่ ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีระยะเวลาในการรู้จักกันไม่ต่ำกว่า 6 เดือน มีอายุระหว่าง 17-40 ปี และมีการศึกษาหรือกำลังศึกษาอยู่ในระดับไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ความรักแบบเสน่หา ความรักแบบเสียสละ และความรักแบบมิตรภาพ มีความสัมพันธ์แบบทางบวกกับความพึงพอใจในความสัมพันธ์
2. ความรักแบบไม่ผูกมัด มีความสัมพันธ์แบบทางลบกับความพึงพอใจในความสัมพันธ์
3. ความรักแบบใช้เหตุและผล และความรักแบบลุ่มหลงไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในความสัมพันธ์
4. ลักษณะบุคลิกภาพในการตัดสินใจสัมพันธ์กับรูปแบบของความรัก คือลักษณะการตัดสินใจโดยใช้ความคิด มีความสัมพันธ์ทางลบกับความรักแบบลุ่มหลง ลักษณะการตัดสินใจ ใช้ความรู้สึกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรักแบบลุ่มหลง แต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความรักแบบไม่ผูกมัด และความรักแบบใช้เหตุและผล นอกจากนี้ลักษณะการปฏิบัติตัวแบบมีแบบแผนสัมพันธ์ทางลบกับความรักแบบไม่ผูกมัด

ผุสดี ตั้งจิตนุกุล (2544: 175) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติที่มีต่อความรักของวัยรุ่น โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 3 โรงเรียนพาณิชยการจังหวัดเชียงใหม่ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 206 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาหญิง 151 คน นักศึกษาชาย 55 คน โดยใช้แบบสอบถามวัดทัศนคติที่มีต่อความรักที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และทดสอบใน 3 ด้าน คือความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องความรัก ด้านความรู้สึกที่มีต่อความรัก และด้านแสดงออกของความรัก ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่อความรักของวัยรุ่นอยู่ในระดับค่อนข้างดี เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อความรักของวัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นชายทั้ง 3 ด้าน ในภาพรวมปรากฏว่า มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

ศิริพิชญ์ กฤษณะเศรษฐี (2546: 216) ได้ศึกษาเรื่อง ค่านิยมของวัยรุ่นไทยเกี่ยวกับความรัก คู่ครอง และการแต่งงาน โดยกลุ่มข้อมูล กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร และในต่างจังหวัด ทั้ง 4 ภูมิภาค จำนวนทั้งสิ้น 540 คน ผลวิจัยมีดังนี้

1. ในเรื่องค่านิยมด้านความรัก วัยรุ่นเห็นด้วยกับข้อความที่ว่า คนรักอาจมาจากการเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันมาก่อนเป็นอันดับแรก แต่ไม่เห็นด้วยเป็นอันดับแรกคือ การมีเพศสัมพันธ์กับคนรัก แสดงถึงรักแท้ ส่วนในเรื่องของคู่ครอง เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การเลือกคู่ครองควรมาจากความรัก ความเข้าใจเป็นอันดับแรก แต่ที่ไม่เห็นด้วยเป็นอันดับแรกคือ การมีเพศสัมพันธ์ที่ไปด้วยกันได้เป็นสิ่งที่สำคัญกว่า การใช้เวลาคบหาก่อนแต่งงาน และในด้านการแต่งงานเห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การแต่งงานที่ดี ควรมาจากความรัก ความเข้าใจ และการยินยอมทั้งสองฝ่าย เป็นอันดับแรก แต่ที่ไม่เห็นด้วยเป็นอันดับแรกคือ การอยู่ก่อนแต่งงานเป็นสิ่งที่ทันสมัยของวัยรุ่นในปัจจุบัน

2. ค่านิยมเกี่ยวกับความรัก คู่ครอง และการแต่งงานของวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยวัยรุ่นหญิงมีค่านิยมด้านความรัก คู่ครอง และการแต่งงานสูงกว่าวัยรุ่นชาย

3. ค่านิยมเกี่ยวกับความรัก ระหว่างวัยรุ่นตอนต้นและตอนกลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยวัยรุ่นตอนกลางมีค่านิยมด้านความรักสูงกว่าวัยรุ่นตอนต้น

4. ค่านิยมเกี่ยวกับคู่ครองและการแต่งงานระหว่างวัยรุ่นตอนกลางและวัยรุ่นตอนต้น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการวิเคราะห์ปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างเพศและช่วงวัยในค่านิยมเกี่ยวกับความรัก คู่ครอง และการแต่งงานพบว่าเฉพาะค่านิยมในเรื่องคู่ครองที่มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือในช่วงวัยรุ่นตอนต้นวัยรุ่นหญิงมีค่านิยมสูงกว่าวัยรุ่นชายและปริมาณความแตกต่างดังกล่าวเพิ่มขึ้นในช่วงวัยรุ่นตอนกลาง

จากงานวิจัยของสวนดุสิตโพล สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เรื่องการแสดงออกซึ่งความรักของวัยรุ่นในวันวาเลนไทน์ โดยการสำรวจความเห็นวัยรุ่นอายุ 12-20 ปี ในกรุงเทพฯ ปริมณฑล และหัวเมืองใหญ่จำนวน 2,642 คน ระหว่างวันที่ 1-13 มกราคม 2548 ในหัวข้อ “วัยรุ่นไทยคิดอย่างไรกรณีมีเพศสัมพันธ์กันในวันวาเลนไทน์” พบว่า ร้อยละ 50.95 ยอมรับว่าวันวาเลนไทน์ มีส่วนเอื้อต่อการมีเพศสัมพันธ์ และมีร้อยละ 38.21 ระบุว่ากรณีมีเพศสัมพันธ์ในวันวาเลนไทน์กับคนที่เรารักไม่ผิด เพราะเป็นเรื่องธรรมดาเป็นสิทธิส่วนบุคคล ส่วนที่ระบุว่าผิดมีร้อยละ 32.80 เพราะเห็นว่ายังไม่ถึงเวลา ไม่ใช่วัฒนธรรมไทย อย่างไรก็ตามความเห็นต่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนนั้นส่วนมากร้อยละ 47.58 ยังบอกว่าเป็นเรื่องไม่สมควรกระทำอย่างยิ่ง โดยสาเหตุการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนนั้นมาจาก คิดว่าเป็นการแสดงออกซึ่งความรัก รองลงมาคือ อยากลอง ตามเพื่อน และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ นอกจากนี้การสำรวจยังพบว่า ในจำนวนเพื่อนของวัยรุ่นที่เป็นผู้หญิง 10 คน เคยเสียตัวในช่วงวัยเรียนเฉลี่ยประมาณ 4 คน การให้ความสำคัญกับวันวาเลนไทน์ วัยรุ่นส่วนใหญ่ระบุว่าอยู่ในระดับปานกลาง มีการฉลองเกือบทุกปี คนที่อยากฉลองด้วยมากที่สุดคือ กับคนรัก แฟน โดยสิ่งที่ยิยมมอบให้คนรักมากที่สุดคือ ดอกไม้ รองลงไปคือช็อกโกแลต และการ์ด ส่วนกิจกรรมที่เลือกทำในวันดังกล่าวเป็นพิเศษคือ ดูภาพยนตร์ ฟังเพลง ถ้าแฟนขอแสดงความรักโดยการชอกดจูบในวันวาเลนไทน์จะไม่ยินยอมร้อยละ 39.09 ส่วนร้อยละ 33.38 ระบุว่ายินยอม (ปฎิวัติ พัฒนภูมิ. 2548: 113-114)

สรุปโดยรวมจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรักของวัยรุ่นข้างต้น พบว่าความรักของวัยรุ่นมีทั้งความรักแบบเสน่หา (passionate love) หรือความรักอ้างอิงความใคร่ และความรักแบบไม่ต้องการความใคร่ (companionate love) หรือความรักฉันท์มิตรภาพ โดยมีความเชื่อมโยงกับเรื่องความรัก ความรู้สึกที่มีต่อความรัก และพฤติกรรมด้านการแสดงออกของความรัก ซึ่งความรักอาจเริ่มต้นมาจากการเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน โดยมีตัวแปรในด้านการมีเพศสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับความรัก การมีเพศสัมพันธ์กับคนรักเป็นการแสดงออกถึงรักแท้ การเลือกคู่ครองควรมาจากความรัก ความเข้าใจเป็นอันดับแรก แต่ไม่เห็นด้วยว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นสิ่งที่สำคัญกว่าความรัก รวมถึงหากจะพัฒนาความรักตั้งแต่วัยรุ่นสู่การแต่งงานในอนาคตพื้นฐานของการแต่งงานต้องมาจากความรักเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่มีงานวิจัยบางฉบับที่ขัดแย้งกับผลการวิจัยข้างต้น พบว่าการมีเพศสัมพันธ์กับคนรักในวันวาเลนไทน์ไม่ผิด และเป็นการแสดงออกซึ่งความรัก ผู้วิจัยจึงได้ใช้ประเด็นเหล่านี้ศึกษาเพิ่มเติมในหัวข้องานวิจัย “การศึกษาความรักของวัยรุ่น”

นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยอื่นๆ อีก ที่มีความใกล้เคียง สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรักของวัยรุ่น ที่สามารถนำมาอ้างอิงได้ดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างระหว่างเพศที่สอดคล้องกับความรักของวัยรุ่น บังค์ (de Weerth & Kalma. 1993: 266 ; citing Buunk. 1981, 1982) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความหึงหวง ส่วนหนึ่งของผลการวิจัยพบว่าเพศหญิงมีความหึงหวงมากกว่าเพศชาย ซึ่งผลการวิจัยของบังค์นี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของแฮนเซน (de Weerth and Kalma. 1993: 266 ; citing Hansen. 1985) ที่พบข้อสรุปของงานวิจัยในทำนองเดียวกัน

แมชเชส และเซวารา (de Weerth and Kalma. 1993: 266 ; citing Matches & Devera. 1981) ทำการวิจัยเรื่อง ความหึงหวง ความรัก และความชอบ ผลการวิจัยพบว่า เพศชายมีความหึงหวงมากกว่าเพศหญิง

เวิร์ท และคัลมา (de Weerth and Kalma. 1993) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความก้าวร้าวของเพศหญิง ซึ่งเป็นผลมาจากความหึงหวง โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตสตรีปริญญาตรี ซึ่งลงทะเบียนเรียนจิตวิทยาสังคม ที่มหาวิทยาลัยอุเทรช จำนวน 163 คน เป็นนิสิตชาย 76 คน และนิสิตหญิง 87 คน โดยมีสมมติฐานข้อหนึ่งว่าเพศชายหึงหวงมากกว่าเพศหญิง อย่างไรก็ตามผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยกลับพบว่าเพศหญิงมีความหึงหวงมากกว่าเพศชาย

จากการวิจัยทั้ง 3 เรื่องข้างต้น พบถึงความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องความหึงหวง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความรัก

3. แนวความคิดเกี่ยวกับครอบครัว

3.1 ความหมายและลักษณะของครอบครัว

เมื่อครอบครัวถูกสร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ของชายหญิงพัฒนามาเป็นความสัมพันธ์แบบสามีภรรยา และการเริ่มมีบทบาทของพ่อแม่เมื่อบุตรเกิดใหม่ รูปแบบของความสัมพันธ์ของครอบครัวใหม่จะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาวะของบุคคลในครอบครัว รูปแบบความสัมพันธ์ของสามีภรณานั้น ถ้าพิจารณาให้ดี คือกระบวนการปรับตัวเพื่อยอมรับอุปนิสัยใจคอของกันและกัน หากความสัมพันธ์ของทั้งคู่ไม่สามารถพัฒนาได้ก็จะสิ้นสุดลงที่การหย่าร้าง และปัญหาที่ตามมาคือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุตรนั่นเอง ความสัมพันธ์ของครอบครัวที่สำคัญในวัฏจักรของครอบครัว คือความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร ซึ่งมีความสำคัญในทุกช่วงวัย เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่อบอุ่นจะเป็นเด็กที่มีสุขภาพจิตสมบูรณ์ และพร้อมจะก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ที่มั่นคง จากการศึกษาพบว่า เด็กส่วนใหญ่สามารถพัฒนาตัวเองผ่านพ้นวัยรุ่นไปได้ด้วยดี มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีปัญหา และเด็กที่มีปัญหาเหล่านั้น มาจากครอบครัวที่มีปัญหา ขาดความรัก ความเข้าใจจากพ่อแม่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การเกิดปัญหาของเด็กวัยรุ่นหรือไม่ขึ้นอยู่กับครอบครัวนั่นเอง (อาภรณ์ รัตนคช. 2546: 32)

นักวิชาการได้ให้ความหมายของครอบครัวเอาไว้หลากหลายดังต่อไปนี้

สำนักงานการสำรวจสำมะโนประชากร แห่งสหรัฐอเมริกา (The United States Bureau of the Census. 1988) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ครอบครัว (family) เอาไว้ว่า ครอบครัวเป็นกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยการเกิด การแต่งงาน หรือการรับเป็นบุตรบุญธรรม และอาศัยอยู่ร่วมกัน ลักษณะครัวเรือนที่นอกเหนือไปจากนี้ถือกว่าไม่ใช่ครอบครัว (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544 : 2 อ้างอิงจาก Povernu and Finch. 1988)

อนุกรรมการด้านครอบครัว ในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ได้ให้คำจำกัดความว่า ครอบครัวเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ มีการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งมีการพึ่งพิงกันทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายหรือทางสายโลหิต และบางครอบครัวอาจมีลักษณะเป็นข้อยกเว้นบางประการจากที่กล่าวมา (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 2-3; อ้างอิงจาก คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. 2537)

ควีน (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2540: 17 ; อ้างอิงจาก Queen. 1969) กล่าวว่าแม้ครอบครัวจะมีหลายรูปแบบ แต่เราไม่สามารถบอกได้ว่าครอบครัวแบบใดที่ดีที่สุด เพราะลักษณะของครอบครัวแต่ละแบบนั้นเหมาะสมกับสภาพของสังคมแต่ละสังคม

ครอบครัวแบ่งออกได้หลายแบบ อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544 : 5) สรุปจากนักวิชาการหลายท่านได้ว่า รูปแบบของครอบครัวที่พบบ่อยมีดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) ประกอบด้วย สามี ภรรยา และลูกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน
2. คู่สมรสที่ไม่มีบุตร (childless couples) ประกอบด้วย สามี และภรรยา
3. ครอบครัวที่มีพ่อ หรือแม่เพียงคนเดียว (one-parent หรือ single-parent family) ประกอบด้วยลูกและพ่อหรือแม่ที่ต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกตามลำพัง ทั้งนี้เนื่องจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต หย่าร้างหรือแยกทางไป หรือแม่ที่เลี้ยงดูลูกนั้นเป็นแม่ที่ไม่ได้แต่งงาน เป็นต้น
4. ครอบครัวบุญธรรม (adoptive family) ประกอบด้วย สามี ภรรยา และบุตรบุญธรรม
5. ครอบครัวที่มีการแต่งงานใหม่ (reconstituted family) ประกอบด้วย หญิง ชาย ที่มาอยู่ร่วมกัน โดยฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายเป็นหม้ายหรือมีการหย่าร้างมาก่อน
6. ครอบครัวขยาย (extended family) ประกอบด้วยเครือญาติตั้งแต่ 3 ชั่วคนขึ้นไปที่มีความสัมพันธ์กันโดยการเกิดหรือการแต่งงาน มาอยู่ร่วมกัน

โกลเดินเบอร์กและโกลเดินเบอร์ก (เมธินินท์ ภิญญชน. 2539: 3-5 ; อ้างอิงจาก Goldenberg and Goldenberg. 1991) ได้อธิบายถึงลักษณะของครอบครัวแบบต่างๆ และได้สรุปแยกประเภทโดยพิจารณาจากโครงสร้างและองค์ประกอบไว้ดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) ประกอบด้วย สามี ภรรยา และลูก
2. ครอบครัวขยาย (extended family) ประกอบด้วยสามี ภรรยา และลูก รวมทั้งปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา และอาจมีญาติข้างสามี หรือ ภรรยาอาศัยอยู่ด้วย
3. ครอบครัวผสม (blended family) ประกอบด้วย สามี ภรรยา และลูก ซึ่งเกิดจากการแต่งงานครั้งก่อน ของสามีและหรือของภรรยาหรือของทั้งสองฝ่าย
4. ครอบครัวที่ไม่ผ่านพิธีสมรส (common law family) ประกอบด้วยผู้หญิงและผู้ชายที่อยู่กินกันฉันท์สามีภรรยา ถึงแม้ว่าทั้งสองคนไม่ได้ผ่านพิธีแต่งงานอย่างเป็นทางการ และไม่ได้จดทะเบียนสมรส เมื่อมีลูกด้วยกันจะต้องจดทะเบียนรับรองลูก และต้องปฏิบัติต่อลูกตามกฎหมาย
5. ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว (single-parent family) ประกอบด้วยพ่อหรือแม่ทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวเพียงคนเดียว อาจเกิดจากสามีหรือภรรยาตายจากไป หรือหย่าร้างหรือถูกทอดทิ้ง
6. ครอบครัวแบบประชาคม (commune family) ประกอบด้วยครอบครัวหลายครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกัน แบ่งสิทธิหน้าที่และความรักผิดชอบระหว่างสมาชิกประชาคม ร่วมกันเป็นเจ้าของทรัพย์สินและรายได้ ครอบครัวลักษณะนี้บางครอบครัวอาจไม่ได้ยึดถือประเพณี ผัวเดียว เมียเดียวก็ได้
7. ครอบครัวต่อเนื่อง (serial family) ประกอบด้วยผู้ชายหรือผู้หญิงที่แต่งงานมาแล้วหลายครั้งต่อเนื่องกัน ทั้งคู่เคยมีสามีหรือภรรยามาแล้วหลายคน และแต่ละช่วงเวลาที่อยู่กินกับสามีหรือภรรยาแต่ละคนในอดีตจนถึงปัจจุบันจะอยู่ด้วยกันแบบครอบครัวเดี่ยวทุกครั้ง
8. ครอบครัวประกอบ (composite family) ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวตั้งแต่สองครอบครัวหรือมากกว่า เป็นการอยู่กินกันแบบผู้ชายคนเดียวหรือมีภรรยาหลายคน (polygamy) หรือผู้หญิงคนเดียวมีสามีหลายคนอาศัยอยู่ภายใต้ชายคาเดียวกัน (polyandry)
9. ครอบครัวที่อยู่กินโดยไม่มีความสัมพันธ์กันตามกฎหมาย (co habilitation) ครอบครัวลักษณะนี้เกิดจากการที่ผู้หญิงและผู้ชายตกลงที่จะอยู่กินใช้ชีวิตร่วมกันโดยไม่แต่งงาน และแต่ละคนไม่มีพันธะผูกพันกันตามกฎหมาย

ในการศึกษาความรักของวัยรุ่นในครั้งนี้ ได้มีการศึกษาจากตัวแปรอิสระคือ สถานภาพการสมรสของบิดามารดา ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของครอบครัว ที่คาดว่าจะส่งผลต่อความรักของวัยรุ่น เพื่อเป็นการขยายความในเรื่องครอบครัวให้เกิดความเข้าใจในลักษณะของครอบครัวมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้หยิบยกเอกความหมายและลักษณะของครอบครัวมาอธิบายขยายความดังรายละเอียดข้างต้น

3.2 สถานภาพการสมรสของบิดามารดา

ประเด็นที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในครั้งนี้ คือการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของของสถานภาพการสมรสของบิดามารดาระหว่างวัยรุ่นที่บิดามารดาอาศัยอยู่ร่วมกัน บิดามารดาหย่าร้างกันหรือแยกกัน อยู่บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเสียชีวิตหรือเสียชีวิตทั้งคู่ มีผลต่อลักษณะที่แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ในด้านความรักที่วัยรุ่นได้แสดงออกมา

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและตำราหลายเล่มจากนักวิชาการหลายท่าน เกี่ยวกับประเด็นของของครอบครัวที่มีความสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ครอบครัวที่ขาดพ่อหรือแม่ เป็นครอบครัวที่ขาดสมาชิกหลักของครอบครัวคนใดคนหนึ่ง อาจเนื่องจากการหย่าร้าง หรือการตายจากกัน ปัจจุบันครอบครัวประเภทนี้มีมาก เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีอัตราการหย่าร้างสูงถึงร้อยละ 50 ในขณะที่ประเทศไทย มีผู้สังเกตการณ์ในชั้นเรียนหนึ่งมีเด็กร้อยละ 25 ที่อยู่กับพ่อหรือแม่คนเดียว และส่วนมากมักจะเป็นแม่ จากการศึกษาพบว่า ผู้หญิงไทยที่หย่าร้างสามีมักมีสาเหตุมาจากการมีลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพที่เปลี่ยนไป จากสมัยเดิม คือ 1) ความอดทนน้อยลง 2) สิทธิสตรีที่ให้ผู้หญิงได้รับการยอมรับในเรื่องต่างๆ เท่าเทียมกับผู้ชาย 3) สังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้มีภาพลักษณ์ครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น เมื่อสามีภรรยาไม่ปากเสียงกัน ทำให้เกิดการแตกหักได้ง่ายขึ้น (พรพิมล เจียมนาครินทร์. 2539: 142)

สถานภาพครอบครัวที่มีการหย่าร้าง เด็กที่พ่อแม่หย่าร้างกันมีปัญหาทางจิตใจสูงกว่าเด็กที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน การศึกษาเปรียบเทียบเด็กที่มารับการตรวจรักษาโรคทางกายพบว่า เด็กที่พ่อแม่หย่าร้างกันมีภาวะซึมเศร้าสูงถึงร้อยละ 65 ในขณะที่เด็กที่พ่อแม่อยู่ด้วยกันมีเพียงร้อยละ 21 (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 78; อ้างอิงจาก อุมาพร ตรังคสมบัติ และดุสิต ลิขนะพิชิตกุล. 2535) การศึกษาในต่างประเทศพบว่าเด็กที่พ่อแม่หย่าร้างมักมีอาการซึมเศร้า มีภาพลักษณ์แห่งตนไม่ดี มีพฤติกรรมเกเร และพฤติกรรมทางเพศก่อนวัยอันควร ผลกระทบนี้มีในเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง และจะรุนแรงขึ้นถ้าครอบครัวมีปัญหาทางเศรษฐกิจ ต้องย้ายถิ่นฐาน หรือพ่อแม่อายุน้อย แม้ความรุนแรงของผลกระทบดังกล่าวจะลดจะลดลงเมื่อเวลาผ่านไปก็ตาม แต่ก็ยังคงมีอิทธิพลต่อการสร้างความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามเมื่อโตขึ้น การวิจัยเปรียบเทียบคนที่เติบโตมาจากครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกับคนจากครอบครัวปกติ พบว่ากลุ่มแรกมีอัตราการหย่าร้างสูง ทั้งนี้เพราะมีความอดทนและความเสียสละในชีวิตแต่งงานที่น้อยกว่า และมีทัศนคติว่าการหย่าร้างเป็นทางออกที่ดีสำหรับการแต่งงานที่ล้มเหลว (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 78-79; อ้างอิงจาก Wallerstein. 1991 and Farrington. 1995)

ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว (single parent family) อธิบายว่า เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียวนั้นมีปัญหาได้หลายประการทั้งอารมณ์และสังคม ในการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีนั้นเด็กต้องการทั้งพ่อและแม่ไม่ใช่ใครคนใดคนหนึ่ง แม้จะมีตัวแทนของพ่อและแม่

(substitute parental figure) อยู่ในครอบครัวก็ตาม เช่น เพื่อนชายของแม่ ลุง ป้า ฯลฯ แต่การมีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียวนั้นก็จัดเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตในเด็ก (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 79; อ้างอิงจาก Farrington. 1995)

ครอบครัวที่สามีภรรยาทำงานทั้งคู่ อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544: 80) อธิบายว่า ครอบครัวที่สามีภรรยาทำงานทั้งคู่จะมีปัญหาหลายอย่างเช่น

ภาระงานบ้าน แม้ภรรยาจะทำงานนอกบ้านก็ตาม แต่เมื่อกลับมาบ้านก็ต้องทำงานบ้านอีก ในต่างประเทศผู้หญิงต้องทำงานบ้านมากกว่าสามี 2-5 เท่า ภาระงานอาชีพ และงานบ้านทำให้ผู้หญิงมีความเครียดสูงและสัมพันธ์ภาพในครอบครัวอาจมีปัญหาได้

การหาผู้ดูแลเด็ก ในปัจจุบันแม่ที่มีอายุน้อยสุดต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดปัญหาคนดูแลเด็กช่วงที่พ่อแม่ไปทำงาน ครอบครัวจำนวนมากจึงไม่สามารถหาคนที่มีความเหมาะสมมาดูแลลูกได้ จะต้องทิ้งลูกไว้กับพี่เลี้ยง ซึ่งมักขาดประสบการณ์ หรือต้องเอาลูกไปฝากไว้กับสถานเลี้ยงเด็กที่ไม่มีคุณภาพ เด็กจะเกิดปัญหาได้หลายอย่าง เช่น ปัญหาสุขภาพอนามัยที่ไม่ดี ปัญหาการพัฒนาล่าช้า เนื่องจากขาดการกระตุ้นที่เหมาะสม และปัญหาความไม่ปลอดภัย เช่น การถูกทำร้ายร่างกายหรือการล่วงเกินทางเพศ (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 80)

แม้ว่าลูกจะโตจนเข้าโรงเรียนแล้วแต่ปัญหาก็ยังไม่หมดไป โดยเฉพาะครอบครัวเดี่ยว เมื่อเด็กกลับมาจากโรงเรียนก็จะถูกปล่อยให้อยู่บ้านตามลำพังโดยปราศจากผู้ใหญ่คอยดูแล ทั้งนี้เพราะพ่อแม่ยังไม่กลับจากที่ทำงาน สภาพดังกล่าวอาจนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมของเด็กเช่น การมั่วสุมกระทำผิดกฎหมายหรือใช้ยาเสพติด เป็นต้น

การใช้เวลาร่วมกัน งานมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์และเสถียรภาพของครอบครัว เพราะงานเป็นตัวกำหนดเวลาที่สมาชิกจะมีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น กำหนดว่าเมื่อไรสมาชิกสามารถอยู่ร่วมกันและอยู่ได้นานเพียงไร ตารางการทำงานที่ไม่ตรงกันของสามีภรรยาจึงมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ ความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานมีผลให้ปฏิสัมพันธ์เป็นไปได้ในเชิงลบ และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของกันและกันได้ ในครอบครัวที่มีความเครียดอื่นอยู่แล้ว เช่น มีลูกเล็กหรือฐานะไม่ดี ปัญหาความสัมพันธ์อาจรุนแรงจนถึงขั้นแตกหักได้ นอกจากนี้การใช้เวลายามว่างด้วยกันจะลดลงทั้งปริมาณและคุณภาพ สำหรับเด็กเล็กอาจมีปัญหาขาดการกระตุ้นที่เหมาะสมทำให้พัฒนาการล่าช้า ส่วนเด็กโตนั้นการที่ไม่มีโอกาสใช้เวลากับพ่อแม่อย่างเพียงพอจะทกให้เกิดปัญหาทางอารมณ์พฤติกรรมได้ (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 80)

จากเนื้อหาสาระข้างต้น จึงพอจะสรุปและสันนิษฐานได้ว่า สถานภาพทางครอบครัว ที่บิดามารดา และบุตรอยู่ด้วยกันครบพร้อมหน้าพร้อมตา กับสถานภาพครอบครัวที่ บิดา มารดา และบุตรไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยกันครบถ้วน จะด้วยสาเหตุแห่งการหย่าร้าง หรือบิดา มารดาใครคนใดคนหนึ่ง

เสียชีวิต ส่งผลต่ออารมณ์ และจิตใจของวัยรุ่นอย่างแน่นอน อาจมีผลต่อการหล่อหลอมให้วัยรุ่นแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่างๆ ต่อคนในครอบครัวและสังคมแตกต่างกันออกไป รวมถึงลักษณะการแสดงออกซึ่งความรักของวัยรุ่นที่มีต่อเพศตรงกันข้ามหรือแม้กระทั่งเพื่อน และเพศเดียวกันก็ตาม

3.3 สัมพันธภาพภายในครอบครัวกับความรัก

เมธินีทร ภิญโญชน (2539: 9) อธิบายว่า ครอบครัวที่ทำหน้าที่ของครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพสูง จะมีลักษณะเด่นหลายๆ ประการ เป็นต้นว่า การแสดงออกถึงความห่วงใย เอื้ออาทรต่อกัน เปิดเผย เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว แต่จะคนจะรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีความคิดเห็นของตัวเองมีความสำคัญ และในทำนองเดียวกันก็เห็นคุณค่าและความสำคัญของสมาชิกคนอื่น ๆ ดังนั้นจึงไม่มีลักษณะที่สมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือสองคนในครอบครัวมีอำนาจทางความคิดเห็นเหนือผู้อื่นหรือเผด็จการ สมาชิกครอบครัวมีความอิสระที่จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของคนอื่น ๆ แม้กระทั่งบางครั้งอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งก็ตาม ทุกคนในครอบครัวสามารถที่จะริเริ่มและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ บทบาทของพ่อแม่ในครอบครัวแบบนี้จะไม่เป็นแบบเผด็จการ การแสดงความคิดเห็นและการต่อรองของลูกๆ ถือเป็นเรื่องปกติ ดังนั้นจึงไม่เกิดบรรยากาศในลักษณะของการเอาชนะกันระหว่างพ่อแม่และลูก

ฝน แสงสิงแก้ว (ระวีวรรณ กัณวี. 2547: 43; อ้างอิงจาก ฝน แสงสิงแก้ว. 2524: 35-36) อธิบายถึงความสำคัญของครอบครัวเอาไว้ว่า ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัวเป็นรากฐานของความสุขของชีวิต เป็นรากฐานของความเป็นปึกแผ่นแห่งสังคมของประเทศชาติ บ้านเมือง และของโลก ในที่สุดชีวิตสังคมย่อมตั้งต้นมาจากครอบครัว ถ้าครอบครัวแตกแยกหรือครอบครัวขาดความผูกพันรักใคร่ต่อกัน ชีวิตในสังคมจะแตกแยกประจวบตามตัว ดังนั้นสถานภาพครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมมนุษย์ที่เป็นบทบาทสำคัญในการให้ความรัก การอบรมเลี้ยงดูให้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกายสติปัญญา อารมณ์ และสังคม จะเห็นว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูมาในครอบครัวเช่นใด เด็กก็จะได้รับอิทธิพลทางด้านความประพฤติและทัศนคติอย่างเดียวกับครอบครัว

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544: 3) ได้สรุปเกี่ยวกับภารกิจของครอบครัวไว้ว่า ครอบครัวเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการคือ

1. เพื่อดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์มนุษย์ หญิงและชายมาอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวด้วยวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อเกิดลูกหลานสืบสานต่อวงศ์ตระกูล นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นที่ซึ่งหญิงและชายสามารถใช้ชีวิตทางเพศที่เหมาะสม และพัฒนาไปสู่วุฒิภาวะทางเพศได้อีกด้วย

2. เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ครอบครัวมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า การดูแลรักษาพยาบาลไข้ แะจัดหาสิ่งวัตถุอื่นๆ ที่จำเป็น รวมไปถึงการปกป้องบุคคลให้พ้นจากภัยอันตรายภายนอก

3. เพื่อการพัฒนาบุคคลในด้านต่างๆ ครอบครัวมีหน้าที่ให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิกถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของสังคม รวมทั้งช่วยให้สมาชิกพัฒนาไปได้อย่างเหมาะสมในด้านต่างๆ เช่น มีการสร้างเอกลักษณ์ที่มั่นคง การสร้างความผูกพันกับผู้อื่น รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวและดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข

4. เพื่อวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ ครอบครัวเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจ (economic unit) ทำหน้าที่ในด้านการผลิต หรือให้ได้มาซึ่งรายได้เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนและจัดหาสิ่งที่จำเป็นต่างๆ

ครอบครัวจะดำรงอยู่อย่างปกติสุขหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ประจำวันว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด มีแนวคิดที่อธิบายเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัวหลายแนวคิด ในที่นี้จะกล่าวถึงแนวคิดของ แมคมาสเตอร์ (McMaster Model) ของ เอปสไตน์ (Epstein) และคณะ (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2540: 42-43 ; อ้างอิงจาก Epstein, Bishop and Baldwin. 1982)

แนวคิดของแมคมาสเตอร์ (McMaster) เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว (MacMaster Model of Family Functioning หรือ MMFF) เป็นผลจากการศึกษาครอบครัวมาเป็นระยะเวลานานกว่า 25 ปี โดยเริ่มการศึกษาที่มหาวิทยาลัยแมคกิลล์ (McGill) ประเทศแคนาดา ในช่วงปี 1950 ในระยะเวลาต่อมา เอปสไตน์ ไบชอป และบาร์ดวิน (Epstein Bishop and Baldwin) แห่งมหาวิทยาลัยแมคมาสเตอร์ (McMaster) ในประเทศแคนาดา และมหาวิทยาลัยบราวน์ (Brown) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาแนวคิดนี้ให้มีความเหมาะสมมากขึ้นตามลำดับ

ตามแนวคิดของแมคมาสเตอร์ (McMaster) เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวนั้น ครอบครัวเป็นระบบเปิด (open system) ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อย อันได้แก่สมาชิกแต่ละคน (individual subsystem) คู่สมรส (spousal subsystem) และพี่น้อง (sibling subsystem) นอกจากนี้ ครอบครัวยังมีความสัมพันธ์กับระบบภายนอกอื่นๆ ด้วย เช่น ระบบครอบครัวขยาย ชุมชน โรงเรียน องค์การศาสนา ฯลฯ ในระบบแห่งครอบครัวนี้ถ้ามีกระบวนการ (process) ที่ไม่เหมาะสมก็จะทำให้เกิดปัญหา ดังนั้นการบำบัดรักษาก็จะพุ่งเป้าไปที่การเปลี่ยนแปลงในระบบครอบครัวทั้งระบบโดยเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในผู้ป่วยและปัญหานั้นจะหมดไป

แนวคิดของแมคมาสเตอร์ (McMaster) เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว ใช้ทฤษฎีหลายอย่างมาอธิบายการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว เช่น ทฤษฎีการสื่อสาร ทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ฯลฯ โดยทั้งหมดนี้จะอยู่ภายใต้กรอบใหญ่ของทฤษฎีระบบ ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

1. แต่ละหน่วยระบบครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกัน พฤติกรรมของสมาชิกคนหนึ่งย่อมจะมีอิทธิพลต่อสมาชิกคนอื่น ๆ

2. การทำความเข้าใจสมาชิกคนใดคนหนึ่งนั้น ไม่สามารถกระทำได้โดยวิเคราะห์บุคคลนั้นเพียงลำพัง จำเป็นต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นกับครอบครัวทั้งระบบด้วย

3. รูปแบบของปฏิสัมพันธ์และการจัดองค์กรในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

แนวคิดของของแมคมาสเตอร์ (McMaster) เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวแบ่งการทำหน้าที่ของครอบครัวออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านการแก้ปัญหา (problem solving) (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 43-45; อ้างอิงจาก อ้างอิงจาก Epteni, Bishop and Baldwin. 1982)

การแก้ปัญหา (problem solving) หมายถึง ความสามารถของครอบครัวในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม ทำให้ครอบครัวดำเนินต่อไปได้ และปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำว่าปัญหาในที่นี้หมายถึงสิ่งที่มาคุกคามเสถียรภาพ การดำรงอยู่อย่างปกติสุข หรือประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ของครอบครัว ในทางปฏิบัติปัญหาอาจแบ่งออกเป็นสองแบบ คือ ปัญหาทางวัตถุ (instrumental) เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาการเงิน เป็นต้น และปัญหาทางอารมณ์ (affective) เช่น ความโกรธระหว่างพี่น้อง ความขมขื่น หรือไม่ไว้วางใจกันระหว่างสามีภรรยา เป็นต้น บางครอบครัวอาจมีเพียงปัญหาทางอารมณ์เท่านั้นโดยมีปัญหาด้านวัตถุเลย แต่ครอบครัวใดที่มีปัญหาทางวัตถุเกิดขึ้น ก็มักจะมีปัญหาทางอารมณ์มาด้วยเสมอ เช่น ครอบครัวที่ยากจนจะขาดแคลนปัจจัยสี่ ก็มักจะมีการทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างสามีภรรยา

โดยทั่วไปมักเข้าใจกันว่า ครอบครัวที่ทำหน้าที่ที่ไม่มีประสิทธิภาพ จะมีปัญหามากกว่าครอบครัวที่ทำหน้าที่ได้ดี แต่จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวทั้งสองแบบต่างก็ประสบปัญหาความยุ่งยากพอๆ กัน ความแตกต่างอยู่ที่วิธีการแก้ปัญหา ครอบครัวที่ทำหน้าที่ได้ดีจะมีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ในขณะที่ครอบครัวทำหน้าที่ไม่ดีนั้นมักจะแก้ปัญหาได้อย่างไร้ประสิทธิภาพ หรือไม่ได้แก้เลย แต่ปล่อยให้ค้างคาอยู่เป็นเวลานานจนเกิดปัญหาอื่นตามมาเป็นลูกโซ่

แต่ละครอบครัวมีทักษะการแก้ปัญหาแตกต่างกัน บางครอบครัวจะแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุได้หมด แต่อาจจะแก้ปัญหาทางอารมณ์ได้ลำบาก ครอบครัวที่มีประสิทธิภาพจะแก้ปัญหารวดเร็วและเป็นระบบ ปัญหาที่มีจึงมักเป็นปัญหาที่เพิ่งเกิดใหม่ ไม่ใช่ปัญหาเรื้อรังที่แก้ไม่ได้เสียทีเดียว ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวที่ไม่มีประสิทธิภาพ มักแก้ปัญหาอย่างไม่เป็นระเบียบไม่เสร็จสิ้นไปเป็นเรื่อยๆ และกลายเป็นปัญหาเรื้อรังในที่สุด

ในการประเมินครอบครัวจะต้องวิเคราะห์ว่า ครอบครัวใช้วิธีแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด โดยทั่วไปการแก้ไขปัญหาคควรดำเนินเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. แยกแยะประเด็นปัญหาให้ชัดเจน มีการชี้ชัดลงไปว่าอะไรเป็นตัวปัญหา และแยกแยะปัญหาออกมาได้อย่างถูกต้อง บ่อยครั้งที่ครอบครัวหยิบยกเอาปัญหาอื่นที่ไม่สำคัญขึ้นมา แต่ปัญหาสำคัญหรือที่เป็นความขัดแย้งจริงๆ นั้นกลับไม่มีใครพูดถึง

2. สื่อสารให้เข้าใจกันเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น มีการบอกกล่าวให้คนในครอบครัวรับรู้เพื่อจะได้ช่วยกันแก้ปัญหา การบอกกล่าวนี้อาจเป็นไปในระหว่างสมาชิกครอบครัวด้วยกันเองหรือกับระบบภายนอก เช่น ครูหรือญาติหรือเพื่อนฝูงตามความเหมาะสมของสถานการณ์

3. วางแผนการแก้ปัญหา มีการร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ แทนที่จะใช้วิธีที่เคยทำกันมาเป็นประจำ โดยไม่ได้คำนึงถึงวิธีอื่นที่อาจได้ผลดีกว่า

4. ตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม มีการตัดสินใจที่แน่ชัดว่าจะแก้ปัญหาด้วยวิธีใด ถ้าวิธีแรกไม่ได้ผลแล้วจะใช้วิธีใดต่อไป

5. ดำเนินการแก้ปัญหาตามวิธีการที่เลือก ทำการแก้ปัญหาตามที่ตกลงกันไว้จนครบถ้วน บางครอบครัวอาจทำไปเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น หรือไม่ได้ทำตามวิธีที่ตกลงกันไว้เลย

6. ติดตามให้การแก้ปัญหานั้นเป็นไปอย่างครบถ้วน ครอบครัวมีการติดตามอย่างจริงจังว่าได้ใช้วิธีแก้ปัญหานั้นตามที่ตกลงกันไว้หรือไม่

7. ประเมินความสำเร็จของวิธีการแก้ปัญหา ครอบครัวมีการประเมินว่าวิธีแก้ปัญหาที่เลือกนั้นได้ผลมากน้อยเพียงไร มีการวิเคราะห์ถึงผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นเพื่อจะได้เรียนรู้จากปัญหาดังกล่าว

การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องทำเป็นขั้นๆ ครบถ้วนตามที่กล่าวมา ทั้งนี้ขึ้นกับลักษณะของปัญหาด้วย เช่น ถ้าไม่มีปัญหาที่สลับซับซ้อน ก็อาจจะไม่จำเป็นต้องมานั่งแยกแยะประเด็นปัญหาได้ชัดเจน อย่างไรก็ตามในครอบครัวที่ปฏิบัติหน้าที่ได้ดีนั้น วิธีการแก้ปัญหาโดยรวมจะเป็นได้อย่างเรียบง่าย ไม่ยุ่งเหยิงวุ่นวาย นอกจากนี้ในครอบครัวที่ปกติอาจมีบางปัญหาที่ไม่สามารถแก้ได้ อย่างไรก็ตามปัญหาที่แก้ไม่ได้นี้ ก็ไม่ใช่ปัญหาใหญ่ที่มีความรุนแรง หรือคงอยู่นานจนทำให้การทำหน้าที่อื่นๆ ของครอบครัวบกพร่องไปด้วย

ด้านการสื่อสาร (communication) (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 43-45; อ้างอิงจาก Epteni, Bishop and Baldwin. 1982)

การสื่อสาร (communication) หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันและกัน การสื่อสารมีสองแบบ คือการสื่อสารโดยใช้คำพูด (verbal communication) และการสื่อสารโดยไม่ใช้คำพูด (nonverbal communication) แนวคิดของ McMaster เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว จะเน้นการสื่อสารแบบแรก เนื่องจากสามารถวัดได้ชัดเจนกว่า อย่างไรก็ตามการสื่อสารโดยไม่ใช้คำพูด

นั้น แม้เนื้อหาของมันจะไม่เด่นชัด แต่ก็ยังเป็นเนื้อหาที่มีความสำคัญโดยจะแสดงออกมาทางระดับเสียง คำพูดที่เลือกใช้ สีหน้า แววตา การประสานสายตาและท่าทาง เป็นต้น

เนื้อหาของการสื่อสารแบ่งเป็น 2 ประเภท คือเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และการดำเนินชีวิตประจำวัน และเนื้อหาที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก ครอบครัวที่สื่อสารด้านวัตถุประสงค์อาจสื่อสารทางด้านอารมณ์ไม่ได้ก็ได้ แต่ครอบครัวที่สื่อสารไม่ดี ก็มักจะเป็นปัญหาการสื่อสารด้านอารมณ์ร่วมด้วยเสมอ ในการประเมินประสิทธิภาพของการสื่อสาร จะต้องวิเคราะห์ใน 2 ด้านใหญ่ๆ คือ

1. เนื้อหา การสื่อสารที่ดีนั้น ข้อมูลที่แลกเปลี่ยนกันจะต้องชัดเจน ไม่ใช่คลุมเครือหรือจับใจความอะไรไม่ได้เลย

2. จุดหมายปลายทาง เนื้อหาที่สื่อจะต้องตรงไปสู่บุคคลเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นโดยตรง ไม่ใช่อ้อมค้อมผ่านผู้อื่น

เมื่อพิจารณาทั้ง 2 ด้านนี้ อาจแบ่งการสื่อสารในครอบครัวได้เป็น 4 แบบคือ

1. เนื้อหาชัดเจนและตรงต่อบุคคลเป้าหมาย เช่น ภรรยารู้สึกไม่พอใจสามีที่ทิ้งของไว้เกลื่อนกลาดและทำให้เธอต้องเสียเวลาเก็บกวาดนานขึ้น จึงพูดตรงๆ ว่า “ฉันไม่ชอบที่เธอทิ้งของไว้เกลื่อนกลาด เพราะมันทำให้ฉันต้องทำงานเหนื่อยมากขึ้น”

2. เนื้อหาชัดเจนขึ้นแต่ไม่ตรงต่อบุคคลเป้าหมาย เช่น ภรรยาพูดลอยๆ ว่า “คนที่ทิ้งของเกลื่อนกลาดนั้น สร้างความเดือดร้อนให้คนอื่น” คำพูดนี้มีเนื้อหาแต่ไม่ได้บ่งว่าพูดกับกับใคร

3. เนื้อหาไม่ชัดเจนแต่ตรงต่อบุคคลเป้าหมาย เช่น ภรรยาพูดว่า “เธอนี้ช่างไม่มีความคิดถึงคนอื่นเลย”

4. เนื้อหาไม่ชัดเจนและไม่ตรงต่อบุคคลเป้าหมาย เช่น ภรรยาพูดว่า “คนบ้านนี้ช่างไม่นึกถึงคนอื่นเลย” คำพูดดังกล่าวไม่มีความชัดเจนว่าปัญหาคืออะไร และพูดกับใคร

ครอบครัวที่มีประสิทธิภาพจะสื่อสารได้ชัดเจนและตรงต่อบุคคลเป้าหมาย ถ้าการสื่อสารมีความคลุมเครือและอ้อมค้อมมากเท่าใด ครอบครัวก็จะทำหน้าที่ได้ไม่ดีเท่านั้น ผู้ที่สื่อสารอย่างคลุมเครือและอ้อมค้อม จะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งสื่อสารกลับมาแบบเดียวกัน ในครอบครัวปกติความสามารถในการสื่อสารแต่ละด้านจะแตกต่างกันไป บางครอบครัวการสื่อสารเกี่ยวกับปัญหาที่ขัดแย้งกันนั้นอาจไม่ชัดเจนและไม่ตรงต่อบุคคลเป้าหมาย แต่ก็จะเป็นอยู่ช่วงสั้น ๆ และไม่ทำให้เกิดปัญหาแต่อย่างใด

ด้านบทบาท (role) (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 46-47; อ้างอิงจาก Epteni, Bishop and Baldwin. 1982)

บทบาทหมายถึง (role) หมายถึงแบบแผนพฤติกรรมที่สมาชิกประพฤติต่อกันและกันซ้ำๆ เป็นประจำ บทบาทแบ่งได้เป็น 2 ด้าน เช่นเดียวกับการสื่อสาร คือบทบาททางด้านวัตถุประสงค์และบทบาททางด้านอารมณ์ นอกจากนี้ยังแบ่งตามความจำเป็นได้ ดังนี้

1. บทบาทพื้นฐาน หมายถึง บทบาทที่จำเป็นต้องกระทำให้ครบถ้วนเพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข นั่นคือ การจัดหาปัจจัยสี่ให้แก่สมาชิก การพุ่มพักเลี้ยงดูและการให้การประคับประคองสนับสนุนแก่สมาชิก การตอบสนองความต้องการทางเพศในระหว่างคู่สมรส สามารถเรียนหนังสือ หรือเริ่มงานอาชีพได้เป็นปกติ เป็นต้น และบทบาทด้านการบริหารจัดการภายในครอบครัวซึ่งได้แก่ การเป็นผู้นำในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ การคงไว้ซึ่งมาตรฐานของครอบครัว การออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในครอบครัว เป็นต้น

2. บทบาทอื่นๆ หมายถึง บทบาทเฉพาะของแต่ละครอบครัว ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งบทบาทที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม เช่น ลูกชายที่เรียนเก่งและได้รับทุนไปเรียนต่างประเทศ บทบาทของลูกชายก็นำชื่อเสียงเกียรติยศมาสู่ครอบครัว บางครอบครัวมีบทบาทของแพะรับบาป คือ สมาชิกคนหนึ่งต้องทำหน้าที่เป็นผู้รองรับอารมณ์หรือทัศนคติเชิงลบของสมาชิกอื่น บทบาทนี้ช่วยเบี่ยงเบนความขัดแย้ง ไม่ให้เกิดความตึงเครียดมากเกินไปจนครอบครัวเสียสมดุล อย่างไรก็ตามบทบาทนี้ก็เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม เพราะสมาชิกผู้นั้นจะมีชีวิตอยู่ด้วยความกดดันและรู้สึกถูกรังแกปฏิบัติ ส่วนครอบครัวเองก็ไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งที่มีระหว่างกันได้อย่างแท้จริง

การประเมินว่าบทบาทในครอบครัวเป็นไป得好หรือไม่ จะต้องพิจารณา 2 ด้านคือ

1. การมอบหมายหน้าที่ตามบทบาท (role allocation) หมายถึงการมอบหมายความรับผิดชอบในหน้าที่บางประการให้สมาชิก การมอบหมายนี้อาจทำโดยเปิดเผยหรือไม่ก็ได้ ครอบครัวที่มีประสิทธิภาพจะมีการมอบหมายหน้าที่ที่จำเป็นทุกด้าน อย่างชัดเจน ให้กับบุคคลที่เหมาะสม แต่ครอบครัวที่มีปัญหาจะมีการมอบหมายหน้าที่อย่างไม่เหมาะสม สมาชิกบางคนต้องรับหน้าที่มากเกินไปในขณะที่คนอื่นไม่ได้ทำอะไรเลย เช่น ภรรยาต้องทำงานนอกบ้านเต็มวัน และยังคงทำงานบ้านดูแลลูกที่ยังเล็กและแม่สามีที่ป่วยหนัก ในขณะที่สามีว่างงาน และชอบไปสังสรรค์กับเพื่อนฝูงนอกบ้าน เป็นต้น

2. การดูแลให้สมาชิกรับผิดชอบในบทบาท (role accountability) หมายถึงวิธีการที่ครอบครัวดูแลให้สมาชิกรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน นั่นคือ ครอบครัวต้องมีวิธีการตรวจสอบว่าสมาชิกแต่ละคนทำหน้าที่ครบถ้วนหรือไม่ เช่น พ่อตรวจสอบว่าลูกทำงานตามที่มอบหมายหรือไม่ และถ้าไม่ทำจะมีบทลงโทษอย่างไร บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกคนหนึ่ง จะต้องสอดคล้องกับคนอื่นด้วยภารกิจครอบครัวจะดำเนินไปได้ก็ต่อเมื่อมีการมอบหมายหน้าที่อย่างเหมาะสม และมีระบบควบคุมให้สมาชิกปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยครบถ้วน

ด้านการตอบสนองทางอารมณ์ (affective responsiveness) (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 48; อ้างอิงจาก อ้างอิงจาก Epteni, Bishop and Baldwin. 1982) การตอบสนองทางอารมณ์ (affective responsiveness) หมายถึง ความสามารถที่จะตอบสนองทางอารมณ์ต่อกันและกันอย่าง

เหมาะสม ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ (การที่บุคคลสื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้ว่าเขารู้สึกอย่างไร ไม่จัดอยู่ในหัวข้อนี้ แต่อยู่ในหัวข้อการสื่อสาร)อารมณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวมีได้หลายแบบทั้งอารมณ์ในภาวะปกติ เช่น อารมณ์รัก เป็นสุข และอารมณ์ในภาวะวิกฤติ เช่น กลัว โกรธ เป็นต้น ครอบครัวที่ทำหน้าที่ปกติจะแสดงอารมณ์ได้หลายแบบในปริมาณและสถานการณ์ที่เหมาะสม แต่ครอบครัวที่มีปัญหา มักมีความจำกัดในการแสดงอารมณ์ เช่นแสดงออกมาน้อยเกินไป บางครอบครัวแสดงออกเฉพาะอารมณ์เชิงบวก แต่ไม่สามารถแสดงอารมณ์เชิงลบได้ เช่น ภรรยาไม่สามารถแสดงอารมณ์โกรธต่อหน้าสามีได้ เพราะกลัวสามีจะไม่พอใจ หรือลูกไม่สามารถเล่าความรู้สึกเศร้าและคิดถึงพ่อที่เสียชีวิตไป เพราะเกรงจะสะเทือนใจแม่ สมาชิกที่เติบโตมาในครอบครัวแบบนี้จะแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างจำกัด และมีปัญหาบุคลิกภาพหรืออาการป่วยทางการเนื่องมาจากสาเหตุแห่งจิตใจ (psychosomatic) ได้

ความผูกพันทางอารมณ์ (affective involvement) (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 48; อ้างอิงจาก อ้างอิงจาก Epteni, Bishop and Baldwin. 1982)

ความผูกพันทางอารมณ์ (affective involvement) หมายถึง ระดับความผูกพันห่วงใยที่สมาชิกแต่ละคนมีต่อกัน รวมทั้งการแสดงออกซึ่งความสนใจ และการเห็นคุณค่าของกันและกัน ความผูกพันทางอารมณ์มีหลายระดับ คือ

1. ปราศจากความผูกพัน (lack of involvement)สมาชิกในครอบครัวไม่สนใจใยดีกันเลย การเป็นครอบครัวมีความหมายเพียงการมาอยู่ร่วมชายคาเดียวกันเท่านั้น

2. ผูกพันแบบไม่มีความรู้สึก (involvement devoid of feelings) สมาชิกมีความสนใจต่อกันเพียงเล็กน้อย โดยปราศจากความลึกซึ้งทางอารมณ์และความห่วงใยด้วยน้ำใสใจจริง ความสนใจในความเป็นอยู่ของอีกฝ่ายหนึ่งแทบไม่มีเลย หรือถ้ามีก็เป็นไปเพราะความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อีกฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นไปตามหน้าที่ เช่น ต้องแสดงความห่วงใยยามพี่น้องเจ็บป่วย เป็นต้น

3. ผูกพันเพื่อตนเอง (narcissistic involvement) ความสนใจในอีกฝ่ายหนึ่งเป็นไปเพื่อตนเอง (egocentric) เพื่อเสริมสร้างคุณค่าให้ตนเอง ไม่ใช่ความสนใจที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างจริงจัง

4. ผูกพันอย่างมีความเข้าใจ (empathic involvement) ความสนใจผูกพันมีต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างแท้จริง โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจในความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่ง ความผูกพันแบบนี้มีความเหมาะสมที่สุด เพราะจะตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างเหมาะสม

5. ผูกพันมากเกินไป (over involvement) ความผูกพันเป็นไปอย่างปกป้องหรือจู้จี้จ้านมากเกินไป จนอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีความเป็นส่วนตัวหรือเป็นตัวของตัวเองอย่างเพียงพอ

6. ผูกพันจนเหมือนเป็นบุคคลคนเดียวกัน (symbiotic involvement) เป็นความผูกพันที่แน่นแฟ้น จนกระทั่งเหมือนกับทั้งคู่เป็นบุคคลคนเดียวกัน และขอบเขตส่วนตัวของแต่ละคน (personal boundary) นั้นไม่ชัดเจนหรือแทบไม่มีเลย

ความผูกพันจะแตกต่างกันไปในวงจะชีวิตแต่ละระยะ เช่น ในระยะที่ลูกยังเล็กความผูกพันยังแน่นแฟ้นระหว่างเด็กและพ่อแม่ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับความอยู่รอดของลูก แต่เมื่อลูกเข้าวัยรุ่น ลูกจะเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนอกครอบครัวมากขึ้น ความผูกพันจะต้องลดความเข้มข้นลง เป็นต้น

ด้านการควบคุมพฤติกรรม (behavior control) (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 49-50; อ้างอิงจาก Epteni, Bishop and Baldwin. 1982)

การควบคุมพฤติกรรม (behavior control) หมายถึง วิธีการที่ครอบครัวควบคุมหรือจัดการกับพฤติกรรมของสมาชิก การควบคุมเป็นสิ่งที่จำเป็น ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกประพฤติตนอยู่ในขอบเขตอันเหมาะสม ไม่ให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น

พฤติกรรมที่จำเป็นต้องมีควบคุมแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองของความต้องการด้านจิตใจและชีวภาพ เช่นการ กินนอน ขับถ่าย ความต้องการทางเพศ และความก้าวร้าว เป็นต้น
2. พฤติกรรมทางด้านสังคม เช่น การคบเพื่อนฝูงหรือเป็นสมาชิกในชมรม เป็นต้น
3. พฤติกรรมที่อาจเป็นอันตรายต่อร่างกายหรือทรัพย์สิน ตัวอย่างในเด็กได้แก่ การเล่นอย่างผาดโผน การเล่นไม้ขีดไฟ ฯลฯ ในผู้ใหญ่ ได้แก่ การขับรถเร็วอย่างไม่ระมัดระวัง การพยายามทำร้ายตนเอง ฯลฯ
4. การรักษาระเบียบวินัยภายในครอบครัว

ลักษณะการควบคุมพฤติกรรมในครอบครัวแบ่งได้เป็น 4 แบบ คือ

1. การควบคุมพฤติกรรมแบบเข้มงวด (rigid behavior control) ครอบครัวกำหนดหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนไว้อย่างแน่นอน มีกฎที่เข้มงวดและมีบทลงโทษ เมื่อฝ่าฝืนกฎ ครอบครัวแบบนี้จะปฏิบัติภารกิจประจำวันได้ดี สมาชิกแต่ละคนรู้ว่าตนเองต้องทำอะไร แต่ผลเสียคือการปรับตัวจะเป็นไปอย่างลำบาก เนื่องจากไม่มีโอกาสต่อรองหรือเปลี่ยนแปลงกฎให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การควบคุมแบบนี้บางครั้งอาจนำไปสู่ปัญหาการต่อสู้ซึ่งอำนาจภายในครอบครัวและการต่อต้านแบบตื้อเจียบ

2. การควบคุมพฤติกรรมแบบยืดหยุ่น (flexible behavior control) ครอบครัวมีมาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ แต่ก็มีความยืดหยุ่นพอสมควร มีการพิจารณาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและปรับเปลี่ยนกฎไปตามความเหมาะสม การควบคุมแบบนี้มีประสิทธิภาพที่สุด เพราะเป็นไปอย่างเข้าอกเข้าใจ สนับสนุนและยอมรับในแต่ละบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะอบรมให้เกิดระเบียบวินัย ไม่ใช่เพื่อที่จะมีอำนาจเหนือกว่า ทำให้สมาชิกรู้สึกอยากร่วมมือกันปฏิบัติตามกฎที่ตั้งไว้

3. การควบคุมพฤติกรรมแบบอะไรก็ได้ (laissez-faire behavior control) ครอบครัวไม่มีทิศทางแน่นอนว่าสมาชิกควรประพฤติอย่างไร ไม่มีกฎสำหรับเรื่องใดๆเลย ใครจะทำอะไรก็ได้ตามใจ

ชอบ ไม่มีการชี้หน้า การตัดสินใจ หรือแทรกแซงจากสมาชิกอื่น เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม การมอบหมายบทบาทก็ไม่มี ความชัดเจน สมาชิกมักขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน และมักมีปัญหาในการสื่อสาร เพราะไม่มีใครฟังใคร ครอบครัวแบบนี้จะปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ค่อยดี เด็กที่เติบโตมาในครอบครัวแบบนี้จะรู้สึกไม่มั่นคง การควบคุมตัวเองไม่ดีและอาจมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเพื่อเรียกร้องความสนใจการควบคุม

4. คุมพฤติกรรมแบบยุ่งเหยิง (chaotic behavior control) ครอบครัวมีการควบคุมพฤติกรรมแบบขึ้นๆ ลงๆ บางครั้งเข้มงวด บางครั้งยืดหยุ่นและบางครั้งใครจะทำอะไรก็ได้ขึ้นอยู่กับความพอใจของแต่ละคน ลักษณะแบบนี้ทำให้สมาชิกสับสนว่าควรจะทำอะไรในสถานการณ์นั้นๆ การควบคุมแบบนี้เป็นแบบที่ไม่เหมาะสมที่สุด เพราะทำให้ครอบครัวไม่มีเสถียรภาพและไม่มีความเสมอต้นเสมอปลายในการปฏิบัติหน้าที่

จะเห็นได้ว่าสัมพันธภาพภายในครอบครัวเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน ภายในครอบครัวซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัน พฤติกรรมของสมาชิกคนใดคนหนึ่งย่อมมีอิทธิพลต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในครอบครัว การเกิดปัญหาขึ้นภายในครอบครัวทั้งที่ปัญหาเหล่านั้นอาจมาจากภายนอกครอบครัวหรือภายในครอบครัวก็ตาม การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลภายในครอบครัว บทบาทของบิดามารดาบุตรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การแสดงอารมณ์และการตอบสนองอารมณ์ต่างๆ รวมถึงความผูกพันห่วงใยที่สมาชิกภายในครอบครัวมีให้แก่กัน การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นหน้าที่ของครอบครัวทั้งสิ้น ครอบครัวที่สมาชิกสามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อกันและกันอย่างเข้มแข็งน่าจะแสดงความรักต่อบุคคลภายนอกแตกต่างไปจากครอบครัวที่สมาชิกปฏิบัติหน้าที่ต่อกันอย่างอ่อนแอ ผู้วิจัยจึงได้หยิบยกประเด็นการทำหน้าที่ของครอบครัวมาเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการศึกษาความรักของวัยรุ่นในครั้งนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นการศึกษาความรักของวัยรุ่นซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ลักษณะประชากร และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดการทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ลักษณะของประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นวัยรุ่นในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 2,041 คน ระดับอนุปริญญาจำนวน 11,521 คน และระดับปริญญาตรีจำนวน 830 คน ประจำปีการศึกษา 2551 รวมทั้งสิ้นจำนวน 14,392 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นวัยรุ่นในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 322 คน ระดับอนุปริญญาจำนวน 370 คน และระดับปริญญาตรีจำนวน 265 คน ประจำปีการศึกษา 2551 รวมทั้งสิ้นจำนวน 957 คน เนื่องจากเขตบางกอกใหญ่เป็นเขตที่มีสถานศึกษาทุกระดับการศึกษา จึงเลือกที่จะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในเขตนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น

ตอนที่ 2 แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว CFI (Chulalongkorn Family Inventory)

ตอนที่ 3 มาตรวัดประเมินค่า สามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's

Triangular Love Scale)

การสร้าง ลักษณะของแบบสอบถาม และเกณฑ์การให้คะแนน

แบบสอบถามทั้ง 3 ขั้นตอนที่กำลังกล่าวไว้ข้างต้นมีวิธีการสร้าง ลักษณะของแบบสอบถาม และเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น

แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น เป็นแบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่นเกี่ยวกับ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคู่อรัก ระยะเวลาในการคบกับคู่อรัก และสถานภาพการสมรสของบิดามารดา ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกตอบ

ตัวอย่างของแบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หน้าข้อความตามความเป็นจริง

เพศ	[]	ชาย
	[]	หญิง
ระดับการศึกษา	[]	มัธยมศึกษาตอนปลาย
	[]	อนุปริญญา
	[]	ปริญญาตรี
ประสบการณ์การมีคู่อรัก	[]	ยังไม่เคยมีคู่อรัก
	[]	เคยมีคู่อรัก (ปัจจุบันไม่มี)
	[]	มีคู่อรัก (ในปัจจุบัน)
ระยะเวลาที่คบกับคู่อรัก	[]	1 เดือน – 1 ปี
	[]	มากกว่า 1 ปี – 2 ปี
	[]	มากกว่า 2 ปี – 3 ปี
	[]	มากกว่า 3 ปี
สถานภาพการสมรสของบิดามารดา	[]	บิดา มารดา อาศัยอยู่ร่วมกัน
	[]	บิดา มารดาหย่าร้างกัน
	[]	บิดา มารดา แยกกันอยู่
	[]	บิดา และ/หรือ มารดา เสียชีวิต

ตอนที่ 2 แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว

แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว (Chulalongkorn Family Inventory – CFI) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลักษณะแบบประเมิน

แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว CFI (Chulalongkorn Family Inventory) ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามการทำหน้าที่ของครอบครัว (Family Assessment Device: FDA) ตาม McMaster Model โดยศาสตราจารย์แพทย์หญิงอุมาพร ตรังคสมบัติ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2538 แบบประเมินหน้าที่ของครอบครัว ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 36 ข้อ ซึ่งเป็นข้อความเกี่ยวกับการทำหน้าที่ต่างๆ ของครอบครัว 7 ด้าน ได้แก่ การแก้ปัญหา การสื่อสาร บทบาท การตอบสนองทางอารมณ์ ความผูกพันทางอารมณ์ การควบคุมพฤติกรรม และการทำหน้าที่ทั่วไป โดยให้ผู้ตอบประเมินการทำหน้าที่ครอบครัวของตนเอง และพิจารณาว่าข้อความเหล่านั้นตรงกับครอบครัวของผู้ตอบมากน้อยเพียงใด โดยมีคำตอบให้เลือก 4 ลักษณะ ตรงมากที่สุด ตรงปานกลาง ตรงเล็กน้อย และไม่ตรงเลย ใช้เวลาในการตอบแบบประเมิน ประมาณ 20 นาที

วิธีการหาคุณภาพของแบบประเมิน

ผู้วิจัยนำแบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว CFI (Chulalongkorn Family Inventory) ไปทดลองใช้ (try out) กับวัยรุ่นจำนวน 100 คน เป็นวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสุวรรณสุทธารามวิทยา เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จำนวน 33 คน วัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญาของโรงเรียนเทคนิควมล บริหารธุรกิจ กรุงเทพมหานคร จำนวน 33 คน และวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ เขตกล้วยน้ำไทย กรุงเทพมหานคร จำนวน 34 คน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และนำมาหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ t-test (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 131-132) พบว่ามีค่า t อยู่ระหว่าง 2.46 ถึง 8.34 จากนั้นนำไปหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ของครอนบาค (Conbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 131-132) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน เท่ากับ .88

ตัวอย่างแบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว (Chulalongkorn Family Inventory – CFI)

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อ แล้วกรอกการทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ไม่ตรงเลย	ตรงเล็กน้อย	ตรงปานกลาง	ตรงมากที่สุด
1	สมาชิกในครอบครัวช่วยกันแก้ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในบ้านได้				
2	มีการพูดคุยกันเสมอว่า วิธีแก้ไขปัญหานั้นไปนั้นได้ผลหรือไม่				
3	เมื่อคุณขอให้คนในครอบครัวทำอะไรให้คุณมักไม่แน่ใจว่าเขาจะทำได้หรือไม่				

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของข้อความในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อความที่มีความหมายในทางบวก ให้คะแนน ดังนี้

ตรงมากที่สุด	ให้	4	คะแนน
ตรงปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ตรงเล็กน้อย	ให้	2	คะแนน
ไม่ตรงเลย	ให้	1	คะแนน

2. ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนน ดังนี้

ตรงมากที่สุด	ให้	1	คะแนน
ตรงปานกลาง	ให้	2	คะแนน
ตรงเล็กน้อย	ให้	3	คะแนน
ไม่ตรงเลย	ให้	4	คะแนน

ตอนที่ 3 มาตรวัดประเมินค่าสามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Love Scale)

ลักษณะมาตรวัดประเมินค่า

มาตรวัดสามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Love Scale) ประกอบด้วยมาตรวัด 3 องค์ประกอบของความรัก ส่วนที่หนึ่งเป็นมาตรวัดองค์ประกอบความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy component) มีข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ ส่วนที่สองเป็นมาตรวัดองค์ประกอบความรักในด้านความเสน่หา (passion component) มีข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ และส่วนที่สามเป็นมาตรวัดองค์ประกอบความรักในด้านความผูกพัน (commitment component) มีข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ รวมเป็นข้อคำถามทั้งหมด 45 ข้อ ซึ่งในแต่ละข้อมีลักษณะเป็นมาตรวัด 9 ระดับ ที่ให้ผู้ตอบข้อคำถามพิจารณาว่าข้อความเหล่านั้นตรงกับความรู้สึกและการกระทำของตนมากที่สุด ลำดับจากน้อยไปหามาก 9 ระดับ โดย ระดับ 1 คือน้อยที่สุด และระดับ 9 คือมากที่สุด

วิธีการหาคุณภาพของมาตรวัดประเมินค่า

1. ผู้วิจัยนำมาตรวัดประเมินค่า สามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Love Scale) มาแปลแล้วปรับเนื้อหาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัยรุ่นไทยผู้ตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำไปหาค่าความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (face validity) โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร. นันทา สุริรักษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทนา วงษ์อินทร์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรหมธิดา แสนคำเครือ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะและความมุ่งหมายของการวิจัย และนำมาปรับปรุงแก้ไข

2. ผู้วิจัยนำมาตรวัดประเมินค่า สามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Love Scale) ไปทดลองใช้ (try out) กับวัยรุ่นจำนวน 100 คน เป็นวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสุวรรณสุทธารามวิทยา เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จำนวน 33 คน วัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญาของโรงเรียนเทคนิคิมล บริหารธุรกิจ กรุงเทพมหานคร จำนวน 33 คน และวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ เขตกล้วยน้ำไ้ไทย กรุงเทพมหานคร จำนวน 34 คน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และนำมาหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ t-test (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 131-132) พบว่ามีค่า t อยู่ระหว่าง 3.43 ถึง 12.89 จากนั้นนำไปหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 131-132) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน เท่ากับ .98

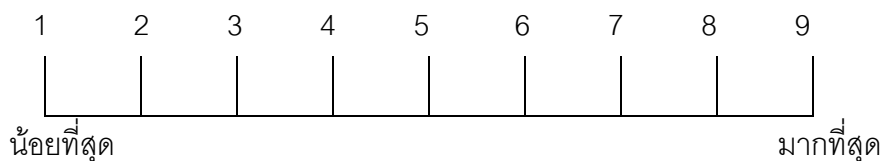
ตัวอย่างมาตรวัดประเมินค่าสามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Love Scale)

คำชี้แจง ข้อคำถามเหล่านี้เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบความรักของวัยรุ่น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบของความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy component) องค์ประกอบความรักในด้านเสน่ห์หา (passion component) และองค์ประกอบความรักในด้านความผูกพัน (commitment component) แต่ละองค์ประกอบ ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 15 ข้อ รวมเป็น 45 ข้อ ในแต่ละข้อมีค่าคะแนนแต่ละข้อตั้งแต่ 1 ถึง 9 ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วให้คะแนนที่ตรงตามความรู้สึกและพฤติกรรมของท่านมากที่สุด โดยให้ใส่เครื่องหมาย X ลงในตัวเลขที่ 1 ถึง 9 ที่กำหนดให้ โดยข้อความเหล่านี้ไม่มีคำตอบถูกหรือผิด

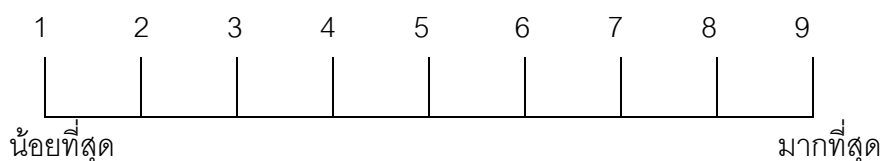
ให้ท่านนึกถึงคู่รักของท่านแล้วประเมินข้อความที่ท่านมีต่อบุคคลที่ท่านรักและห่วงใย โดยประเมินตามความรู้สึกของท่านที่มีต่อคู่รักโดยใช้มาตรวัดประเมินค่า

องค์ประกอบของความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy component)

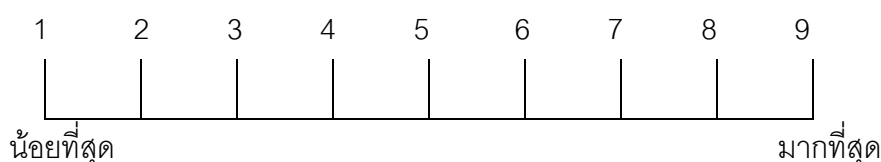
1. ข้าพเจ้าไม่เคยเบื่อหน่ายที่จะดูแลคนรักให้มีความสุขกาย สบายใจ

2. ข้าพเจ้ามีความสัมพันธ์อันอบอุ่นกับคนรัก

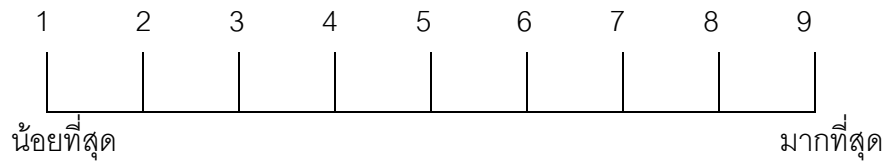

3. ข้าพเจ้าแน่ใจว่าคนรักเป็นที่พึ่งได้เมื่อมีเหตุจำเป็นขึ้นมา

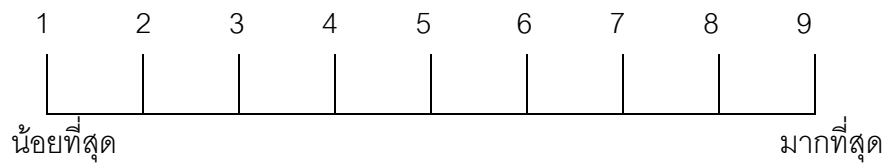

องค์ประกอบของความรักในด้านความเส่นหา (passion component)

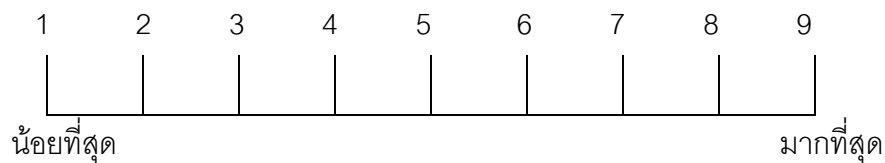
16. แคได้พบเห็นคนรัก ก็เริ่ใจข้าพเจ้าแล้ว

17. แต่ละวันนั้นข้าพเจ้าเฝ้าคิดถึงคนรักหลายครั้งหลายหน

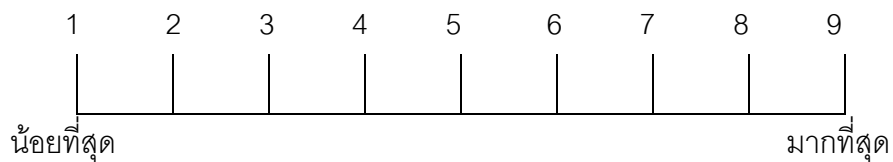

18. ข้าพเจ้าและคนรักมีความสัมพันธ์หวานชื่นดูดีมี

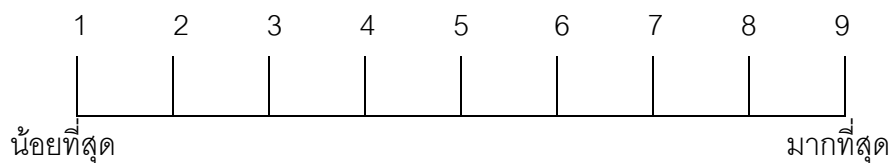

องค์ประกอบของความรักในด้านความผูกพัน (commitment component)

31. ข้าพเจ้ามีความหวังใยในคนรักมาก

32. ข้าพเจ้ามีความคิดมุ่งมั่นที่จะดำรงสัมพันธ์ภาพกับคนรักตลอดไป

มาตรวัดประเมินค่า สามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Love Scale) ตามลำดับ ใช้ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามครั้งละ 40 นาที

6. ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์มาตรวจให้คะแนน แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 957 ฉบับ เป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 322 ฉบับ ระดับอนุปริญญาจำนวน 370 ฉบับ และระดับปริญญาตรีจำนวน 265 ฉบับ

7. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การจัดกระทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับที่รับคืนมาและคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แบ่งเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 322 ฉบับ ระดับอนุปริญญา 370 ฉบับ และระดับปริญญาตรี 265 ฉบับ

2. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่ศึกษา โดยใช้การคำนวณค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

4. ข้อมูลด้านความรักของวัยรุ่นแยกแยะเป็น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 สถิติพื้นฐาน

5.1.1 ค่าร้อยละ

5.1.2 ค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X})

5.1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (S.D)

5.2 สถิติในการหาคุณภาพเครื่องมือ

5.2.1 การวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามการศึกษาความรักของวัยรุ่นแล้วทดสอบด้วยสถิติค่า t - test (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 132)

5.2.2 การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัค (Cronbach's Alpha – Coefficient) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 125)

5.3 สถิติใช้ทดสอบสมมติฐาน

5.3.1 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ 2 กลุ่มโดยใช้สถิติ t-test ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างเพศ และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ 3 กลุ่มขึ้นไป โดยใช้ค่าสถิติ F-test ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคู่วัย ระยะเวลาที่คบกับคู่วัย และสถานภาพการสมรสของบิดามารดา ซึ่งเป็นการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

5.3.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ การทำหน้าที่ของครอบครัวที่มีต่อความรักของวัยรุ่นโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความรักของวัยรุ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรักของวัยรุ่น จำแนกตามตัวแปร คือ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคู่รัก ระยะเวลาที่คบหากับคู่รัก สถานภาพสมรสของบิดา มารดา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัวกับความ รักของวัยรุ่น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นในเขต บางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 957 คน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ กำหนดสัญลักษณ์ และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
S^2	แทน	ค่าความแปรปรวน
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Square)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-distribution
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็น (probability) ของค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
*	แทน	ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความหมาย ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แสดงค่าความถี่ และร้อยละของข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น (ตัวแปรต้น) ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์มีคู่อรัก ระยะเวลาในการคบหากับคู่อรัก สถานภาพการสมรสของบิดามารดา และแสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทำหน้าที่ของครอบครัว

ตอนที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนตัวแปรตาม ได้แก่ องค์ประกอบความรักของวัยรุ่น

ตอนที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น และตัวแปรตามเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

ตอนที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น และตัวแปรตามเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 แสดงค่าความถี่ และร้อยละของข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น (ตัวแปรต้น) ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์มีคู่อรัก ระยะเวลาในการคบกับคู่อรัก สถานภาพการสมรสของบิดา มารดา แสดงผลวิเคราะห์ดังตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่น แสดงผลการวิเคราะห์ดังตาราง 2

ตาราง 1 ข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น

ลักษณะทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ		
ชาย	439	45.9
หญิง	518	54.1
รวม	957	
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	324	33.9
อนุปริญญา (ปวช. และ ปวส.)	360	37.6
ปริญญาตรี	273	28.5
รวม	957	
ประสบการณ์การมีคู่อรัก		
ยังไม่เคยมีคู่อรัก	242	25.3
เคยมีคู่อรัก (ปัจจุบันไม่มี)	284	29.7
มีคู่อรัก (ในปัจจุบัน)	431	45.0
รวม	957	
ระยะเวลาในการคบกับคู่อรัก		
1 เดือน – 1 ปี	329	47.7
มากกว่า 1 ปี – 2 ปี	161	23.3
มากกว่า 2 ปี – 3 ปี	78	11.3
มากกว่า 3 ปี	122	17.7
รวม	690*	
สถานภาพการสมรสของบิดา มารดา		
บิดา มารดาอยู่ร่วมกัน	690	72.1
บิดา มารดาหย่าร้างกัน	102	10.7
บิดา มารดาแยกกันอยู่	89	9.3
บิดา และ/หรือ มารดาเสียชีวิต	76	7.9
รวม	957	

* จำนวนกลุ่มตัวอย่างนี้มาจากผู้ที่มีประสบการณ์การมีคู่อรักเฉพาะเคยมีคู่อรัก (ปัจจุบันไม่มี) และมีคู่อรัก (ในปัจจุบัน)

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมากที่สุดมีจำนวน 518 คน คิดเป็นร้อยละ 54.1 มีการศึกษาระดับอนุปริญญามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.6 ประสบการณ์การมีคู่รักมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.0 ระยะเวลาในการคบกับคู่รักตั้งแต่ 1 เดือน – 1 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.7 สถานภาพบิดามารดาอาศัยอยู่ร่วมกันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.1

ตาราง 2 การทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่น

ตัวแปรที่ศึกษา	\bar{X}	S.D.
การทำหน้าที่ของครอบครัว	2.10	.34

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าคะแนนการทำหน้าที่ของครอบครัวในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 957 คน มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.10 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .34

ตอนที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนตัวแปรตาม ได้แก่ ความรักของวัยรุ่น
แสดงผลการวิเคราะห์ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนตัวแปรตาม ได้แก่ ความรักของวัยรุ่นทั้ง
ในองค์ประกอบย่อยและองค์ประกอบรวม (N = 957)

ความรักของวัยรุ่น	\bar{X}	S.D.
องค์ประกอบของความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy component)	6.49	1.50
องค์ประกอบของความรักในด้านความเสนาหา (passion component)	5.39	1.93
องค์ประกอบของความรักในด้านความผูกพัน (commitment component)	6.14	1.79
องค์ประกอบรวม	6.01	1.57

จากตาราง 3 องค์ประกอบของความรักของวัยรุ่นทั้ง 3 ด้าน พบว่า วัยรุ่นมีคะแนน
องค์ประกอบของความรักของวัยรุ่นทั้ง 3 ด้านไม่แตกต่างกันมากนัก มีคะแนนองค์ประกอบความรักใน
ด้านความใกล้ชิดสนิทสนม สูงกว่าองค์ประกอบความรักในด้านความผูกพัน และองค์ประกอบความรัก
ในด้านความเสนาหาตามลำดับ โดยวัยรุ่นมีคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบความรักในด้านความใกล้ชิด
สนิทสนม เท่ากับ 6.49 ในขณะที่มีคะแนนเฉลี่ยด้านความผูกพัน เท่ากับ 6.14 และมีคะแนนเฉลี่ยด้าน
ความเสนาหาเท่ากับ 5.39 คะแนน โดยทั้ง 3 องค์ประกอบมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.50, 1.79
และ 1.93 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น และตัวแปรตามเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

ผู้วิจัยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่างๆ เพื่อทดสอบตามสมมติฐานข้อที่ 1 ความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามตัวแปรได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคู่อรัก ระยะเวลาที่คบหากับคู่อรัก และสถานภาพสมรสของบิดามารดา แสดงผลดังตาราง 4 – 8 ต่อไปนี้

ตาราง 4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นระหว่างวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิง ทั้งในองค์ประกอบรวม และองค์ประกอบย่อย

ความรักของวัยรุ่น	เพศ	\bar{X}	S.D.	t	p-value
ความใกล้ชิดสนิทสนม	ชาย	6.58	1.42	1.561	.119
	หญิง	6.42	1.56		
ความเสน่หา	ชาย	5.79	1.71	6.058	.000**
	หญิง	5.04	2.05		
ความผูกพัน	ชาย	6.41	1.61	4.349	.000**
	หญิง	5.91	1.91		
องค์ประกอบรวม	ชาย	6.26	1.43	4.622	.000**
	หญิง	5.79	1.65		

** p < .01

จากตาราง 4 เมื่อพิจารณาในองค์ประกอบรวมพบว่า วัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิงมีคะแนนองค์ประกอบความรักแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อยพบว่า วัยรุ่นที่เพศแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความเสน่หาและความผูกพันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเพศชาย ($\bar{X} = 5.79$, $\bar{X} = 6.41$) มีคะแนนสูงกว่าเพศหญิง ($\bar{X} = 5.04$, $\bar{X} = 5.91$) ทั้งสองด้าน ส่วนในด้านความสนิทสนมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 5 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นจำแนกตามระดับการศึกษา ได้แก่ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา และปริญญาตรี ทั้งในองค์ประกอบรวม และองค์ประกอบย่อย

ความรักของวัยรุ่น	ระดับการศึกษา	\bar{X}	S.D.	F	p-value
ความใกล้ชิดสนิทสนม	มัธยมศึกษาตอนปลาย	6.41	1.55	1.431	.240
	อนุปริญญา	6.60	1.43		
	ปริญญาตรี	6.45	1.53		
ความเสนา่หา	มัธยมศึกษาตอนปลาย	5.25	1.99	3.212	.041*
	อนุปริญญา	5.59	1.99		
	ปริญญาตรี	5.29	1.78		
ความผูกพัน	มัธยมศึกษาตอนปลาย	6.19	1.89	.798	.451
	อนุปริญญา	6.18	1.74		
	ปริญญาตรี	6.02	1.74		
องค์ประกอบรวม	มัธยมศึกษาตอนปลาย	5.95	1.67	1.633	.196
	อนุปริญญา	6.12	1.54		
	ปริญญาตรี	5.92	1.47		

* $p < .05$

จากตาราง 5 เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบรวมพบว่า วัยรุ่นที่ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อยพบว่า วัยรุ่นที่ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในความเสนา่หาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม และความผูกพันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 6 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นจำแนกตามระดับการศึกษา ได้แก่ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา และปริญญาตรี ทั้งในองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อยในรายคู้ที่พบความแตกต่าง

ความรักของวัยรุ่น					
	ระดับการศึกษา		มัธยมศึกษาตอนปลาย	อนุปริญญา	ปริญญาตรี
		\bar{X}	6.41	6.60	6.45
1. ความใกล้ชิดสนิทสนม	มัธยมศึกษาตอนปลาย	6.41	-	0.19	0.04
	อนุปริญญา	6.60		-	0.15
	ปริญญาตรี	6.45			-
		\bar{X}	5.52	5.59	5.29
2. ความเสนาหา	มัธยมศึกษาตอนปลาย	5.52	-	0.34*	0.05
	อนุปริญญา	5.59		-	0.30
	ปริญญาตรี	5.29			-
		\bar{X}	6.19	6.18	6.02
3. ความผูกพัน	มัธยมศึกษาตอนปลาย	6.19	-	0.01	0.17
	อนุปริญญา	6.18		-	0.16
	ปริญญาตรี	6.02			-
		\bar{X}	5.94	6.12	5.92
4. องค์ประกอบรวม	มัธยมศึกษาตอนปลาย	5.94	-	0.18	0.02
	อนุปริญญา	6.12		-	0.20
	ปริญญาตรี	5.92			-

* p < .05

จากตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นที่จำแนกตามระดับการศึกษาเป็นรายคู่พบว่า วัยรุ่นที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อย พบว่าวัยรุ่นที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นในด้านความเสนาหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ คือ วัยรุ่นที่กำลังศึกษาในระดับอนุปริญาญามีคะแนนสูงกว่า ($\bar{X} = 5.59$) วัยรุ่นที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ($\bar{X} = 5.25$)

ตาราง 7 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นจำแนกตามประสบการณ์การมีคู่รัก ได้แก่ ยังไม่เคยมีคู่รัก เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) และมีคู่รัก (ในปัจจุบัน) ทั้งในองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อย

ความรักของวัยรุ่น	ประสบการณ์การมีคู่รัก	\bar{X}	S.D.	F	p-value
ความใกล้ชิดสนิทสนม	ยังไม่มีเคยมีคู่รัก	6.10	1.71	41.114	.000**
	เคยมีคู่รัก (แต่ปัจจุบันไม่มี)	6.12	1.53		
	มีคู่รัก (ในปัจจุบัน)	6.96	1.20		
ความเสนาหา	ยังไม่มีเคยมีคู่รัก	5.16	2.09	5.744	.003**
	เคยมีคู่รัก (แต่ปัจจุบันไม่มี)	5.23	1.90		
	มีคู่รัก (ในปัจจุบัน)	5.62	1.84		
ความผูกพัน	ยังไม่มีเคยมีคู่รัก	5.75	1.94	23.062	.000**
	เคยมีคู่รัก (แต่ปัจจุบันไม่มี)	5.83	1.83		
	มีคู่รัก (ในปัจจุบัน)	6.56	1.58		
องค์ประกอบรวม	ยังไม่มีเคยมีคู่รัก	5.67	1.75	23.322	.000**
	เคยมีคู่รัก (แต่ปัจจุบันไม่มี)	5.73	1.61		
	มีคู่รัก (ในปัจจุบัน)	6.38	1.35		

** p < .01

จากตาราง 7 พบว่า เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบรวม พบว่า วัยรุ่นที่มีประสบการณ์การมีคู่รักแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อย พบว่าวัยรุ่นที่มีประสบการณ์การมีคู่อรักแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม ความสนใจ และความผูกพันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 8 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นจำแนกตามประสบการณ์การมีคู่อรัก ได้แก่ยังไม่เคยมีคู่อรัก เคยมีคู่อรัก (ปัจจุบันไม่มี) และมีคู่อรัก (ในปัจจุบัน) ทั้งองค์ประกอบรวม และองค์ประกอบย่อยในรายคู่ที่พบความแตกต่าง

ความรักของวัยรุ่น				
	ประสบการณ์การมีคู่อรัก	ยังไม่เคยมีคู่อรัก	เคยมีคู่อรัก (ปัจจุบันไม่มี)	มีคู่อรัก (ในปัจจุบัน)
	\bar{X}	6.10	6.12	6.69
1. ความใกล้ชิดสนิทสนม	ยังไม่เคยมีคู่อรัก	-	0.02	0.86*
	เคยมีคู่อรัก (ปัจจุบันไม่มี)		-	0.84*
	มีคู่อรัก (ในปัจจุบัน)			-
2. ความสนใจ	\bar{X}	5.16	5.23	5.62
	ยังไม่เคยมีคู่อรัก	-	0.07	0.46*
	เคยมีคู่อรัก (ปัจจุบันไม่มี)		-	0.39*
3. ความผูกพัน	\bar{X}	5.75	5.83	6.56
	ยังไม่เคยมีคู่อรัก	-		0.81*
	เคยมีคู่อรัก (ปัจจุบันไม่มี)		-	0.73*
	มีคู่อรัก (ในปัจจุบัน)			-

ตาราง 8 (ต่อ)

ความรักของวัยรุ่น				
4. องค์ประกอบรวม	\bar{X}	5.67	5.73	6.38
	ยังไม่เคยมีคู่รัก	-	0.06	0.71*
	เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี)		-	0.65*
	มีคู่รัก (ในปัจจุบัน)			-

* $p < .05$

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นที่จำแนกตามประสบการณ์การมีคู่รักเป็นรายคู่ พบว่าวัยรุ่นที่มีประสบการณ์การมีคู่รักแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ วัยรุ่นที่มีคู่รัก (ในปัจจุบัน) ($\bar{X} = 6.38$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่ยังไม่เคยมีคู่รัก ($\bar{X} = 5.67$) และวัยรุ่นที่มีคู่รัก (ในปัจจุบัน) ($\bar{X} = 6.38$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) ($\bar{X} = 5.73$)

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อย พบว่าวัยรุ่นที่มีประสบการณ์การมีคู่รักแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ วัยรุ่นที่มีคู่รัก (ในปัจจุบัน) ($\bar{X} = 6.96$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่ยังไม่เคยมีคู่รัก ($\bar{X} = 6.10$) และวัยรุ่นที่มีคู่รัก (ในปัจจุบัน) ($\bar{X} = 6.96$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) ($\bar{X} = 6.12$) วัยรุ่นที่ประสบการณ์การมีคู่รักแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความสนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ วัยรุ่นที่มีคู่รัก (ในปัจจุบัน) ($\bar{X} = 5.62$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่ยังไม่เคยมีคู่รัก ($\bar{X} = 5.16$) และวัยรุ่นที่มีคู่รัก (ในปัจจุบัน) ($\bar{X} = 5.62$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) ($\bar{X} = 5.23$) วัยรุ่นที่ประสบการณ์การมีคู่รักแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความผูกพันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ วัยรุ่นที่มีคู่รัก (ในปัจจุบัน) ($\bar{X} = 6.56$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่ยังไม่เคยมีคู่รัก ($\bar{X} = 5.57$) และวัยรุ่นที่มีคู่รัก (ในปัจจุบัน) ($\bar{X} = 6.56$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) ($\bar{X} = 5.83$)

ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่น จำแนกตามระยะเวลาในการคบหากับคู่รัก ได้แก่ 1 เดือน – 1 ปี มากกว่า 1 ปี – 2 ปี มากกว่า 2 ปี – 3 ปี และมากกว่า 3 ปีขึ้นไป ทั้งในองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อย

ความรักของวัยรุ่น	ระยะเวลาในการคบหากับคู่รัก	\bar{X}	S.D.	F	p-value
ความใกล้ชิดสนิทสนม	1 เดือน – 1 ปี	6.54	1.42	2.938	.033*
	มากกว่า 1 ปี – 2 ปี	6.59	1.34		
	มากกว่า 2 ปี – 3 ปี	6.77	1.24		
	มากกว่า 3 ปีขึ้นไป	6.95	1.42		
ความเสนาหา	1 เดือน – 1 ปี	5.73	14.86	4.420	.004**
	มากกว่า 1 ปี – 2 ปี	5.13	1.92		
	มากกว่า 2 ปี – 3 ปี	5.24	1.77		
	มากกว่า 3 ปีขึ้นไป	5.36	1.91		
ความผูกพัน	1 เดือน – 1 ปี	6.31	1.67	.775	.508
	มากกว่า 1 ปี – 2 ปี	6.12	1.87		
	มากกว่า 2 ปี – 3 ปี	6.41	1.62		
	มากกว่า 3 ปีขึ้นไป	6.38	1.71		
องค์ประกอบรวม	1 เดือน – 1 ปี	6.19	1.51	1.158	.325
	มากกว่า 1 ปี – 2 ปี	5.95	1.53		
	มากกว่า 2 ปี – 3 ปี	6.14	1.33		
	มากกว่า 3 ปีขึ้นไป	6.23	1.48		

** $p < .01$, * $p < .05$

จากตาราง 9 เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบรวม พบว่าวัยรุ่นที่มีระยะเวลาในการคบหากับคู่รักแตกต่างกัน มีคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อย พบว่าวัยรุ่นที่มีระยะเวลาในการคบหากับคู่รักแตกต่างกัน มีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 และมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านเสนา่หาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนองค์ประกอบความรักในด้านความผูกพันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความรักของวัยรุ่นจำแนกตามระยะเวลาในการคบหากับคู่รัก ได้แก่ 1 เดือน – 1 ปี มากกว่า 1 ปี – 2 ปี มากกว่า 2 ปี – 3 ปี และมากกว่า 3 ปีขึ้นไป ทั้งในองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อย ในรายคู่ที่พบความแตกต่าง

ความรักของวัยรุ่น		ระยะเวลาในการคบหากับคู่รัก	1เดือน – 1 ปี	มากกว่า 1 ปี – 2 ปี	มากกว่า 2 ปี – 3 ปี	มากกว่า 3 ปีขึ้นไป
		\bar{X}	6.54	6.59	6.77	6.95
ความใกล้ชิดสนิทสนม	1 เดือน – 1 ปี	6.54	-	0.05	0.23	0.41*
	มากกว่า 1 ปี – 2 ปี	6.59		-	0.18	0.36*
	มากกว่า 2 ปี – 3 ปี	6.77			-	0.18
	มากกว่า 3 ปีขึ้นไป	6.95				-
		\bar{X}	5.73	5.13	5.24	5.36
ความเสนา่หา	1 เดือน – 1 ปี	5.73	-	0.60*	0.49*	0.37
	มากกว่า 1 ปี – 2 ปี	5.13		-	0.11	0.23
	มากกว่า 2 ปี – 3 ปี	5.24			-	0.12
	มากกว่า 3 ปีขึ้นไป	5.36				-
		\bar{X}	6.31	6.12	6.41	6.38
ความผูกพัน	1 เดือน – 1 ปี	6.31	-	0.19	0.10	0.07
	มากกว่า 1 ปี – 2 ปี	6.12		-	0.29	0.26
	มากกว่า 2 ปี – 3 ปี	6.41			-	0.03
	มากกว่า 3 ปีขึ้นไป	6.38				-

ตาราง 10 (ต่อ)

ความรักของวัยรุ่น						
	ระยะเวลา ในการคบหากับคู่อรัก		1เดือน – 1 ปี	มากกว่า 1 ปี – 2 ปี	มากกว่า 2 ปี – 3 ปี	มากกว่า 3 ปีขึ้นไป
		\bar{X}	6.19	5.95	6.14	6.23
องค์ประกอบรวม	1 เดือน – 1 ปี	6.19	-	0.24	0.05	0.04
	มากกว่า 1 ปี – 2 ปี	5.95		-	0.19	0.28
	มากกว่า 2 ปี – 3 ปี	6.14			-	0.09
	มากกว่า 3 ปีขึ้นไป	6.23				-

* $p < .05$

จากตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นที่จำแนกตามระยะเวลาในการคบหากับคู่อรักเป็นรายคู่ พบว่า วัยรุ่นที่มีระยะเวลาในการคบหากับคู่อรักแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อยพบว่า วัยรุ่นที่มีระยะเวลาในการคบหากับคู่อรักแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ วัยรุ่นที่คบหากับคู่อรักมากกว่า 3 ปี ($\bar{X} = 6.95$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่คบหากับคู่อรัก 1 เดือน – 1 ปี ($\bar{X} = 6.54$) และวัยรุ่นที่คบหากับคู่อรักมากกว่า 3 ปี ($\bar{X} = 6.95$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่คบหากับคู่อรักมากกว่า 1 ปี – 2 ปี ($\bar{X} = 6.59$) วัยรุ่นที่มีระยะเวลาในการคบหากับคู่อรักแตกต่างกัน มีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความสนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ วัยรุ่นที่คบหากับคู่อรัก 1 เดือน – 1 ปี ($\bar{X} = 5.73$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่คบหากับคู่อรักมากกว่า 1 ปี – 2 ปี ($\bar{X} = 5.13$) และวัยรุ่นที่คบหากับคู่อรัก 1 เดือน – 1 ปี ($\bar{X} = 5.73$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่คบหากับคู่อรักมากกว่า 2 ปี – 3 ปี ($\bar{X} = 5.24$)

ตาราง 11 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่น จำแนกตามสถานภาพการสมรสของบิดามารดา ได้แก่ บิดามารดาอยู่ร่วมกัน บิดามารดาหย่าร้างกัน บิดามารดาแยกกันอยู่ และบิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต ทั้งในองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อย

ความรักของวัยรุ่น	สถานภาพการสมรส ของบิดา มารดา	\bar{X}	S.D.	F	p-value
ความใกล้ชิดสนิทสนม	บิดา มารดาอยู่ร่วมกัน	6.58	1.51	3.383	.018*
	บิดา มารดาหย่าร้างกัน	6.33	1.50		
	บิดา มารดาแยกกันอยู่	6.09	1.56		
	บิดา และ/หรือมารดาเสียชีวิต	6.41	1.29		
ความสนใจ	บิดา มารดาอยู่ร่วมกัน	5.52	1.91	4.360	.005**
	บิดา มารดาหย่าร้างกัน	4.94	2.20		
	บิดา มารดาแยกกันอยู่	5.19	1.97		
	บิดา และ/หรือมารดาเสียชีวิต	4.99	1.58		
ความผูกพัน	บิดา มารดาอยู่ร่วมกัน	6.24	1.79	2.773	.040*
	บิดา มารดาหย่าร้างกัน	5.77	1.87		
	บิดา มารดาแยกกันอยู่	5.90	1.79		
	บิดา และ/หรือมารดาเสียชีวิต	6.00	1.68		
องค์ประกอบรวม	บิดา มารดาอยู่ร่วมกัน	6.11	1.57	3.909	.009**
	บิดา มารดาหย่าร้างกัน	5.68	1.66		
	บิดา มารดาแยกกันอยู่	5.73	1.63		
	บิดา และ/หรือมารดาเสียชีวิต	5.80	1.28		

** $p < .01$, * $p < .05$

จากตาราง 11 เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบรวมพบว่าวัยรุ่นที่สถานภาพการสมรสของบิดามารดาแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อยพบว่าวัยรุ่นที่สถานภาพการสมรสของบิดามารดาแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความสนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 และวัยรุ่นที่สถานภาพการสมรสของบิดามารดาแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนมและความผูกพันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความรักของวัยรุ่น จำแนกตามสถานภาพการสมรสของบิดามารดา ได้แก่ บิดามารดาอยู่ร่วมกัน บิดามารดาหย่าร้างกัน บิดามารดาแยกกันอยู่ และบิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต ทั้งในองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อยในรายคู่ที่พบความแตกต่าง

ความรักของวัยรุ่น						
	สถานภาพการสมรส ของบิดามารดา		บิดามารดา อยู่ร่วมกัน	บิดามารดา หย่าร้างกัน	บิดามารดา แยกกันอยู่	บิดาและ/หรือ มารดาเสียชีวิต
		\bar{X}	6.58	6.33	6.09	6.41
1. ความใกล้ชิด สนิทสนม	บิดามารดาอยู่ร่วมกัน	6.58	-	0.25	0.49*	0.17
	บิดามารดาหย่าร้างกัน	6.33		-	0.24	0.08
	บิดามารดาแยกกันอยู่	6.09			-	0.32
	บิดาและ/หรือมารดา เสียชีวิต	6.41				-
		\bar{X}	5.52	4.94	5.19	4.99
2. ความค้นหา	บิดามารดาอยู่ร่วมกัน	5.52	-	0.58*	0.33	0.53*
	บิดามารดาหย่าร้างกัน	4.94		-	0.25	0.05
	บิดามารดาแยกกันอยู่	5.19			-	0.20
	บิดาและ/หรือมารดา เสียชีวิต	4.99				-
		\bar{X}	6.24	5.77	5.90	6.00
3. ความผูกพัน	บิดามารดาอยู่ร่วมกัน	6.24	-	0.47*	0.34	0.24
	บิดามารดาหย่าร้างกัน	5.77		-	0.13	0.23
	บิดามารดาแยกกันอยู่	5.90			-	0.10
	บิดาและ/หรือมารดา เสียชีวิต	6.00				-

ตาราง 12 (ต่อ)

ความรักของวัยรุ่น			บิดามารดา อยู่ร่วมกัน	บิดามารดา หย่าร้างกัน	บิดามารดา แยกกันอยู่	บิดาและ/หรือ มารดาเสียชีวิต
	สถานภาพการสมรส ของบิดามารดา	\bar{X}	6.11	5.68	5.71	5.80
องค์ประกอบรวม	บิดามารดาอยู่ร่วมกัน	6.11	-	0.43*	0.40*	0.31
	บิดามารดาหย่าร้างกัน	5.68		-	0.03	0.12
	บิดามารดาแยกกันอยู่	5.71			-	0.09
	บิดาและ/หรือมารดา เสียชีวิต	5.80				-

* $p < .05$

จากตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นที่จำแนกตามสถานภาพการสมรสของบิดามารดาเป็นรายคู่พบว่า วัยรุ่นที่สถานภาพการสมรสของบิดามารดาแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ วัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน ($\bar{X} = 6.11$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาแยกกันอยู่ ($\bar{X} = 5.71$) และวัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน ($\bar{X} = 6.11$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาหย่าร้างกัน ($\bar{X} = 5.68$)

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อย พบว่าวัยรุ่นที่สถานภาพการสมรสของบิดามารดาแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ วัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน ($\bar{X} = 6.58$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาแยกกันอยู่ ($\bar{X} = 6.09$) วัยรุ่นที่สถานภาพการสมรสของบิดามารดาแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบความรักในด้านความสนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ วัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน ($\bar{X} = 5.52$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาหย่าร้างกัน ($\bar{X} = 4.94$) และวัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน ($\bar{X} = 5.52$) มีคะแนนสูงกว่าวัยรุ่นที่บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต ($\bar{X} = 4.99$) วัยรุ่นที่สถานภาพการสมรสของบิดามารดาแตกต่างกันมีคะแนนองค์ประกอบ

ความรักในด้านความผูกพันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ วิทยาลัยที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน ($\bar{X} = 6.24$) มีคะแนนสูงกว่าวิทยาลัยที่บิดามารดาหย่าร้างกัน ($\bar{X} = 5.77$)

ตอนที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น และตัวแปรตามเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นคือการทำหน้าที่ของครอบครัวกับตัวแปรตามคือความรักของวัยรุ่น แสดงผลดังตาราง 13

ตาราง 13 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการทำหน้าที่ของครอบครัว (X) และองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม (Y1) ความเสนาหา (Y2) ความผูกพัน (Y3) และองค์ประกอบรวม (Y total)

ตัวแปร	X	Y1	Y2	Y3	Y total
X	1	-.25**	-.20**	-.18**	-.23**
Y1		1	.63**	.73**	.85**
Y2			1	.79**	.91**
Y3				1	.94**
Y total					1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 13 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัว (X) และองค์ประกอบรวมความรักของวัยรุ่น (Y total) ($r = -.23$) มีความสัมพันธ์ในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อย พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัว (X) และองค์ประกอบความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม (Y1) ความเสนาหา (Y2) และความผูกพัน (Y3) ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการทำหน้าที่ของครอบครัว (X) มีความสัมพันธ์ในทางลบสูงสุดกับองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม (Y1) ($r = -.25$) รองลงมาคือองค์ประกอบความรักในด้านเสนาหา ($r = -.20$) และองค์ประกอบในด้านความผูกพัน (Y3) ($r = -.18$) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องความรักของวัยรุ่น เริ่มตั้งแต่การศึกษาข้อมูล ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วางแผนการวิจัย ดำเนินการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลข้อมูล จนนำมาสู่บทสรุปของการศึกษาที่สามารถอภิปรายผล ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะทางการปฏิบัติ และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความรักของวัยรุ่นจำแนกตามตัวแปร คือ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคู่รัก ระยะเวลาที่คบหากับคู่รัก และสถานภาพสมรสของบิดามารดา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การทำหน้าที่ของครอบครัวกับความรักของวัยรุ่น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นวัยรุ่นในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 2,041 คน ระดับอนุปริญญาจำนวน 11,521 คน และระดับปริญญาตรีจำนวน 830 คน ประจำปีการศึกษา 2551 รวมทั้งสิ้นจำนวน 14,392 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นวัยรุ่นในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 322 คน ระดับอนุปริญญาจำนวน 370 คน และระดับปริญญาตรีจำนวน 265 คน ประจำปีการศึกษา 2551 รวมทั้งสิ้นจำนวน 957 คน เนื่องจากเขตบางกอกใหญ่เป็นเขตที่มีสถานศึกษาครบทุกระดับการศึกษา จึงเลือกที่จะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในเขตนี้

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
 - 1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ตัวแปรข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกเป็น
 - 1.1.1 เพศ
 - 1.1.1.1 เพศชาย

- 1.1.1.2 เพศหญิง
- 1.1.2 ระดับการศึกษา
 - 1.1.2.1 มัธยมศึกษาตอนปลาย
 - 1.1.2.2 อนุปริญญา
 - 1.1.2.3 ปริญญาตรี
- 1.1.3 ประสบการณ์การมีคู่รัก
 - 1.1.3.1 ยังไม่เคยมีคู่รัก
 - 1.1.3.2 เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี)
 - 1.1.3.3 มีคู่รัก (ในปัจจุบัน)
- 1.1.4 ระยะเวลาที่คบกับคู่รัก
 - 1.1.4.1 1 เดือน – 1 ปี
 - 1.1.4.2 มากกว่า 1 ปี – 2 ปี
 - 1.1.4.3 มากกว่า 2 ปี – 3 ปี
 - 1.1.4.4 มากกว่า 3 ปี
- 1.1.5 สถานภาพการสมรสของบิดามารดา
 - 1.1.5.1 บิดา มารดา อยู่ร่วมกัน
 - 1.1.5.2 บิดา มารดาหย่าร้างกัน
 - 1.1.5.3 บิดามารดาแยกกันอยู่
 - 1.1.5.4 บิดา และ/หรือ มารดาเสียชีวิต
- 1.1.6 การทำหน้าที่ของครอบครัว วัดได้จากแบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว (Chulalongkorn Family Inventory – CFI)

1.2 ตัวแปรตาม คือองค์ประกอบความรักของวัยรุ่น แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ โดยประยุกต์มาจากมาตรวัดประเมินค่าสามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Scale) ดังต่อไปนี้

- 1.2.1 ความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy)
- 1.2.2 ความเสนาหา (passion)
- 1.2.3 ความผูกพัน (commitment)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น

ตอนที่ 2 แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว CFI (Chulalongkorn Family Inventory)

ตอนที่ 3 มาตรวัดประเมินค่า สามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's

Triangular Love Scale)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้ คือ

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เสนอต่อศาสตราจารย์ แพทย์หญิงอุมาพร ตรังคสมบัติ เพื่อขออนุญาตใช้แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว CFI (Chulalongkorn Family Inventory) ในการศึกษาวิจัย

2. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเสนอต่อผู้อำนวยการ โรงเรียนเสสะเวชวิทยา และโรงเรียนฤทธิณรงค์รอน สำหรับการเก็บกลุ่มตัวอย่างในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนเทคโนโลยีสยามและวิทยาลัยอาชีวธนบุรีสำหรับเก็บกลุ่มตัวอย่างในระดับอาชีวศึกษา และเสนอต่ออธิการบดีวิทยาลัยเทคโนโลยีสยามสำหรับเก็บกลุ่มตัวอย่างในระดับปริญญาตรี โดยแจ้งความประสงค์และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนโรงเรียนเสสะเวชวิทยาและโรงเรียนฤทธิณรงค์รอนรวมจำนวน 322 คน ระหว่างวันที่ 1-15 ธันวาคม พ.ศ. 2551 โดยเริ่มจากการกรอกแบบสอบถาม ข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว CFI (Chulalongkorn Family Inventory) และ มาตรวัดประเมินค่า สามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Love Scale) ตามลำดับ ใช้ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามครั้งละ 40 นาที

4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนโรงเรียนเทคโนโลยีสยาม จำนวน 370 คน ระหว่างวันที่ 1-15 ธันวาคม พ.ศ. 2551 โดยเริ่มจากการกรอกแบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว CFI (Chulalongkorn Family Inventory) และ มาตรวัดประเมินค่า สามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Love Scale) ตามลำดับ ใช้ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามครั้งละ 40 นาที

5. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม จำนวน 265 คน ระหว่างวันที่ 1-15 ธันวาคม พ.ศ. 2551 โดยเริ่มจากการกรอกแบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัว

ของวัยรุ่น แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว CFI (Chulalongkorn Family Inventory) และ มาตราวัดประเมินค่า สามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Love Scale) ตามลำดับ ใช้ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามครั้งละ 40 นาที

6. ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์มาตรวจให้คะแนน แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 957 ฉบับ เป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 322 ฉบับ ระดับอนุปริญญาจำนวน 370 ฉบับ และระดับปริญญาตรีจำนวน 265 ฉบับ

7. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การจัดกระทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับที่รับคืนมาและคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แบ่งเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 322 ฉบับ ระดับอนุปริญญา 370 ฉบับ และระดับปริญญาตรี 265 ฉบับ

2. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่ศึกษา โดยใช้การคำนวณค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

4. ข้อมูลด้านความรักของวัยรุ่นแจกแจงเป็น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 สถิติพื้นฐาน

5.1.1 ค่าร้อยละ

5.1.2 ค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X})

5.1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (S.D)

5.2 สถิติในการหาคุณภาพเครื่องมือ

5.2.1 การวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามการศึกษาความรักของวัยรุ่นแล้วทดสอบด้วยสถิติค่า t – test (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 132)

5.2.2 การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัก (Cronbach's Alpha – Coefficient) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 125)

5.3 สถิติใช้ทดสอบสมมติฐาน

5.3.1 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ 2 กลุ่มโดยใช้สถิติ t-test ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างเพศ และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ 3 กลุ่มขึ้นไป โดยใช้ค่าสถิติ F-test ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคู่รัก ระยะเวลาที่คบหากับคู่รัก และสถานภาพการสมรสของบิดามารดา ซึ่งเป็นการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

5.3.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ การทำหน้าที่ของครอบครัวที่มีต่อความรักของวัยรุ่นโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคะแนนความรักของวัยรุ่นจำแนกตามตัวแปร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคู่รัก ระยะเวลาในการคบหากับคู่รัก สถานภาพสมรสของบิดามารดา และการทำหน้าที่ของครอบครัว ซึ่งสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1. เพศ

วัยรุ่นชายให้ความสำคัญกับความรัก ($\bar{X} = 6.26$) มากกว่าวัยรุ่นหญิง ($\bar{X} = 5.79$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยพบว่าวัยรุ่นชายให้ความสำคัญทั้งในด้านความสนใจและความผูกพัน ($\bar{X} = 5.79$, $\bar{X} = 6.40$) มากกว่าวัยรุ่นหญิง ($\bar{X} = 5.04$, $\bar{X} = 5.90$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ระดับการศึกษา

วัยรุ่นที่ระดับการศึกษาแตกต่างกันให้ความสำคัญกับความรักแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อยพบว่า วัยรุ่นที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันให้ความสำคัญกับความสนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยวัยรุ่นที่กำลังศึกษาในระดับอนุปริญญาให้ความสำคัญกับความสนใจ ($\bar{X} = 5.59$) มากกว่าวัยรุ่นที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ($\bar{X} = 5.25$) ส่วนการให้ความสำคัญในด้านความใกล้ชิดสนิทสนมกับความผูกพันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กับคูรั๊กแตกต่างกันให้ความสำคัญกับความสนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบความแตกต่าง 2 คู่ คือ วัยรุ่นที่คบหากับคูรั๊ก 1 เดือน - 1 ปี ให้ความสำคัญกับความสนใจ ($\bar{X} = 5.73$) มากกว่าวัยรุ่นที่คบหากับคูรั๊กมากกว่า 3 ปี ($\bar{X} = 5.36$) และวัยรุ่นที่คบหากับคูรั๊ก 1 เดือน - 1 ปี ให้ความสำคัญกับความสนใจ ($\bar{X} = 5.73$) มากกว่าวัยรุ่นที่คบหากับคูรั๊กมากกว่า 2 ปี - 3 ปี ($\bar{X} = 5.24$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการให้ความสำคัญในด้านความผูกพันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. สถานภาพการสมรสของบิดามารดา

วัยรุ่นที่สถานภาพการสมรสของบิดามารดาแตกต่างกันให้ความสำคัญกับความรักแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 โดยพบความแตกต่าง 2 คู่คือ วัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันให้ความสำคัญกับความรัก ($\bar{X} = 6.11$) มากกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาแยกกันอยู่ ($\bar{X} = 5.71$) และวัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันให้ความสำคัญกับความรัก ($\bar{X} = 6.11$) มากกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาหย่าร้างกัน ($\bar{X} = 5.68$)

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อยพบว่าวัยรุ่นที่สถานภาพการสมรสของบิดามารดาแตกต่างกันให้ความสำคัญกับความใกล้ชิดสนิทสนมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบความแตกต่าง 1 คู่คือวัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันให้ความสำคัญกับความใกล้ชิดสนิทสนมมากกว่า ($\bar{X} = 6.58$) วัยรุ่นที่บิดามารดาแยกกันอยู่ ($\bar{X} = 6.09$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวัยรุ่นที่สถานภาพการสมรสของบิดามารดาแตกต่างกันให้ความสำคัญกับความสนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบความแตกต่าง 2 คู่คือวัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน ($\bar{X} = 5.52$) ให้ความสำคัญกับความสนใจมากกว่าวัยรุ่นที่บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต ($\bar{X} = 4.99$) และวัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันให้ความสำคัญกับความสนใจ ($\bar{X} = 5.52$) มากกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาหย่าร้างกัน ($\bar{X} = 4.94$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวัยรุ่นที่สถานภาพการสมรสของบิดามารดาแตกต่างกันให้ความสำคัญกับความผูกพันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบความแตกต่าง 1 คู่ คือ วัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน ($\bar{X} = 6.24$) ให้ความสำคัญกับความผูกพันสูงกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาหย่าร้างกัน ($\bar{X} = 5.77$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. การทำหน้าที่ของครอบครัว

การทำหน้าที่ของครอบครัว (X) มีความสัมพันธ์ในทางลบกับความรักของวัยรุ่น (Y total) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อย พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัว (X) และองค์ประกอบความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม (Y1) ความสนใจ (Y2) และความผูกพัน

(Y3) ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการนำหน้าทีของครอบครัว (X) มีความสัมพันธ์ในทางลบสูงสุดกับองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม (Y1) ($r = -.25$) รองลงมาคือองค์ประกอบความรักในด้านเสน่ห์ ($r = -.20$) และองค์ประกอบในด้านความผูกพัน (Y3) ($r = -.18$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาความรักของวัยรุ่นในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายผลตามสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ความรักของวัยรุ่นแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามตัวแปร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การมีคู่รัก ระยะเวลาที่คบหากับคู่รัก และสถานภาพสมรสของบิดามารดา ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังข้อที่ 1 – 5 ดังต่อไปนี้

1. วัยรุ่นชาย และวัยรุ่นหญิงให้ความสำคัญกับความรักที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 โดยวัยรุ่นชายให้ความสำคัญกับความรักสูงกว่าวัยรุ่นหญิง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นตอนปลาย เป็นระยะที่วัยรุ่นชายเริ่มสนใจเพศตรงข้ามเพิ่มมากขึ้น ต่างจากเมื่อตอนเป็นวัยรุ่นตอนต้นวัยรุ่นชายมักจะไม่สนใจต่อเพศตรงข้าม โดยในขณะที่วัยรุ่นหญิงจะเริ่มสนใจในเพศตรงข้ามตั้งแต่อายุ 12-13 ปี ส่วนวัยรุ่นตอนต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ วิลาวรรณ ทวีศรี (2546 : 85) ที่ได้อธิบายเอาไว้ว่า ธรรมชาติของวัยรุ่นตอนต้นมักจะรวมกลุ่มเฉพาะเพศเดียวกันเพื่อทำความรู้จักกัน และเพื่อเข้ากลุ่มทำกิจกรรมที่ชอบเหมือนกัน ในขณะที่เดียวกันก็เริ่มเรียนรู้ที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพหรือคบหาสมาคมกับเพื่อนต่างเพศ และจากการสังเกตและได้พูดคุยในขณะที่เข้ากลุ่มการให้คำปรึกษา พบว่านักเรียนชายมักจะสนใจเกี่ยวกับการเล่นกีฬาหรือทำกิจกรรมที่ทางโรงเรียนมอบหมายมากกว่าสนใจเรื่องเพื่อนต่างเพศ ส่วนเพศหญิงเริ่มให้ความสนใจเพศตรงข้ามในลักษณะคู่รักแต่เป็นรุ่นพี่ และเริ่มพิถีพิถันเรื่องการแต่งกาย แต่พอเข้าระยะวัยรุ่นตอนปลายความสนใจในเพศตรงข้ามของวัยรุ่นเพศชายจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศ และการเปลี่ยนเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีอยุธยา จังหวัดชุมพรของ วิลาวรรณ ทวีศรี (2545: 85) พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียนมีสองปัจจัยคือเพศและการอบรมเลี้ยงดูเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ใกล้เคียงกับการวิจัยเรื่องการศึกษาความหึงหวงของวัยรุ่นตอนปลายของอัครา วิทิตชาญไชย (2545: 112) ที่ได้ผลสรุปว่าวัยรุ่นตอนปลายเพศชายหึงหวงคู่รักในสถานการณ์ที่สื่อถึงการนอกใจทางเพศสัมพันธ์ของคู่รักมากกว่าวัยรุ่นตอนปลายเพศหญิง สอดคล้องกับสุภาพ หงส์วิสัย (2544: 153) ที่พบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดร้อยเอ็ดมีเจตคติต่อเรื่องเพศแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับจิระ จิ่งเจริญศิลป์ (2523: 44) ศึกษาค่านิยมในการคบเพื่อนต่างเพศของเด็กวัยรุ่นในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย พบว่าวัยรุ่นชายมีค่านิยมในการคบเพื่อนต่างเพศแตกต่างจากวัยรุ่นเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าเพศชายรู้สึกเสรีในการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศมากกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับ เรณู เจริญศรี (2525: 67) ศึกษาเจตคติของนักเรียนอาชีวศึกษาชายและหญิง ชั้นปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานครที่มีความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง พบว่านักเรียนอาชีวศึกษาชายมีเจตคติต่อความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงแตกต่างจากนักศึกษาอาชีวศึกษาหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากงานวิจัย 5 เรื่องข้างต้นจึงพอจะสรุปได้ว่าความแตกต่างระหว่างเพศมีสาเหตุทำให้เพศชายและเพศหญิงมีความรักที่แตกต่างกันออกไป

2. วัยรุ่นที่ระดับการศึกษาแตกต่างกัน ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา และปริญญาตรีให้ความสำคัญกับความรักแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในองค์ประกอบรวม ส่วนในองค์ประกอบย่อย วัยรุ่นที่มีระดับการศึกษาต่างกันให้ความสำคัญกับความรักในด้านความสนใจต่างกัน โดยวัยรุ่นที่ศึกษาในระดับอนุปริญญาให้ความสำคัญกับเสนหามากกว่าวัยรุ่นที่ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การที่ผลการศึกษาพบว่าวัยรุ่นที่ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา และปริญญาตรีมีคะแนนความรักแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิตินั้น อาจเป็นเพราะว่าการศึกษาในครั้งนี้เกิดจากการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นเพียงกลุ่มเดียวคือ วัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งมีความคิด ความรู้สึกใกล้เคียงกันในวัยใกล้เคียงกัน การศึกษาจึงไม่ส่งผลต่อระดับความรู้สึกที่มีต่อความรักมากนัก

3. การศึกษาความเกี่ยวข้องของระหว่างประสบการณ์การมีคู่รักของวัยรุ่นและความรักของวัยรุ่น พบว่าวัยรุ่นที่มีประสบการณ์การมีคู่รักแตกต่างกันให้ความสำคัญกับความรักที่แตกต่างกัน กล่าวคือ วัยรุ่นที่ยังไม่เคยมีคู่รัก เคยมีคู่รักแล้ว (แต่ปัจจุบันไม่มี) และมีคู่รัก (ในปัจจุบัน) มีคะแนนความรักที่แตกต่างกัน ทั้งในองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เนื่องจากยังไม่เคยมีงานวิจัยใดที่ศึกษาถึงความเกี่ยวข้องของระหว่างประสบการณ์การมีคู่รักกับความความรักของวัยรุ่น แต่เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าประสบการณ์การมีคู่รักที่วัยรุ่นแต่ละคนมีแตกต่างกันน่าจะส่งผลให้แต่ละคนรับรู้เกี่ยวกับอารมณ์ความรักของตนเองที่แตกต่างกันออกไป โดยวัยรุ่นที่เคยมีคู่รักน่าจะรับรู้ความรู้สึกทางอารมณ์ของตนเองในด้านความรักได้ชัดเจนมากกว่าวัยรุ่นที่ไม่เคยมีคู่รัก และจากผลการวิจัยในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าวัยรุ่นที่มีประสบการณ์การมีคู่รักที่แตกต่างกัน มีคะแนนความรักที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยลำดับคะแนนความรักจากสูงสุดไปหาต่ำสุดได้ดังต่อไปนี้คือ วัยรุ่นที่มีคู่รักคะแนนความรักสูงกว่าวัยรุ่นที่ไม่เคยมีคู่รัก

(ปัจจุบันไม่มี และยังไม่เคยมีคู่รักตามลำดับคือ 6.38, 5.73 และ 5.67 ซึ่งจะเห็นได้ว่า คะแนนความรักของวัยรุ่นที่มีคู่รักจะสูงสุดห่างจากวัยรุ่นที่เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) และยังไม่เคยมีคู่รักซึ่งมีคะแนนใกล้เคียงกัน

หากพิจารณาตามองค์ประกอบย่อยในด้านความใกล้ชิดสนิทสนมพบว่าวัยรุ่นที่มีคู่รักให้ความสำคัญกับความใกล้ชิดสนิทสนมมากกว่าวัยรุ่นที่เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) และยังไม่เคยมีคู่รักในด้านความเสนาหา วัยรุ่นที่มีคู่รักให้ความสำคัญกับความเสนหามากกว่าวัยรุ่นที่เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) และวัยรุ่นที่ยังไม่เคยมีคู่รัก ในด้านความผูกพัน วัยรุ่นที่มีคู่รักให้ความสำคัญกับความผูกพันมากกว่าวัยรุ่นที่เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) และวัยรุ่นที่ยังไม่เคยมีคู่รัก ซึ่งจะเห็นได้ว่าคะแนนความรักของวัยรุ่นทั้งในองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อยมีความแตกต่างกันและเรียงลำดับคะแนนได้เหมือนกัน ซึ่งสรุปได้ว่า วัยรุ่นที่เคยมีคู่รักให้ความสำคัญกับความรักสูงกว่าวัยรุ่นที่เคยมีคู่รัก (ปัจจุบันไม่มี) และวัยรุ่นที่ไม่เคยมีคู่รักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. การศึกษาความเกี่ยวข้องของระหว่างระยะเวลาในการคบกับคู่รักกับความรักของวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่าระยะเวลาที่คบหากับคู่รักของวัยรุ่นนั้นไม่มีความเกี่ยวข้องกับการความรักของวัยรุ่น วัยรุ่นที่มีระยะเวลาในการคบหากับคู่รักแตกต่างกัน มีความรักแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

มีงานวิจัยที่พอจะเกี่ยวข้องกับการความรักของวัยรุ่นอยู่บ้างที่อธิบายถึงระยะเวลาในการคบหากับคู่รัก โดยผลการศึกษาในครั้งนี้แตกต่างจากผลการศึกษาของนักวิจัยท่านอื่นๆ ที่ได้ศึกษามาก่อนหน้า ที่ได้อธิบายว่ายิ่งบุคคลมีความสัมพันธ์ที่มั่นคงกับคู่รักมากเพียงใด บุคคลยิ่งรู้สึกหึงหวงคู่รักน้อยลงเท่านั้น ซึ่งความมั่นคงของความสัมพันธ์นี้น่าจะสามารถนำมาขยายความได้กับระยะเวลาที่คบหากับคู่รัก เนื่องจากยิ่งคู่รักคบกันนานเท่าใด ยิ่งจะรู้สึกมั่นคงในความสัมพันธ์ระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของผู้วิจัยเองที่พบว่า ระยะเวลาในการคบหากับคู่รักนั้นไม่มีความเกี่ยวข้องกับการความรักของวัยรุ่น เช่น งานวิจัยของไบรเกอร์ และแสดมบูล (White&Mullen. 1989 ; citing Brailer and Stambul. 1975) ที่พบว่าคู่รักที่ยังไม่ได้แต่งงานกัน หรือยังไม่ได้อยู่ด้วยกันจะเป็นกลุ่มที่หึงหวงกันมากที่สุด หรืองานวิจัยของแฮนเซน (Wiederman&Allgeier. 1992 ; citing Hansen. 1982) ที่ศึกษาพบว่าความมั่นคงในความสัมพันธ์มีความเกี่ยวข้องกับความหึงหวง โดยกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่อยู่ขั้นคบหาดูใจกับคู่รักจะหึงหวงคู่รักมากกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่อยู่กับคู่รักของตนแล้ว และกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่อยู่ร่วมกับคู่รักของตนแล้ว (โดยที่ยังไม่ได้แต่งงาน) จะหึงหวงคู่รักมากกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่แต่งงานแล้ว

อย่างไรก็ตามแม้ผลการศึกษาในครั้งนี้จะไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศ แต่หากพิจารณาข้อมูลคะแนน จะเห็นได้ว่าแม้ว่าจะไม่พบว่าวัยรุ่นที่มีระยะเวลาที่คบหากับคู่รักแตกต่างกันมีความรักที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่หากพิจารณาจากคะแนนความรักเฉลี่ยในแต่ละ

กลุ่ม ก็พอจะเห็นแนวโน้มว่าในกลุ่มวัยรุ่นที่มีระยะเวลาในการคบหากับคูรักรนานที่สุดของการศึกษาในครั้งนี่คือ มากกว่า 3 ปีขึ้นไปมีคะแนนความรัก ($\bar{X} = 6.23$) ที่สูงกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่มีระยะเวลาในการคบหากับคูรักที่ต่างระยะเวลากันในอีก 3 กลุ่ม คือ วัยรุ่นที่มีระยะเวลาในการคบหากับคูรัก 1 เดือน - 1 ปี ($\bar{X} = 6.19$) มากกว่า 2 ปี - 3 ปี ($\bar{X} = 6.14$) และมากกว่า 1 ปี - 3 ปี ($\bar{X} = 5.95$) จึงพอจะอธิบายได้ว่าระยะเวลาที่คบหากันนานขึ้นส่งผลต่อการให้ความสำคัญกับความรักรที่มากขึ้น แม้จะไม่เห็นอย่างชัดเจนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม

5. การศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างสถานภาพการสมรสของบิดามารดาด้วยความรักรของวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่าวัยรุ่นที่สถานภาพการสมรสของบิดามารดาต่างกัันมีคะแนนความรักที่ต่างกัันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ วัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน บิดามารดาหย่าร้างกัน บิดามารดาแยกกันอยู่ และบิดา และ/หรือมารดาเสียชีวิต ให้ความสำคัญกับความรักรที่ต่างกัันทั้งในองค์ประกอบรวมและในองค์ประกอบย่อย โดยพบว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันให้ความสำคัญกับความรักรสูงกว่าวัยรุ่นที่บิดา และ/หรือมารดาเสียชีวิต และวัยรุ่นที่บิดามารดาแยกกันอยู่ และบิดามารดาหย่าร้างกัน ผลการศึกษาในครั้งนี่สามารถอธิบายได้ว่า วัยรุ่นที่มีสภาพครอบครัวที่สมบูรณ์หรือมีความพร้อมมากกว่าย่อมส่งผลต่อจิตใจของวัยรุ่นในด้านอารมณ์รักรได้ดีมากกว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ อภรณ์ รัตนคช (2546: 127) ที่พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่อาศัยอยู่กัับบิดามารดา กัับนักเรียนวัยรุ่นที่ไม่ได้อาศัยอยู่กัับบิดามารดา มีระดับวุฒิทางอารมณ์ด้านดีที่เกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเองต่างกัันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า วุฒิกวาระทางอารมณ์ด้านสุขเกี่ยวกับความภูมิใจในตนเองของนักเรียนวัยรุ่นที่อาศัยอยู่กัับบิดามารดา กัับนักเรียนที่ไม่ได้อาศัยอยู่กัับบิดามารดาต่างกัันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สนับสนุนความคิดของ สุชา จันท์เอม (2542: 35) ที่ว่า บิดามารดาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างบุคลิกภาพให้กัับเด็ก ความรักรความอบอุ่นจากบิดามารดาทำให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง เข้าใจผู้อื่น สอดคล้องกัับแนวความคิดของ ลินเวอร์และชินเวอร์เบรอก (เพยาร์ ผลภาค. 2539 : อ้างอิงมาจาก Linver and Silverberg. 1995) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กได้แก่ความรักรของบิดามารดา และการเลี้ยงดู

นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในด้านความรักรของวัยรุ่น เช่น งานวิจัยของจรรยา พงศ์วิวัฒน์ (2526: 19) ที่พบว่าวัยรุ่นหญิงที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่แตกแยกหรือหย่าร้างจะมีแนวโน้มในการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสสูง และการศึกษาของพรทิพย์ วงศ์เพชรสง่า (2528: 84) ศึกษาการยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสของนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยศึกษาตัวแปรสถานภาพการสมรสของบิดามารดา พบว่านักศึกษหญิงที่บิดามารดาแยกกันอยู่หรือหย่าร้างกันยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสมากกว่านักศึกษหญิงที่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกัน ซึ่งจรรยา

สุวรรณทัต (ระวีวรรณ กันวี. 2547: 77 ; อ้างอิงมาจาก จรรยา สุวรรณทัต: 2510) กล่าวว่า ผลอันเกิดจากการหย่าร้างในครอบครัวจะกระทบกระเทือนต่อทัศนคติ การมองดูโลก และชีวิตของเด็กเป็นอย่างมากในระยะแรกๆ ผลอันนี้คล้ายกับว่าไม่มีความกระทบกระเทือนต่อการตัดสินใจของเด็กในการเลือกคู่ครองในอนาคต และเด็กที่ประสบปัญหาจากการหย่าร้างของบิดามารดา มักมีปัญหามากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกันอย่างปกติสุข

ซึ่งเห็นได้ชัดจนมากยิ่งขึ้นจากผลการวิจัยเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบย่อยในด้านความใกล้ชิดสนิทสนมพบว่า วัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันให้ความสำคัญกับความใกล้ชิดสนิทสนมมากกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาแยกกันอยู่ ในด้านความเสนาหาพบว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันให้ความสำคัญกับเสนหามากกว่าวัยรุ่นที่บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิตและวัยรุ่นที่บิดามารดาหย่าร้างกัน ในด้านความผูกพันพบว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันให้ความสำคัญกับความผูกพันมากกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาหย่าร้างกัน การที่บิดามารดาอยู่ใกล้ชิดลูกหรือการที่วัยรุ่นอยู่ในครอบครัวที่มีความสมบูรณ์ส่งผลต่อความรักของวัยรุ่นในทุกด้านทั้งด้านความใกล้ชิดสนิทสนม ความเสนาหา และความผูกพัน

สมมติฐานข้อที่ 2 การทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบความรักของวัยรุ่น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นกับองค์ประกอบความรักของวัยรุ่น พบว่าการทำหน้าที่ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความรักของวัยรุ่นในทุกด้าน โดยการทำหน้าที่ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทางลบสูงสุดกับองค์ประกอบความรักของวัยรุ่นในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม ($r = -.25$) รองลงมาคือความเสนาหา ($r = -.20$) และต่ำสุดคือความผูกพัน ($r = -.18$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ว่าการที่วัยรุ่นอยู่ในครอบครัวที่เต็มไปด้วยความรักความอบอุ่น บิดา มารดา ปฏิบัติหน้าที่ได้ดีในฐานะผู้ปกครอง ในขณะที่เดียวกันวัยรุ่นก็ทำหน้าที่ของตนเองได้ดีในฐานะบุตร ไม่ว่าจะเป็นการทำหน้าที่ในด้านการแก้ไขปัญหา การสื่อสาร บทบาทของสมาชิกภายในครอบครัว การตอบสนองทางด้านอารมณ์ ความผูกพันทางอารมณ์ การควบคุมพฤติกรรมและการทำหน้าที่ทั่วไป ที่เต็มอิมไปด้วยความสมบูรณ์มักจะปรารถนาความรักความอบอุ่นจากบุคคลภายในนอกน้อยลง กนกวรรณ ศรีทุมมา (2546: 76-77) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของเยาวชนในศูนย์แรกรับเด็กและเยาวชนชายบ้านเมตตา สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร พบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวของเยาวชนที่กระทำผิดในด้านการแก้ปัญหาและการทำหน้าที่ทั่วไปแตกต่างจากเยาวชนที่ไม่กระทำผิด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่าครอบครัวของเยาวชนกระทำผิดมีการแก้ปัญหาและการทำหน้าที่ทั่วไปต่ำกว่าครอบครัว

ของเยาวชนที่ไม่กระทำผิด แสดงว่าในครอบครัวของเยาวชนกระทำผิดมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสมาชิกในครอบครัวขาดความเข้าใจและไว้ใจซึ่งกันและกัน ทำให้ไม่สามารถช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ในบ้านได้ บรรยากาศในครอบครัวจึงมักมีแต่ความขัดแย้ง มีนตึงต่อกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่ออารมณ์และพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัวด้วย วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีความขัดแย้งอาจหาทางหนีออกจากความขัดแย้งเหล่านั้นโดยการออกจากบ้านมาอยู่รวมกลุ่มกับเพื่อน และใกล้ชิดกับเพื่อน พัฒนาความสัมพันธ์จากเพื่อนไปเป็นคู่รัก ซึ่งวัยรุ่นอาจต้องการความรัก ความอบอุ่นมาทดแทนกับสิ่งที่หายไปจากความรักความอบอุ่นภายในบ้านของตน โสภกา ซปีดมันน์ (2536: 138) ศึกษาพบว่าครอบครัวที่มีปัญหาความขัดแย้งกันตลอดเวลาจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กวัยรุ่นในครอบครัวนั้นมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาในฐานะผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. บิดามารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ควรอบรมสั่งสอนบุตร หลาน ลูกศิษย์ให้สำนึกในศีลธรรม จริยธรรม การวางตัวที่เหมาะสมเมื่อก้าวย่างเข้าสู่ความเป็นวัยรุ่น โดยเฉพาะวัยรุ่นชายที่ให้ความสำคัญหรือความรู้สึกต่อความรักที่มากกว่าวัยรุ่นหญิง การคบหาการวางตัวที่ถูกที่ควรระหว่างชายหญิง การที่วัยรุ่นปรารถนาที่จะสัมผัสทางกายกับคนรัก รู้สึกดูดีเมื่ออยู่ใกล้ชิดกัน นำมาซึ่งความรู้สึกต้องการอยากมีเพศสัมพันธ์ แม้สิ่งเหล่านี้จะเป็นเรื่องของธรรมชาติ หากแต่ยังอยู่ในช่วงวัยที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นผู้ใหญ่ควรสอนให้วัยรุ่นรู้จักอดใจรอให้ก้าวผ่านพ้นเข้าสู่วัยที่เหมาะสม นอกจากนี้การสอนให้วัยรุ่นรู้จักถึงค่านิยมของไทยที่ว่าหญิงไทยต้องรู้จักการรักษานวลสงวนตัว และชายไทยต้องให้เกียรติเพศหญิงโดยการรู้จักยับยั้งชั่งใจไม่ชิงสุกก่อนห่าม รวมทั้งค่านิยมของชาวต่างชาติที่ผ่านเข้ามาทางสื่อหลากหลายรูปแบบในยุคที่การสื่อสารไร้พรมแดนเช่นนี้ การสอนเรื่องการวางตัวให้เหมาะสมระหว่างเพศชายและเพศหญิงจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ควรมีการสอดแทรกและระบุให้ชัดเจนลงในระบบการเรียนการสอนเป็นอีกหนทางหนึ่งของการป้องกันปัญหาด้านเพศในวัยรุ่นได้

2. บิดามารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ควรอบรมสั่งสอนบุตร หลาน ลูกศิษย์ในเรื่องของอารมณ์ เพราะเมื่อวัยรุ่นมีความรักและอยู่ในช่วงวัยเรียน ผลที่ตามมาคือแทนที่วัยรุ่นจะใช้เวลาส่วนใหญ่ทุ่มเทไปกับการเรียนแต่กลับใช้เวลาสูญเสียไปกับคู่รัก ควรสอนให้วัยรุ่นรู้จักที่จะใช้ความรักเป็นแรงบันดาลใจในการเรียน และเป้าหมายของการก้าวสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ นอกจากนั้นปัญหาอื่นๆ ที่อาจตามมาคือ เมื่อพวกเขามีความรัก เขาก็มีโอกาสที่จะผิดหวังในความรัก อารมณ์ผิดหวังนำมาซึ่งจิตใจที่เศร้าหมอง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกาย การเรียนและการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับคน

อื่น รวมถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนทั้งหลาย เช่นการติดยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ที่จะต้องคอยสังเกตและให้การอบรมสั่งสอนให้เด็กรู้ว่า อนาคตเป็นเรื่องสำคัญกว่าสิ่งอื่นใด และเป็นเรื่องธรรมดาหากวัยรุ่นต้องพบกับปัญหาในด้านความรักบ้าง ต้องทำใจ

3. บิดามารดาควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงความรักต่อกันและกันให้ลูกได้เห็น ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มเติมความอบอุ่นและอิมเมจกับความรักให้แก่วัยรุ่น และหากครอบครัวต้องประสบปัญหาในการใช้ชีวิตร่วมกันของบิดามารดา อาจต้องหย่าร้าง แยกกันอยู่ หรือใครคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคนเสียชีวิต บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องให้ความอบอุ่นแก่ลูกให้มาก และอธิบายให้วัยรุ่นเข้าใจให้ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น หมั่นแสดงความรักต่อลูกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อวัยรุ่นจะได้ไม่รู้สึกว้าวนขาดความรักและหล่อหลอมให้วัยรุ่นรู้จักรักอย่างถูกวิธีต่อคู่รักในวันข้างหน้า

4. บิดามารดา ผู้ปกครองควรเป็นผู้นำในการกำหนดบทบาทหน้าที่ และประพฤติตนตามหน้าที่ของครอบครัวอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง อันจะเป็นพื้นฐานสู่การพัฒนาวันรุ่นให้ก้าวสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดีต่อไปในอนาคต ยิ่งครอบครัวใดทำหน้าที่ของครอบครัวได้ดี สมบูรณ์มากขึ้นเท่าไร ย่อมทำให้วัยรุ่นถวิลหาความรักจากบุคคลภายนอกลดลง แม้หากว่าวัยรุ่นจะไปหาความรักจากบุคคลภายนอกก็จะไปด้วยทัศนคติที่ดี เนื่องจากได้เห็นตัวอย่างที่ดีจากในครอบครัว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ยังมีตัวแปรอื่นๆ อีกที่น่าจะนำมาศึกษาเพิ่มเติม เช่น วิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ผู้ปกครองต่อวัยรุ่นเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศ ทั้งในด้านการอบรมแบบปล่อยปละละเลย การอบรมแบบประชาธิปไตย และการอบรมแบบเข้มงวดกวดขัน ซึ่งเชื่อว่าน่าจะมีผลต่อการศึกษาในเรื่องความรักของวัยรุ่น อิทธิพลของเพื่อน การคบเพื่อน และแบบอย่างต่อการคบเพื่อนต่างเพศของวัยรุ่น แม้กระทั่งอิทธิพลจากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนิตยสาร หนังสือการ์ตูน วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วีดีโอ วีซีดี ดีวีดี อินเทอร์เน็ต ก็น่าจะส่งผลต่อความรักของวัยรุ่น

2. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ หากจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นน่าจะมีการศึกษาเชิงทดลองเพิ่มเข้าไปด้วย เช่นใช้วิธีการสร้างโปรแกรมการอบรมเรื่องการคบหากับคนรักในแบบที่ถูกต้องออกมาหลากหลายรูปแบบทั้งที่เป็นกิจกรรม แบบฝึกหัด ให้วัยรุ่นรู้วิธีการคบหากับคู่รักที่เหมาะสมกับช่วงวัย ภายใต้กรอบขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย แล้วดูว่าคะแนนความรักของวัยรุ่นก่อนทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

3. การศึกษาในครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางให้ศึกษาเพิ่มเติมในครั้งต่อไปได้อีกหลายกลุ่มตัวอย่าง ไม่ว่าจะเป็นคู่รักที่ยังไม่ได้แต่งงานกันแต่คบหากันอยู่ คู่รักที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในขณะที่ยังไม่ได้แต่งงานกัน คู่รักที่แต่งงานอยู่กินกันฉันท์สามีภรรยา กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้มีคะแนนความรักที่

แตกต่างกันหรือไม่ ทั้ง 3 องค์ประกอบของความรัก ได้แก่ ความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy) ความ
เสนาหา (passion) และความผูกพัน (commitment) ความแตกต่างที่ว่่านี้ เช่น คู่รักที่อาศัยอยู่ร่วมกันมา
นานยังมีความเสน่หากันอยู่หรือไม่ องค์ประกอบใดสูงกว่ากัน ต่างกับคู่รักที่เพิ่งจะคบหากันใหม่หรือไม่
อย่างไร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. (2545). *มิตรภาพและความรัก*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงฯ.
- กนกวรรณ ศรีทุมมา. (2546). *การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของเยาวชนในศูนย์แรกรับเด็กและเยาวชนชายบ้านเมตตา สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ความรักกับสุขภาพจิต. (2548). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaifitway.com/education/rdata/r4db/question/Asp?QID=2. วันที่สืบค้น 19 กันยายน 2548.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2543). *สภาพพัฒนาการและการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย*. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู*. หน้า 29. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จรรยา พงศ์วิวัฒน์. (2526). *การศึกษาความรู้ ทักษะคิดและความต้องการของนักศึกษาปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเรื่องเพศศึกษา*. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (สาธาธารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- จิระ จีงเจริญศิลป์. (2523). *ค่านิยมในการคบเพื่อนต่างเพศของเด็กวัยรุ่นในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย*. วิทยานิพนธ์ กศ. ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิราภรณ์ ตามประวัติ. (2547). *ผลการสร้างความตระหนักในเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควรที่มีต่อทัศนคติทางเพศในการรักษานวลสงวนตัวของวัยรุ่นหญิงที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเองและบุคลิกภาพแตกต่างกัน*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- दनัย ไชยโยธา. (2546). *ความรักกับจุดหมายของชีวิต*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์. (2545). *วัยรุ่นกับปัญหาสังคม*. ใน *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม*. หน้า 36-37. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เต็มสิริ บุญยสิงห์. (2526). "วัยรุ่นกับการปรับตัว", *เพศศึกษา : สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: วิบูลย์กิจ.
- "ทมัใจผสมน้ำปลา ยาทำแท้งวัยรุ่นสุดร่ำ", (2544, 14 พฤศจิกายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 5
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- ปฎิวัติ พัฒนภูมิ. (2548). *สวิงกิ้ง อินเดอะซีดี*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- ประกายรัตน์ ภัทรธิตี และ กมลลา แสงสีทอง. (2545). *วงจรวีดิครอบครัวและการเสริมสร้างครอบครัว*. ใน *จิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา* (หน่วยที่ 1-4). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชัตต์ ครองจันทร์. (2539). *พฤติกรรมทางเพศและทัศนคติของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อการมีเพศสัมพันธ์กับคนรักก่อนแต่งงาน*. วิทยานิพนธ์ พบ.ม. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียา เกตุทัต. (2545). *พัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของวัยรุ่น*. ใน *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม*. หน้า 213. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มุสดี ตั้งจิตนุกูล. (2544). *ทัศนคติที่มีต่อความรักของวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- พรทิพย์ วงศ์เพชรสง่า. (2528). *การยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของนักศึกษามหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ สม.ม. (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พรพิมล จันทรพลับ. (2538). *พัฒนาการวัยรุ่น*. อยุธยา: คณะเกษตรศาสตร์ บางพระ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
- พรพิมล เจียมนาครินทร์. (2539). *พัฒนาการวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อน แกรมมี่ จำกัด.
- พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุญย์. (2540). *จิตวิทยาครอบครัว*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพียว ฝนภาค. (2539). *บทบาทของบิดาบทบาทของมารดาการปรับตัวกับเพื่อนกับความรู้สึกมีคุณค่า ในตัวเองของวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์. กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิงพิศ จักรปิง. (2539). *จิตวิทยาการแนะแนวเด็กวัยรุ่น*. เชียงใหม่: อักษรคอมส์พรินท์.
- ไพลิน ศรีสุขโข. (2545). *การพัฒนาความรักและความผูกพันใกล้ชิดในชีวิตคู่*. ใน *คู่มือการให้การปรึกษาปัญหาทางเพศ*. หน้า 68-75. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเวชศาสตร์ประชากร สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มานพ คณะโต. (2541). *พฤติกรรมทางเพศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาแพทย์.

- เมธินันท์ ภินณฺชน. (2539). *การให้คำปรึกษาครอบครัวเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ระวีวรรณ กันวี. (2547). *ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและด้านจิตลักษณะที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์. วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เรณู เจริญศรี. (2525). *ทัศนคติของนักเรียนอาชีวศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง*. วิทยานิพนธ์. วท.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณพร ขวัญบุญจันทร์. (2541). *เจตคติของนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพศ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- วารินทร์ เทพยายน. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ ความพึงพอใจในความสัมพันธ์กับรูปแบบความรักของคู่รัก*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิลาวรรณ์ ทวีศรี. (2546). *การศึกษาเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศ และการเปลี่ยนเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีอยุธยา จังหวัดชุมพร*. ปรินญาณิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพิชญ์ กฤษณะเศรณี. (2546). *ค่านิยมของวัยรุ่นไทยเกี่ยวกับความรัก คู่ครองและการแต่งงาน*. ปรินญาณิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สลิลลา เจริญพงศ์. (2543). *ความต้องการของมนุษย์และทฤษฎีแรงจูงใจ*. กรุงเทพฯ: ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันท์เอม. (2542). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- สุชาติ โสมประยูร และวรรณิ โสมประยูร. (2541). *เพศศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัตรา สุภาพ. (2543). *เรื่องวุ่น วัยรุ่นไฮเทค*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- สุภาพ หงส์วิสัย. (2544). *เจตคติต่อเรื่องเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดร้อยเอ็ด*.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2542). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภณ ชปัดมันน์. (2536). *บุคลิกภาพและพัฒนาการ : แนวโน้มสู่พฤติกรรมปกติและการมีพฤติกรรม
เบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน*. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. (อาชีวศึกษาและทันตวิทยา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- แสงดาว วัฒนาสกุลเกียรติ. (2547). *การศึกษาเจตคติและการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ใน
วัยเรียนของนักเรียนวัยรุ่นโดยกิจกรรมกลุ่ม*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- อนุช อาภาภิรม. (2544). *เรื่องของความรัก*. กรุงเทพฯ: สารธาร.
- อาภร รัตนคช. (2546). *การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาวะทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับ
บิดามารดากับนักเรียนวัยรุ่นที่ไม่อาศัยอยู่กับบิดามารดา กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช*.
วิทยานิพนธ์ คณะมนุษยศาสตร์บัณฑิต (การพัฒนาคอร์ปครวัและสังคม). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). *จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:
เฟื่องฟ้า พรินติ้ง.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2545). *จิตวิทยาชีวิตคู่และการบำบัดคู่สมรส*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนา
ครอบครัว.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2547). *สร้างอิควให้ชีวิตคู่*. กรุงเทพฯ : ชันตำการพิมพ์.
- อัฉรา วิจิตชาญไชย (2545 : 112). *การศึกษาความหึงหวงของวัยรุ่นตอนปลาย*. ปริญญาานิพนธ์ กศม.
(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- Brook-Gunn, Jeanne; & Furstenberg, Frank F. (1990). Adolescent Sexual Behavior in
Adolescent Behavior and Society. Edited by Muuss, Rolf E. New York: Mc Graw-Hill.
- de Weerth, Carolina & Kalma, Akko P. (1993), "Female Aggression as Response to Sexual
Jealousy : A Sex Role Reversal", *Aggressive Behavior*. 19 : 265-279
- Dusek, J.B. (1987). *Adolescent Development and Behavior*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Dworetzky, P. John (1999). *Psychology*. 6th ed. Western Washington University. Mishican:
Brooks/Code Publishing Company.

- Horrocks, J.E. (1976). *The Psychology of Adolescence*. 4th ed. Boston: Houghton Mifflin.
- Kastenbaum, Robert. (1979). *Human Development*. Boston: Allyn and Bacon. Inc.
- Krejcie, R.V. ; & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample size for Research Activities, in *Education and Psychological Measurement*. 30 : 607-610.
- Rice, F Phillip. (1996). *The Adolescents : Development Relationship and Culture*. 8th ed. Boston : Allyn and Bacon.
- Sebald, H. (1984). *Adolescence*. 3rd ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Steinberg, Laurence. (1993). *Adolescence*. 3rd ed. New York: Mc Graw-Hill.
- Sternberg, R.J. and Branes, M.L. (1988). *The Psychology of Love*, London: Yale Univesity.
<http://changingminds.org/explanations/theories/love.htm> 7 Jan 2008.
- White, Gregory L. & Mullen, Pual E. (1989). *Jealousy: Theory, Research, and Clinical Strategies*. New York: The Guilford Press.
- Wiederman, Michael W. & Allgeier, Elizabeth Rice. (1992). "Gender Differences in Sexual Jealousy: Adaptionist or Social Learning Explanation?," *Ethnology and Socilbiology*. 30: 115-140.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศธ 0519.12/4325

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

15 สิงหาคม 2551

เรื่อง ขอใช้แบบประเมินเพื่อการวิจัย

เรียน ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงอุมาพร ตรังคสมบัติ

เนื่องด้วย นายศักดิ์กร วงศ์สงคราม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาความรักของวัยรุ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร มณีศรีขำ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอใช้แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว (CFI)

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นายศักดิ์กร วงศ์สงคราม ได้ใช้แบบประเมินดังกล่าว และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081-8275-239

Re: เรื่องขออนุมัติใช้แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว (CFI) ของ ศ พญ. อุมาพร ตรังคสมบัติ

From: Ms. Uma Trangkasombat (familyinThai@yahoo.com)

Sent: Tue 8/19/08 4:17 PM

To: sattakorn wongsongkram (smartnil@hotmail.com)

ขอโทษที่ตอบช้า ไปด้วยประเทศมาหลายวัน อินดีให้ใช้ค่ะ

Umaporn Trangkasombat, M.D.,
Professor, Department of Psychiatry,
Faculty of Medicine,
Chulalongkorn University,
Bangkok 10330, Thailand

--- On Thu, 7/17/08, sattakorn wongsongkram <smartnil@hotmail.com> wrote:

From: sattakorn wongsongkram <smartnil@hotmail.com>

Subject: เรื่องขออนุมัติใช้แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว (CFI) ของ ศ พญ. อุมาพร ตรังคสมบัติ

To: familyinThai@yahoo.com

Date: Thursday, July 17, 2008, 10:14 PM

เรียน ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงอุมาพร ตรังคสมบัติ

กระผม นายสัตตกร วงศ์สงคราม นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง "การศึกษาความรักของวัยรุ่น" เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยส่วนหนึ่งได้นำแบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว (CFI) ของ ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงอุมาพร ตรังคสมบัติมาใช้ในการสำรวจ

ก่อนนำไปใช้กระผมได้เตรียมขออนุญาตใช้แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว (CFI) โดยกระผมได้ติดต่อไปทางแผนกจิตเวชเด็ก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เพื่อขออนุญาตเข้าพบอาจารย์หมอ เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำกระผมให้ติดต่อกับอาจารย์หมอผ่านทาง e mail นี้ก่อน

โดยกระผมมีความประสงค์ที่จะจัดส่งจดหมายขอความอนุเคราะห์ใช้แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว (CFI) ที่ออกโดยบัณฑิตวิทยาลัย และเค้าโครงสารนิพนธ์ไปยังท่านเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ท่านประกอบการพิจารณา โดยขออนุญาตนำไปส่งที่แผนกจิตเวชเด็ก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

กระผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะมีโอกาสได้ใช้แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว (CFI) ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้กระผมมีโอกาสได้จัดส่งจดหมายและเค้าโครงสารนิพนธ์ไปยังท่าน

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

นายสัตตกร วงศ์สงคราม

email : smartnil@hotmail.com

ที่ ศธ 0519.12/16๔๗๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

// พฤศจิกายน 2551

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนฤทธิณรงค์รอน

เนื่องด้วย นายศักดิ์กร วงศ์สงคราม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาความรักของวัยรุ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร มณีศรีขำ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตอบแบบสอบถามการศึกษาความรักของวัยรุ่น จำนวน 120 ฉบับ ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2551

จึงเรียนมาเพื่อขอกความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นายศักดิ์กร วงศ์สงคราม ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081-8275-239

ที่ ศธ 0519.12/16698

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

// พฤศจิกายน 2551

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเสสะเวชวิทยา

เนื่องด้วย นายสัตกร วงศ์สงคราม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาความรักของวัยรุ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร มณีศรีขำ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณี นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตอบแบบสอบถามการศึกษาค้นคว้าความรักของวัยรุ่น จำนวน 120 ฉบับ ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2551

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ให้โปรดพิจารณาให้ นายสัตกร วงศ์สงคราม ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081-8275-239

ที่ ศธ 0519.12/0568

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๕ มกราคม 2552

เรื่อง ขอบขออนุญาตเพื่อการศึกษาวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวชนบุรี

เนื่องด้วย นายศักดิ์ วงศ์สงคราม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาความรักของวัยรุ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร มณีศรีขำ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษา โดยขอให้ให้นักเรียนระดับ ปวช. และ ระดับ ปวส. ตอบแบบสอบถามการศึกษาความรักของวัยรุ่น จำนวน 200 ฉบับ ในระหว่างเดือนมกราคม 2552

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตได้โปรดพิจารณาให้ นายศักดิ์ วงศ์สงคราม ได้เก็บข้อมูลเพื่อการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081-8275-239

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความรักของวัยรุ่น”

โดย สัตกร วงศ์สงคราม

คำชี้แจงในการทำแบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้มีจุดหมายเพื่อศึกษาความรักของวัยรุ่น ผู้วิจัยมีความประสงค์ให้ท่านช่วยตอบแบบสอบถามเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น

ตอนที่ 2 แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว CFI (Chulalongkorn Family Inventory)

ตอนที่ 3 มาตรวัดประเมินค่า สามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Love Scale)

ซึ่งคำถามทุกข้อไม่มีข้อใดถูก หรือข้อใดผิด เป็นเพียงแบบสอบถามที่ตอบตามความคิด และความรู้สึกเท่านั้น ขอให้ท่านตอบคำถามให้ครบทุกข้อ โดยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้จะถูกเก็บเป็นความลับและนำมาใช้ประโยชน์ในทางการศึกษาเท่านั้น สำหรับการวิเคราะห์ และการนำเสนอผลของข้อมูล จะแสดงออกมาในลักษณะของภาพรวม ไม่ระบุ หรือเฉพาะเจาะจงของใครคนใดคนหนึ่ง และขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่สละเวลาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของวัยรุ่น

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หน้าข้อความตามความเป็นจริง

เพศ	[]	ชาย
	[]	หญิง
ระดับการศึกษา (กำลังศึกษาในระดับ)	[]	มัธยมศึกษาตอนปลาย
	[]	อนุปริญญา (ปวช. ปวส.)
	[]	ปริญญาตรี
ประสบการณ์การมีคู่รัก	[]	ยังไม่เคยมีคู่รัก
	[]	เคยมีคู่รักแต่ (ปัจจุบันไม่มี)
	[]	มีคู่รัก (ในปัจจุบัน)
ระยะเวลาที่คบกับคู่รัก	[]	1 เดือน – 1 ปี
(เฉพาะกรณีมีคู่รัก)	[]	มากกว่า 1 ปี – 2 ปี
	[]	มากกว่า 2 ปี – 3 ปี
	[]	มากกว่า 3 ปี
สถานภาพการสมรสของบิดามารดา	[]	บิดา มารดา อาศัยอยู่ร่วมกัน
	[]	บิดา มารดาหย่าร้างกัน
	[]	บิดา มารดา แยกกันอยู่
	[]	บิดา และ/หรือ มารดา เสียชีวิต

ตอนที่ 2 แบบประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว CFI (Chulalongkorn Family Inventory)

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้ ตรงกับครอบครัวคุณมากน้อยเพียงใด

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ไม่ ตรงเลย	ตรง เล็กน้อย	ตรง ปานกลาง	ตรงมาก ที่สุด
1	สมาชิกในครอบครัวช่วยกันแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในบ้านได้				
2	มีการพูดคุยกันเสมอว่า วิธีการแก้ไขปัญหานั้นทำไปนั้นได้ผลหรือไม่				
3	เมื่อคุณขอให้คนในครอบครัวทำอะไรให้ คุณมักไม่แน่ใจว่าเขาจะทำได้หรือไม่				
4	ครอบครัวของคุณแสดงความรักใคร่เอ็นดูต่อกันมากพอ				
5	คุณรู้สึกมีอิสระและเป็นตัวของตัวเองเพียงพอแล้ว				
6	ทุกคนในครอบครัวสามารถทำผิดได้โดยไม่ต้องรับโทษ				
7	ทุกคนเข้ากันได้เป็นอย่างดี				
8	เมื่อมีปัญหา มักมีการปรึกษากันว่าจะแก้ปัญหามาอย่างไร				
9	บ่อยครั้งที่คุณไม่สามารถพูดในสิ่งที่คิดหรือรู้สึก				
10	ทุกคนในครอบครัวมีงานบ้านที่ต้องรับผิดชอบ				
11	แต่ละคนแสดงความรู้สึกที่ดีและไม่ดีอย่างเปิดเผย				
12	ทุกคนในครอบครัวจะสนใจคุณก็ต่อเมื่อเรื่องนั้นเป็นเรื่องสำคัญสำหรับเขา				
13	ครอบครัวของคุณห้ามมีการทำร้ายร่างกายกัน				
14	สมาชิกในครอบครัวมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน				
15	การตกลงเรื่องต่างๆ ร่วมกันเป็นไปได้ลำบากเพราะไม่เข้าใจกัน				
16	ทุกคนสามารถพูดกันตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม				
17	ครอบครัวของคุณไม่เคยขาดสิ่งจำเป็น เช่น อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ฯลฯ				
18	บางคนในครอบครัวไม่ค่อยแสดงอารมณ์หรือความรู้สึก				
19	ทุกคนยอมรับว่าแต่ละคนมีแบบฉบับของตนเอง				

ข้อ	ข้อความ	ไม่ ตรงเลย	ตรง เล็กน้อย	ตรง ปานกลาง	ตรงมาก ที่สุด
20	ครอบครัวของคุณรักใคร่ปรองดองกันดี				
21	บางคนในครอบครัวก็ยุ่งวุ่นวายกับคนอื่นมากเกินไปจนน่า อึดอัด				
22	ขณะนี้ครอบครัวของคุณมีความสุขดีพอแล้ว				
23	คุณรู้ชัดเจนว่าแต่ละคนรู้สึกอย่างไรเมื่อฟังจากคำพูดของ เรา				
24	ครอบครัวของคุณต่างคนต่างอยู่ ครอบครัวของคุณเผชิญ กับปัญหาต่างๆ ร่วมกันได้ดี				
25	ครอบครัวของคุณแก้ปัญหาความไม่สบายใจระหว่างกัน ได้ค่อนข้างดี				
26	ครอบครัวของคุณมีลักษณะตามสบาย ไม่ยึดถือมาตรฐาน หรือกฎเกณฑ์ใดๆ				
27	ทุกคนมักจะพูดกันตรงๆ แทนที่จะพูดผ่านอีกคนหนึ่ง				
28	แต่ละคนปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง				
29	ในครอบครัวของคุณ ใครจะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ				
30	คุณกล้าบอกคนในครอบครัวเมื่อเขาทำในสิ่งที่你不ชอบ				
31	ในยามวิกฤติ คนในครอบครัวสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้				
32	ผู้ใหญ่ในครอบครัวออกคำสั่งหรือควบคุมเด็กมากเกินไป				
33	คุณระบายความทุกข์ใจให้คนในครอบครัวฟังได้				
34	ครอบครัวของคุณได้ให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของ สมาชิก				
35	ในครอบครัวของคุณมีความรู้สึกที่ไม่ดีเกิดขึ้นมากมาย				

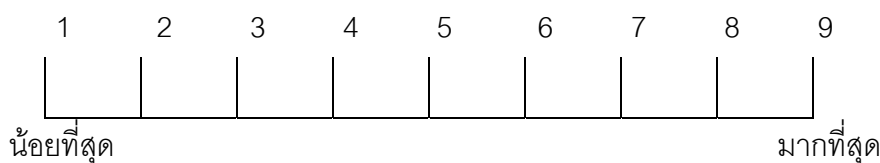
ตอนที่ 3 มาตรวัดประเมินค่า สามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก (Sternberg's Triangular Love Scale)

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความทีละข้อ แล้วพิจารณาข้อความนั้นๆ ตรงกับความเป็นจริงสำหรับตัวท่านมากน้อยในระดับใด **ไม่ตรงเลยคือหมายเลข 0 ลำดับตัวเลขที่เพิ่มมากขึ้นหมายถึงการตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น โดยข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดคือหมายเลข 9 แล้วให้ทำเครื่องหมาย X ทับลงบนตัวเลขที่ท่านเลือก**

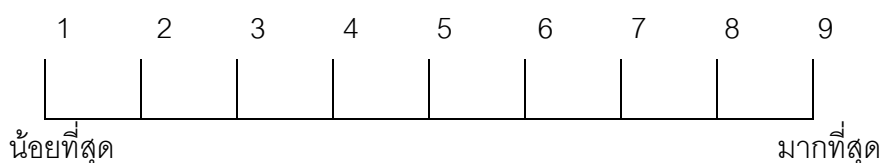
เนื่องจากมาตรวัดประเมินค่าฉบับนี้เป็นมาตรวัดเกี่ยวกับเรื่องของการรัก คำถามส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคู่รัก ดังนั้นในกรณีที่ท่านมีคู่รัก ขอให้ท่านนึกถึงคู่รักของท่าน แต่ในกรณีที่ท่านยังไม่มีคู่รัก ขอให้ท่านนึกถึงบุคคลที่ท่านชอบพอ มีความรู้สึกพิเศษด้วยหรือให้นึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับคู่รักในอนาคตที่ท่านต้องการมี

องค์ประกอบของความรักในด้านความใกล้ชิดสนิทสนม (intimacy component)

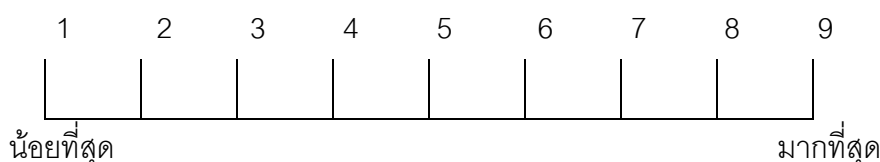
1. ข้าพเจ้าไม่เคยเบื่อหน่ายที่จะดูแลคนรักให้มีความสุขสบายใจ

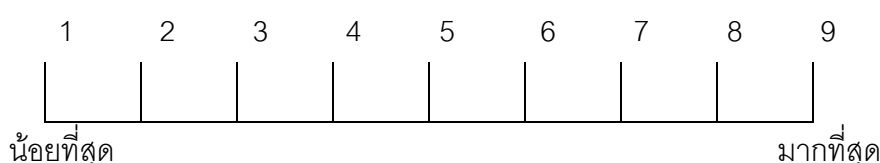
2. ข้าพเจ้ามีความสัมพันธ์อันอบอุ่นกับคนรัก

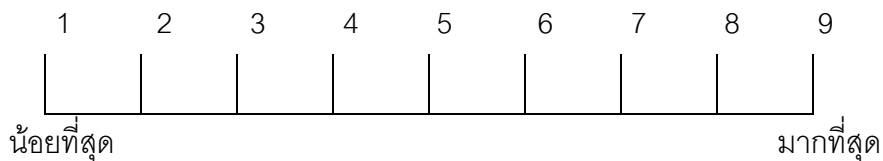
3. ข้าพเจ้าแน่ใจว่าคนรักเป็นที่พึ่งได้เมื่อมีเหตุจำเป็นขึ้นมา

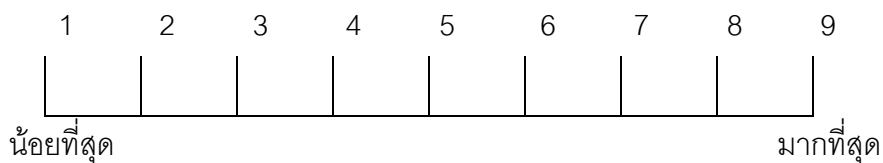
4. ข้าพเจ้าก็เป็นที่พึ่งให้คนรักได้ในคราวจำเป็น

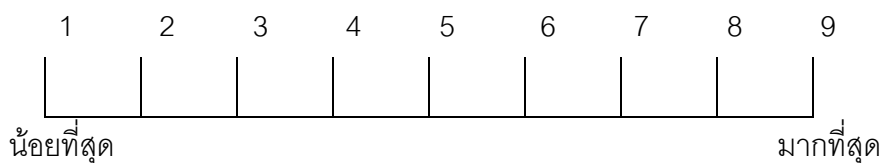
5. ข้าพเจ้ายินยอมให้คนรักมีสิทธิในตัวข้าพเจ้า และมีส่วนร่วมในทรัพย์สินของข้าพเจ้า

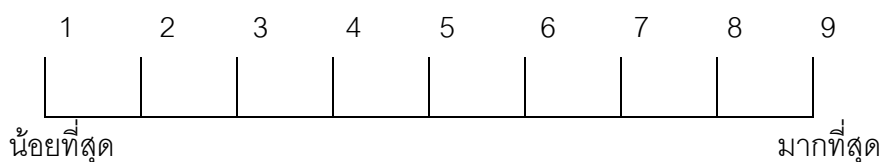
6. ข้าพเจ้าได้รับกำลังใจจากคนรักเต็มที

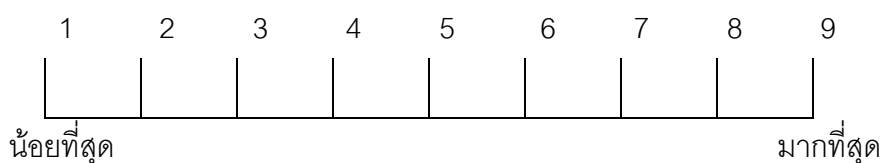
7. ข้าพเจ้าให้กำลังใจคนรักเต็มที

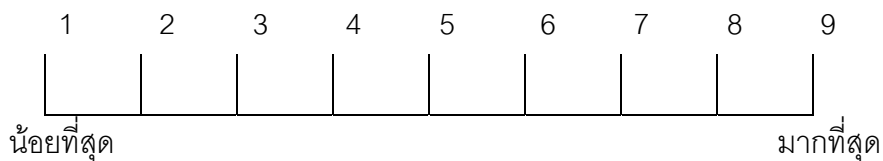
8. ข้าพเจ้าสื่อสารกับคนรักของข้าพเจ้าได้เป็นอย่างดี

9. ข้าพเจ้าถือว่าคนรักเป็นสิ่งล้ำค่าแห่งชีวิต

10. ข้าพเจ้ารู้สึกใกล้ชิดกับคนรัก

11. ข้าพเจ้าและคนรักมีความสัมพันธ์ที่ราบรื่น และเป็นสุข

1	2	3	4	5	6	7	8	9
น้อยที่สุด								มากที่สุด

12. ข้าพเจ้าเข้าใจในตัวคนรักของข้าพเจ้าอย่างแท้จริง

1	2	3	4	5	6	7	8	9
น้อยที่สุด								มากที่สุด

13. คนรักของข้าพเจ้าก็เข้าใจข้าพเจ้าอย่างแท้จริง

1	2	3	4	5	6	7	8	9
น้อยที่สุด								มากที่สุด

14. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณรักเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้

1	2	3	4	5	6	7	8	9
น้อยที่สุด								มากที่สุด

15. ข้าพเจ้าให้คนรักรับรู้ข้อมูลถึงข้อมูลอันเป็นส่วนตัวของข้าพเจ้า

1	2	3	4	5	6	7	8	9
น้อยที่สุด								มากที่สุด

องค์ประกอบของความรักในด้านความเส่นหา (passion component)

16. แคได้พบเห็นคนรัก ก็เ้าใจข้าพเจ้าแล้ว

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
น้อยที่สุด									มากที่สุด

17. แต่ละวันนั้นข้าพเจ้าเ้าคิดถึงคนรักหลายครั้งหลายหน

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
น้อยที่สุด									มากที่สุด

18. ข้าพเจ้าและคนรักมีความสัมพันธ์หวานชื่นดูดีม

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
น้อยที่สุด									มากที่สุด

19. ข้าพเจ้าเห็นว่า คนรักของข้าพเจ้ามีเสนห์ดึงดูดใจเป็นที่สุด

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
น้อยที่สุด									มากที่สุด

20. คนรักของข้าพเจ้านั้นเหมือนสุดยอดแห่งฝิ่นอันบรรเจิด

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
น้อยที่สุด									มากที่สุด

21. ไม่มีใครที่จะทำให้ข้าพเจ้ามีความสุขเท่ากับคนรักเลย

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
น้อยที่สุด									มากที่สุด

22. ข้าพเจ้าขออยู่แต่เพียงกับคนรักเท่านั้น ไม่ให้มีใครคนอื่น

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
----- ----- ----- ----- ----- ----- ----- -----									
น้อยที่สุด									มากที่สุด

23. ความสัมพันธ์ของข้าพเจ้าและคนรักนั้นสำคัญเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
----- ----- ----- ----- ----- ----- ----- -----									
น้อยที่สุด									มากที่สุด

24. การได้สัมผัสถูกเนื้อต้องตัวกันเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าใฝ่หาอย่างยิ่ง

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
----- ----- ----- ----- ----- ----- ----- -----									
น้อยที่สุด									มากที่สุด

25. ความสัมพันธ์ระหว่างข้าพเจ้าและคนรักเหมือนตกอยู่ในมนต์เสน่ห์

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
----- ----- ----- ----- ----- ----- ----- -----									
น้อยที่สุด									มากที่สุด

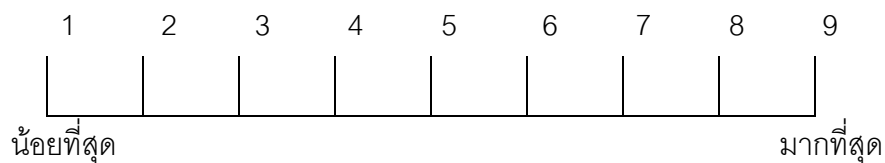
26. ข้าพเจ้ารักและเทอดทูนคนที่ข้าพเจ้ารัก

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
----- ----- ----- ----- ----- ----- ----- -----									
น้อยที่สุด									มากที่สุด

27. หากปราศจากคนรักแล้ว ข้าพเจ้าไม่รู้ว่าชีวิตข้าพเจ้าจะเป็นอย่างไร

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
----- ----- ----- ----- ----- ----- ----- -----									
น้อยที่สุด									มากที่สุด

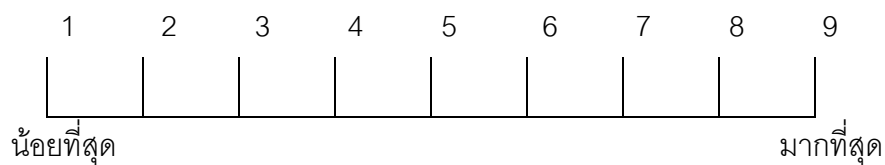
28. ข้าพเจ้าและคนรัก มีความสัมพันธ์เปี่ยมล้นด้วยรสแห่งเสนาหา

29. เมื่ออ่านหนังสือ หรือดูหนังรักๆ ใดๆ หวานซึ่ง ข้าพเจ้าเป็นต้องคิดถึงคนรัก

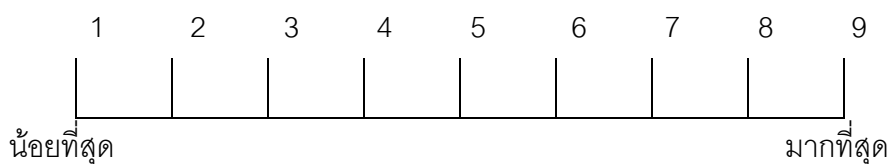

30. ข้าพเจ้าเคยจินตนาการการแสดงความรักต่อคนรักของข้าพเจ้า

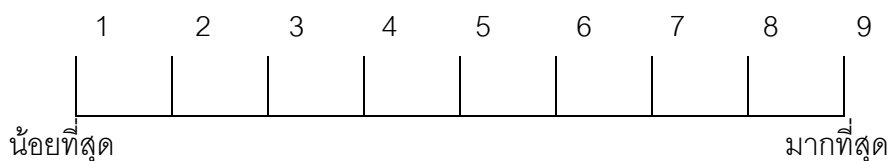

องค์ประกอบของความรักในด้านความผูกพัน (commitment component)

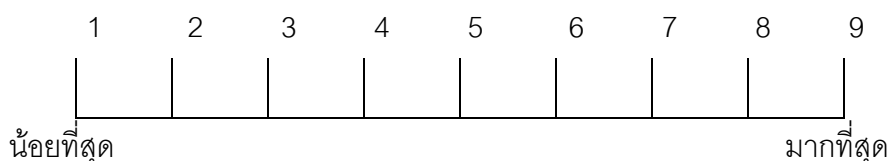
31. ข้าพเจ้ามีความหวังใยในคนรักมาก

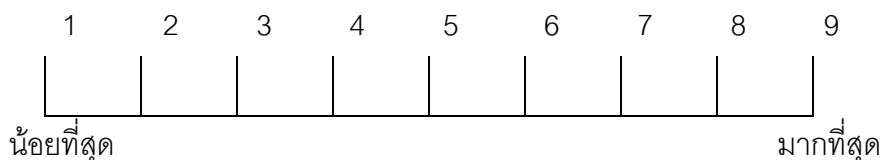
32. ข้าพเจ้ามีความคิดมุ่งมั่นที่จะดำรงสัมพันธ์ภาพกับคนรักตลอดไป

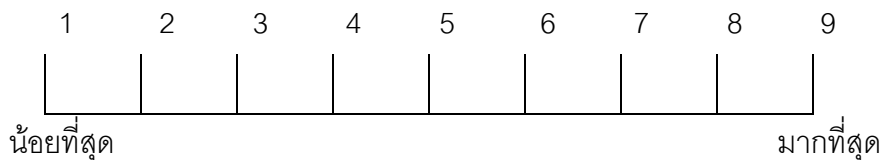
33. เพราะความแน่วแน่ในการที่จะใช้ชีวิตร่วมกับคนรัก ข้าพเจ้าจะไม่ยอมให้ใครเข้ามายุ่งเกี่ยวกับเลย

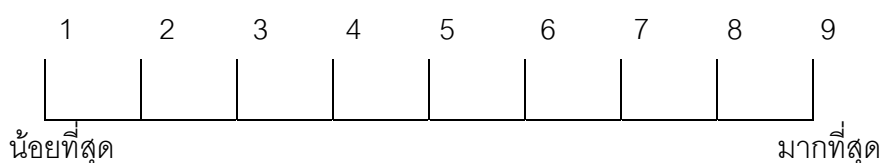
34. ข้าพเจ้าจะมั่นใจ ไม่หวั่นไหวในสัมพันธ์ภาพกับคนรัก

35. ข้าพเจ้าจะไม่ยอมให้อะไรมาเป็นอุปสรรคขัดขวางพันธะผูกพันของข้าพเจ้า

36. ข้าพเจ้าตั้งความหวังว่าความรักที่ข้าพเจ้ามอบให้กับคนที่รักจะยั่งยืนตราบชั่วชีวิต

37. ข้าพเจ้ารู้ตัวเสมอว่าจะต้องรับผิดชอบชีวิตคนรักอย่างเต็มที่

1	2	3	4	5	6	7	8	9
น้อยที่สุด								มากที่สุด

38. ข้าพเจ้าเห็นว่าการมีพันธะผูกพันต่อกันนั้นต้องหนักแน่น มั่นคง

1	2	3	4	5	6	7	8	9
น้อยที่สุด								มากที่สุด

39. ข้าพเจ้าไม่เคยคิดว่าข้าพเจ้าและคนรักจะเลิกร่างกันได้

1	2	3	4	5	6	7	8	9
น้อยที่สุด								มากที่สุด

40. ข้าพเจ้ามั่นคงในความรักที่มีให้คนรัก

1	2	3	4	5	6	7	8	9
น้อยที่สุด								มากที่สุด

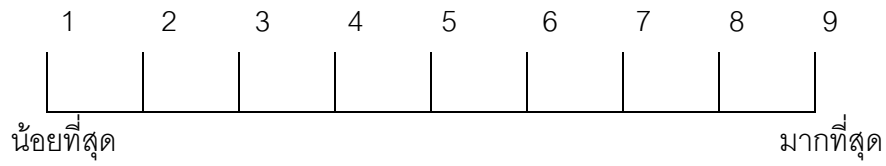
41. ข้าพเจ้าเห็นว่าความรักความสัมพันธ์กับคนรักนั้นเป็นสิ่งที่จีรังยั่งยืน

1	2	3	4	5	6	7	8	9
น้อยที่สุด								มากที่สุด

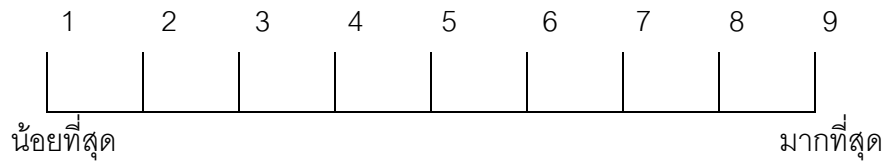
42. ข้าพเจ้าเห็นว่าความสัมพันธ์กับคนรักของข้าพเจ้านั้นเป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องแล้ว

1	2	3	4	5	6	7	8	9
น้อยที่สุด								มากที่สุด

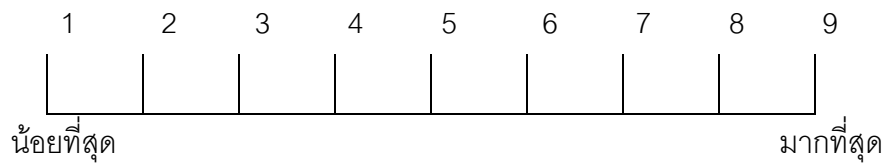
43. ข้าพเจ้ารู้ว่าข้าพเจ้าต้องมีความรับผิดชอบต่อคนที่ข้าพเจ้ารัก

44. ข้าพเจ้าหวังจะให้สายสัมพันธ์กับคนที่ข้าพเจ้ารักนั้นมีอยู่ต่อไปเรื่อยๆ

45. แม้เมื่อบางครั้งคนรักกลายเป็นคนที่เข้าใจยากขึ้นมาก ข้าพเจ้าก็ยังจะมั่นคงในพันธะผูกพันของเรา

Sternberg's Triangular Love Scale

What are the components of your love relationship? Intimacy? Passion? Decision / commitment? All three components? Two of them?

To complete the following scale, fill in the blank spaces with the name of one person you love or care about deeply. Then rate your agreement with each of the items by using a nine-point scale in which 1 = "not at all," 5 = "moderately," and 9 = "extremely." Use points in between to indicate these values. Then consult the scoring key at the end of the scale.

Intimacy Component

___1. I am actively supportive of _____'s wellbeing.

___2. I have a warm relationship with _____.

___3. I am able to count on _____ in times of need.

___4. _____ is able to count on me in times of need.

___5. I am willing to share myself and my possessions with _____.

___6. I receive considerable emotional support from _____.

___7. I give considerable emotional support to _____.

___8. I communicate well with _____.

___9. I value _____ greatly in my life.

___10. I feel close to _____.

___11. I have a comfortable relationship with _____.

___12. I feel that I really understand _____.

___13.I feel that _____ really understands me.

___14.I feel that I can really trust _____.

___15.I share deeply personal information about myself with _____.

Passion Component

___16.Just seeing _____ excites me.

___17.I find myself thinking about _____ frequently during the day.

___18.My relationship with _____ is very romantic.

___19.I find _____ to be very personally attractive.

___20.I idealize _____.

___21.I cannot imagine another person making me as happy as _____ does.

___22.I would rather be with _____ than with anyone else.

___23.There is nothing more important to me than my relationship with _____.

___24.I especially like physical contact with _____.

___25.There is something almost "magical" about my relationship with _____.

___26.I adore _____.

___27.I cannot imagine life without _____.

___28.My relationship with _____ is passionate.

___29.When I see romantic movies and read romantic books I think of _____.

___30.I fantasize about _____.

Decision/Commitment Component

___31.I know that I care about _____.

___32.I am committed to maintaining my relationship with _____.

___33.Because of my commitment to _____, I would not let other people come between us.

___34.I have confidence in the stability of my relationship with _____.

___35.I could not let anything get in the way of my commitment to _____.

___36.I expect my love for _____ to last for the rest of my life.

___37.I will always feel a strong responsibility for _____.

___38.I view my commitment to _____ as a solid one.

___39.I cannot imagine ending my relationship with _____.

___40.I am certain of my love for _____.

___41.I view my relationship with _____ as permanent.

___42.I view my relationship with _____ as a good decision.

___43.I feel a sense of responsibility toward _____.

___44.I plan to continue my relationship with _____.

___45.Even when _____ is hard to deal with, I remain committed to our relationship.

Scoring Key

Add your ratings for each of the three sections (intimacy, passion, and commitment/decision) and write the totals in the blanks below. Divide each subscore by 15 to get an average subscale score.

intimacy	÷ 15 =	intimacy
sub score		average rating
passion	÷ 15 =	passion
sub score		average rating
decision/commitment	÷ 15 =	decision/commitment
sub score		average rating

An average rating of 5 on a particular subscale indicates a moderate level of the component represented by the subscale; for example, an average rating of 5 on the intimacy subscale indicates a moderate amount of intimacy in the relationship you chose to measure. Following this example further, a higher average rating would indicate a higher level of intimacy, and a lower average rating would indicate a lesser amount of intimacy. Examining your ratings for each of the three subscales will give you an idea of how you perceive your love relationship to be composed of various amounts of intimacy, passion, and decision/commitment.

Sternberg's Triangular Love Scale (adapted) from *The Triangle of Love* by Robert J.

Sternberg. Copyright © 1988 by BasicBooks, Inc. The McGraw-Hill Companies

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อชื่อสกุล	นายสัตกร วงศ์สงคราม
วัน เดือน ปี เกิด	28 กันยายน 2513
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	50/387 ซ. เฉลิมพระเกียรติ ร. 9 ซอย 28 แยก 14 แขวงดอกไม้ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร 10250
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	กรรมการบริหาร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท เดอะ วิชั่นมิชชั่น จำกัด 263 ซอยสวนพลู 6 ถนนสาทรใต้ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2531	มัธยมศึกษา จากโรงเรียน พิริยาลัยจังหวัดแพร่
พ.ศ. 2536	นิเทศศาสตร์บัณฑิต ภาคศึกษาวารสารศาสตร์ วิชาโทการประชาสัมพันธ์ เกียรตินิยมอันดับ 2 จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพ
พ.ศ. 2552	กศ. ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ